

WIJ WILLEM ALEXANDER,
BIJ DE GRATIE GODS,
KONING DER NEDERLANDEN,
PRINS VAN ORANJE-NASSAU,
ENZ. ENZ. ENZ.

Voorstel van wet
, houdende regels over de verdeling van pensioen bij scheidingen vanaf 2021 (Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021)

Allen die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is nieuwe regels te stellen voor de verdeling van pensioen bij scheiding;
Zo is het dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK 1. Begripsbepalingen en toepassingsbereik

Artikel 1. Begripsbepalingen

1. Voor de toepassing van deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

basisregistratie personen: de basisregistratie personen, bedoeld in artikel 1.2 van de Wet basisregistratie personen;

huwelijkse periode: periode tussen de huwelijksluiting of registratie van een partnerschap en het tijdstip van scheiding;

ouderdomspensioen: pensioen bij wijze van inkomensvoorziening bij ouderdom;

overeenkomst: huwelijkse voorwaarden, voorwaarden van een geregistreerd partnerschap of een schriftelijk gesloten overeenkomst met het oog op de scheiding;

partnerpensioen: pensioen ten behoeve van de echtgenoot wegens het overlijden van de andere echtgenoot;

pensioen: ouderdomspensioen of partnerpensioen;

scheiding: echtscheiding of scheiding van tafel en bed dan wel beëindiging van een geregistreerd partnerschap anders dan door de dood, vermissing of omzetting van een geregistreerd partnerschap in een huwelijk;

tijdstip van scheiding:

1°. ingeval van echtscheiding dan wel beëindiging van een geregistreerd partnerschap anders dan door de dood, vermissing of omzetting van een geregistreerd partnerschap in een huwelijk: de datum van inschrijving van de beschikking in de registers van de burgerlijke stand;

2°. ingeval van scheiding van tafel en bed: de datum van inschrijving van de beschikking in het huwelijksgoederenregister, aangewezen in artikel 116 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek;

uitvoeringsorgaan: de natuurlijke of rechtspersoon, die tot verdeling van pensioen gehouden is;

werkgever: de werkgever van de tot verdeling verplichte echtgenoot.

2. Voor de toepassing van deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt mede verstaan onder:

aanspraak op pensioen: uitzicht op pensioen;

echtgenoot: eerdere echtgenoot dan wel geregistreerde partner of eerdere geregistreerde partner;

huwelijksvermogensregime: partnerschapsvermogensregime;

ouderdomspensioen: een herberekend arbeidsongeschiktheidspensioen of een uit hoofde van ziekte of gebreken ingevolge de in artikel 2, eerste lid, onderdeel c, genoemde wet toegekend pensioen dat naar diensttijd is berekend, een en ander met ingang van de dag waarop de pensioengerechtigde leeftijd, bedoeld in artikel 7a, eerste lid, van de Algemene Ouderdomswet, is bereikt.

3. Voor de toepassing van deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt onder pensioen niet verstaan een ingegaan tijdelijk pensioen of een aanspraak op tijdelijk pensioen op grond van regelingen ingevolge welke alleen een recht op uitkering van pensioen bestaat indien aan betrokkenen aansluitend aan hun dienstverband dat tijdelijk pensioen wordt dan wel zal worden uitgekeerd.

Artikel 2. Toepassingsbereik

1. Deze wet is van toepassing op pensioen ingevolge:

a. de Pensioenwet;

b. een pensioenregeling van een directeur-grootaandeelhouder als bedoeld in artikel 1 van de Pensioenwet;

c. de bij of krachtens de Kaderwet militaire pensioenen vastgestelde bepalingen;

d. de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers;

e. de Wet verplichte beroepspensioenregeling;

f. de Samenloopregeling Indonesische pensioenen 1960;

g. de Wet aanpassing pensioenvoorzieningen Bijstandskorps; of

h. een regeling die naar aard en strekking met de voorgaande regelingen overeenkomt.

2. Het eerste lid geldt ongeacht het recht dat van toepassing is op het huwelijksvermogensregime van de echtgenoten.

3. Indien op het huwelijksvermogensregime van de echtgenoten Nederlands recht van toepassing is, is de wet voorts van toepassing op pensioenen ingevolge een buitenlandse pensioenregeling die niet is een pensioenregeling als bedoeld in het eerste lid.

HOOFDSTUK 2. Verdeling van pensioen

Artikel 3. Pensioenverdeling

1. In geval van scheiding heeft een echtgenoot recht op verdeling van het pensioen dat de andere echtgenoot tijdens de huwelijkse periode heeft opgebouwd, tenzij de echtgenoten dit recht bij overeenkomst hebben uitgesloten.

2. In afwijking van het eerste lid wordt het pensioen niet verdeeld indien op basis van de tijdens de huwelijkse periode opgebouwde aanspraak op ouderdomspensioen de uitkering op jaarbasis op de reguliere ingangsdatum minder zal bedragen dan het op basis van artikel 66 van de Pensioenwet bepaalde bedrag.

3. Nadat de scheiding is opgenomen in de basisregistratie personen informeert het uitvoeringsorgaan de echtgenoten over de verdeling van het pensioen en over de termijn voor het doorgeven van afwijkende afspraken. Indien de scheiding niet wordt opgenomen in de basisregistratie personen of aan het uitvoeringsorgaan geen gegevens worden verstrekt uit de basisregistratie personen, verstrekt het uitvoeringsorgaan deze informatie nadat de echtgenoten de scheiding bij het uitvoeringsorgaan hebben gemeld of het uitvoeringsorgaan op andere wijze op de hoogte is van de scheiding.

4. Het uitvoeringsorgaan is bevoegd om de kosten van een verdeling voor de helft aan ieder der echtgenoten in rekening te brengen dan wel in mindering te brengen op de aan hen uit te betalen bedragen.

5. De informatie die het uitvoeringsorgaan verstrekt is correct, duidelijk en evenwichtig. De informatie wordt tijdig verstrekt of beschikbaar gesteld.
6. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden regels gesteld over:
 - a. de berekening van het te verdelen pensioen en de deling van dit pensioen;
 - b. de registratie van gegevens;
 - c. de gegevensverstrekking in geval van waardeoverdracht als bedoeld in artikel 1 van de Pensioenwet, alsmede hetgeen daarmee overeenkomt in de andere pensioenwetten of regelingen, bedoeld in artikel 2, eerste lid;
 - d. de informatieverstrekking; en
 - e. de kosten.

Artikel 4. Conversie

1. Het uitvoeringsorgaan gaat over tot verdeling van het pensioen door conversie als bedoeld in het tweede lid, tenzij de echtgenoten binnen zes maanden na het tijdstip van de scheiding een gewaarmerkt afschrift of uittreksel van de overeenkomst aan het uitvoeringsorgaan hebben overgelegd waarin afwijkende afspraken staan.
2. Bij de verdeling van het pensioen door conversie wordt de helft van het tijdens de huwelijkse periode opgebouwde ouderdomspensioen en de helft van het tijdens de huwelijkse periode opgebouwde partnerpensioen omgezet in een zelfstandige aanspraak op ouderdomspensioen voor de tot verdeling gerechtigde echtgenoot.
3. In afwijking van het tweede lid wordt op verzoek van de tot verdeling gerechtigde echtgenoot, gedaan binnen zes maanden na het tijdstip van scheiding, het deel van het partnerpensioen dat toekomt aan deze echtgenoot, niet in de conversie betrokken, maar verkrijgt de tot verdeling gerechtigde echtgenoot hiervoor een aanspraak op partnerpensioen.
4. In afwijking van het eerste en tweede lid gaat het uitvoeringsorgaan bij scheiding van tafel en bed alleen over tot conversie indien de echtgenoten binnen zes maanden na het tijdstip van scheiding de scheiding hebben gemeld bij het uitvoeringsorgaan en wordt in de conversie alleen het tijdens de huwelijkse periode opgebouwde ouderdomspensioen verdeeld.
5. In afwijking van het eerste en derde lid gaat een uitvoeringsorgaan waaraan geen gegevens worden verstrekt uit de basisregistratie personen over tot conversie, tenzij de echtgenoten binnen zes maanden nadat het uitvoeringsorgaan op de hoogte is van de scheiding een gewaarmerkt afschrift of uittreksel van de overeenkomst aan het uitvoeringsorgaan hebben overgelegd waarin afwijkende afspraken staan.
6. De termijn van zes maanden na het tijdstip van scheiding, bedoeld in het eerste, derde en vierde lid, en de termijn van zes maanden nadat het uitvoeringsorgaan op de hoogte is van de scheiding, bedoeld in het vijfde lid, kan op verzoek van een van de echtgenoten door het uitvoeringsorgaan worden verlengd met maximaal zes maanden.
7. Het uitvoeringsorgaan informeert de beide echtgenoten over de conversie en over de aan beide toekomende pensioenaanspraken.

Artikel 5. Verevening

1. Artikel 4 is niet van toepassing:
 - a. bij een scheiding in het buitenland die niet binnen zes maanden na de datum waarop de scheiding tot stand is gekomen, is opgenomen in de basisregistratie personen;
 - b. bij ouderdomspensioen als bedoeld in artikel 1, tweede lid; en
 - c. bij pensioen als bedoeld in artikel 2, derde lid.
2. Het ouderdomspensioen wordt verdeeld door verevening in de situaties, bedoeld in het eerste lid, of bij scheiding van tafel en bed die niet binnen zes maanden na het tijdstip van scheiding is gemeld aan het uitvoeringsorgaan.
3. Bij verdeling van het ouderdomspensioen door verevening krijgt de tot verdeling gerechtigde echtgenoot recht op uitbetaling van de helft van de te betalen

pensioenuitkeringen die zijn toe te rekenen aan het tijdens de huwelijkse periode door de tot verdeling verplichte echtgenoot opgebouwde ouderdomspensioen, waarbij het tijdstip van scheiding in de situatie, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, het tijdstip is waarop de scheiding naar nationaal recht tot stand is gekomen.

4. De tot verdeling gerechtigde echtgenoot heeft recht op uitbetaling door de tot verdeling verplichte echtgenoot, tenzij sprake is van de situatie, bedoeld in het eerste lid, onderdeel b.

5. In de situatie, bedoeld in het eerste lid, onderdeel b, heeft de tot verdeling gerechtigde echtgenoot recht op uitbetaling van de ouderdomspensioenuitkeringen door het uitvoeringsorgaan. Verevening op grond van het derde lid blijft achterwege indien de echtgenoten binnen zes maanden na het tijdstip van scheiding een gewaarmerkt afschrift of uittreksel van de overeenkomst aan het uitvoeringsorgaan hebben overgelegd waarin afwijkende afspraken staan. De termijn van zes maanden kan op verzoek van een van de echtgenoten door het uitvoeringsorgaan worden verlengd met maximaal zes maanden. Het uitvoeringsorgaan informeert de beide echtgenoten over de verevening en over de aan beide toekomstige pensioenaanspraken.

6. Indien het ouderdomspensioen voor of na ingang daarvan wordt verhoogd of verlaagd, wordt het bedrag dat voortvloeit uit het derde lid verhoogd of verlaagd met een evenredig deel van de verhoging of verlaging van het pensioen.

Artikel 6. Bijzondere bepalingen voor verevening

1. Voor de toepassing van wettelijke en andere bepalingen met betrekking tot beslag, inhouding, korting, de mogelijkheid om te beschikken over pensioen of een aanspraak op pensioen en een volmacht tot invordering van pensioen wordt het deel van het pensioen dat bij verevening niet aan de tot verdeling verplichte echtgenoot wordt uitbetaald geacht niet tot diens pensioen te behoren.

2. Afkoop in de zin van de toepasselijke regeling is slechts toegestaan indien bij verevening met de pensioenbelangen van de tot verdeling gerechtigde echtgenoot op redelijke wijze rekening is gehouden.

Artikel 7. Afwijkende afspraken

1. Echtgenoten die het recht op verdeling hebben uitgesloten of andere afwijkende afspraken hebben gemaakt verstrekken een gewaarmerkt afschrift of uittreksel van de overeenkomst aan het uitvoeringsorgaan. Indien de echtgenoten dit niet of niet tijdig doen kan de overeenkomst niet aan het uitvoeringsorgaan worden tegengeworpen, zelfs indien de overeenkomst ingeschreven was in het openbaar huwelijksgoederenregister, bedoeld artikel 116 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek.

2. Naast uitsluiting van het recht op verdeling kunnen de afwijkende afspraken inhouden dat:

a. de pensioenopbouw over een andere periode dan de huwelijkse periode wordt verdeeld; of

b. een ander deel dan de helft van de pensioenopbouw wordt verdeeld.

3. Indien een afwijkende afspraak als bedoeld in het tweede lid tot gevolg heeft dat aan de tot verdeling gerechtigde echtgenoot meer ouderdomspensioen wordt toebedeeld of meer partnerpensioen dat in de conversie wordt betrokken en het uitvoeringsorgaan aannemelijk acht dat hierbij sprake is van misbruik, kan het uitvoeringsorgaan weigeren de afwijkende afspraak uit te voeren.

4. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen nadere regels worden gesteld over het derde lid.

Artikel 8. Directeur-grotaandeelhouder

1. In afwijking van artikel 1, eerste lid, wordt onder scheiding respectievelijk tijdstip van scheiding in geval van scheiding van tafel en bed in dit artikel verstaan:

- a. scheiding: ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed;
 - b. tijdstip van scheiding: de datum waarop het huwelijk is ontbonden na scheiding van tafel en bed.
2. In geval van scheiding van een directeur-grotaandeelhouder of gewezen directeur-grotaandeelhouder als bedoeld in artikel 1 van de Pensioenwet, verkrijgt zijn echtgenoot een aanspraak op de helft van het tijdens de huwelijkse periode door de directeur-grotaandeelhouder opgebouwde partnerpensioen.
 3. De aanspraak op partnerpensioen voor de echtgenoot wordt niet vastgesteld voor zover ten aanzien van het aan deze echtgenoot toekomende partnerpensioen conversie is toegepast.
 4. Het tweede lid is niet van toepassing, indien de directeur-grotaandeelhouder en zijn echtgenoot bij overeenkomst afwijkende afspraken hebben gemaakt.
 5. Het uitvoeringsorgaan verstrekt aan de echtgenoot een bewijs van diens aanspraak.
 6. De aanspraak op partnerpensioen ten behoeve van de echtgenoot van een directeur-grotaandeelhouder kan zonder toestemming van die echtgenoot niet na afspraken tussen de directeur-grotaandeelhouder en het uitvoeringsorgaan of de werkgever worden verminderd.

Artikel 9. Inlichtingen

De echtgenoten, het uitvoeringsorgaan en de werkgever zijn gehouden desgevraagd elkaar over en weer die gegevens te verstrekken die noodzakelijk zijn voor de vaststelling van de rechten en verplichtingen die uit deze wet voortvloeien.

HOOFDSTUK 3. Wijzigingen in andere wetten

Artikel 10. Wijziging van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding

Aan artikel 12, eerste lid, van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding wordt een zin toegevoegd, luidende: Deze wet is evenmin van toepassing op een scheiding die plaatsvindt vanaf het tijdstip van inwerkingtreding van de Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021.

Artikel 11. Wijziging van de Pensioenwet

De Pensioenwet wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1 wordt als volgt gewijzigd:

1. In de definitie van afkoop wordt "de artikelen 55, zesde lid, 134 of 220b, tweede lid" vervangen door "de artikelen 55, zesde lid, 134, 220b, tweede lid, of 220c, tweede lid".
2. In de definitie van bijzonder partnerpensioen wordt "artikel 57, eerste, tweede of derde lid" vervangen door "artikel 57, eerste lid".
3. In alfabetische volgorde worden de volgende begripsbepalingen ingevoegd:
 - *conversie*: conversie als bedoeld in artikel 4 van de Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021 en artikel 5 van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding;
 - *verevening*: verevening als bedoeld in artikel 5 van de Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021 en artikel 2 van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding.

B

Artikel 4 komt te luiden:

Artikel 4. Overeenkomstige toepassing bij pensioenconversie

Op een pensioenaanspraak die of een pensioenrecht dat een tot verdeling gerechtigde echtgenoot of geregistreerde partner door conversie verwerft is deze wet van overeenkomstige toepassing.

C

Artikel 57 wordt als volgt gewijzigd:

1. Het eerste lid komt te luiden:

1. Indien de partnerrelatie van een deelnemer, gewezen deelnemer of gepensioneerde eindigt door scheiding, verkrijgt de gewezen partner van de deelnemer, gewezen deelnemer of gepensioneerde aanspraak op de helft van het tijdens de huwelijkse periode door de deelnemer, gewezen deelnemer of gepensioneerde opgebouwde en behouden partnerpensioen. Onder de huwelijkse periode wordt verstaan: de periode tussen de huwelijkssluiting, de registratie van een geregistreerd partnerschap of de aanvang van een partnerschap in de zin van de pensioenregeling en het tijdstip van de scheiding.

2. Het tweede lid komt te luiden:

2. De aanspraak op partnerpensioen voor de gewezen partner wordt niet vastgesteld voor zover ten aanzien van het aan de gewezen partner toekomende partnerpensioen conversie is toegepast.

3. Het derde lid vervalt onder vernummering van het vierde tot en met zesde lid tot het derde tot en met vijfde lid.

4. In het derde lid (nieuw) wordt "Het eerste, tweede en derde lid" vervangen door "Het eerste lid" en vervalt de tweede zin.

5. In het vierde lid (nieuw) wordt "het eerste, tweede of derde lid" vervangen door "het eerste lid".

6. In het vijfde lid (nieuw) wordt "het eerste of tweede lid" vervangen door "het eerste lid" en wordt "het eerste en tweede lid" vervangen door "het eerste lid".

7. Er wordt een lid toegevoegd, luidende:

6. In afwijking van het eerste lid, verkrijgt de gewezen partner geen aanspraak op partnerpensioen, indien op basis van de opgebouwde aanspraak de uitkering van het partnerpensioen op jaarbasis op het tijdstip van de scheiding niet meer zal bedragen dan € 2,- per jaar en de pensioenuitvoerder dergelijke aanspraken niet vaststelt.

D

Artikel 60 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het opschrift wordt "hoger of eerder ingaand ouderdompensioen" vervangen door "uitruil partnerpensioen in ouderdompensioen".

2. Onder vernummering van het vierde tot en met elfde lid tot het achtste tot en met vijftiende lid worden vier leden ingevoegd, luidende
4. De gewezen partner met een aanspraak op bijzonder partnerpensioen waarvan de uitkering op jaarbasis op het tijdstip van de scheiding of op 1 januari van het betreffende jaar na het jaar van de scheiding minder bedraagt dan het op basis van artikel 66, eerste lid, onderdeel a, bepaalde bedrag, heeft het recht om uiterlijk met ingang van de datum waarop het ouderdompensioen ingaat of kan ingaan, in plaats van partnerpensioen te kiezen voor ouderdompensioen.
5. De pensioenuitvoerder kan binnen zes maanden nadat een aanspraak op bijzonder partnerpensioen als bedoeld in het vierde lid is vastgesteld, de gewezen partner aanbieden dit bijzonder partnerpensioen uit te ruilen tegen ouderdompensioen, tenzij de aanspraak op bijzonder partnerpensioen is vastgesteld op verzoek van de gewezen partner. Indien de gewezen partner niet binnen de door de pensioenuitvoerder gestelde termijn reageert op de geboden keuzemogelijkheid, gaat de pensioenuitvoerder over tot uitruil van het bijzonder partnerpensioen in ouderdompensioen.
6. Een aanspraak op ouderdompensioen als bedoeld in het vierde en vijfde lid wordt gelijkgesteld met een pensioenaanspraak die of een pensioenrecht dat een tot verdeling gerechtigde echtgenoot of geregistreerde partner door conversie verwerft.
7. Bij een scheiding na de ingang van het ouderdompensioen ruilt de pensioenuitvoerder binnen een jaar na de scheiding de aanspraak op partnerpensioen die de gepensioneerde na de scheiding heeft behouden om in ouderdompensioen voor de gepensioneerde.

3. In het achtste lid (nieuw) wordt "bij gebruikmaking van het keuzerecht" vervangen door "bij de uitruil".

4. In het negende lid (nieuw) wordt "het ouderdompensioen, bedoeld in het eerste lid, dat wordt gekozen in plaats van het partnerpensioen, bedoeld in het eerste lid, ongeacht de datum waarop de keuze wordt gemaakt" vervangen door "het ouderdompensioen dat wordt verkregen in plaats van het partnerpensioen, ongeacht de datum waarop het ouderdompensioen wordt verkregen".

5. In het elfde lid (nieuw) wordt "Het vierde en vijfde lid zijn" vervangen door "Het achtste en negende lid zijn".

6. In het dertiende lid wordt "het zevende lid" vervangen door "het elfde lid" en wordt "het vierde en vijfde lid" vervangen door "het achtste en negende lid".

7. In het vijftiende lid wordt "het eerste tot en met vijfde lid" vervangen door "dit artikel".

E

In artikel 61, zesde lid, wordt "als bedoeld in artikel 2 van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding" vervangen door "jegens het uitvoeringsorgaan als bedoeld in artikel 2 van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding".

F

Artikel 64, eerste lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. In onderdeel b wordt "artikel 57, vijfde lid" vervangen door "artikel 57, vierde lid".

2. Onderdeel c komt te luiden:
c. conversie of verevening plaatsvindt;.

G

In artikel 68, eerste lid, wordt "tenzij dit recht op afkoop in de pensioen- en uitvoeringsovereenkomst is beperkt of uitgesloten" vervangen door "tenzij dit recht op afkoop in de pensioen- en uitvoeringsovereenkomst is beperkt of uitgesloten of de gewezen partner gebruik maakt van het recht op uitruil, bedoeld in artikel 60, vierde lid".

H

Artikel 79 komt te luiden:

Artikel 79. Plicht tot waarde aanwending

1. De pensioenuitvoerder is verplicht om de waarde van de pensioenaanspraken of pensioenrechten van een deelnemer, gewezen deelnemer, gewezen partner of gepensioneerde aan te wenden naar aanleiding van de toepassing van de artikelen 60 tot en met 62 en 63b.
2. De pensioenuitvoerder brengt in het kader van de waardeoverdracht geen kosten in rekening bij de deelnemer, gewezen deelnemer, gewezen partner of gepensioneerde.

I

In de artikelen 85, eerste lid, onderdeel a, 86, eerste lid, onderdeel d, 87, tweede lid, onderdeel g, 88, onderdeel a en 89, onderdeel a, wordt "de tot verevening gerechtigde echtgenoot, bedoeld in artikel 2 van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding," vervangen door "de tot verevening gerechtigde echtgenoot".

J

Na artikel 220b wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 220c. Overgangsrecht Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021

1. Artikel 57, zoals dat luidt met ingang van het tijdstip van inwerkingtreding van de Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021, is van toepassing bij scheidingen vanaf dat tijdstip.
2. Ingeval van een scheiding voor het tijdstip van inwerkingtreding van de Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021 heeft de pensioenuitvoerder het recht om een aanspraak op bijzonder partnerpensioen van een gewezen partner te laten vervallen indien op basis van de opgebouwde aanspraak de uitkering van het partnerpensioen op jaarbasis op het tijdstip van de scheiding niet meer zou bedragen dan € 2,- per jaar. De pensioenuitvoerder die gebruik maakt van het recht, bedoeld in de eerste zin, informeert de gewezen partners hierover en neemt in het bestuursverslag informatie op over de totale waarde en de bestemming van de pensioenaanspraken die vervallen.
3. Artikel 60, vierde tot en met zevende lid, zoals dat luidt met ingang van het tijdstip van inwerkingtreding van de Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021, is van toepassing bij scheidingen vanaf dat tijdstip.
4. Indien een aanspraak op bijzonder partnerpensioen is ontstaan als gevolg van een scheiding voor het tijdstip van inwerkingtreding van de Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021 heeft de pensioenuitvoerder tot twee jaar na dat tijdstip het recht om

een aanspraak op bijzonder partnerpensioen van een gewezen partner uit te ruilen in een aanspraak op ouderdomspensioen voor de gewezen partner indien op basis van de opgebouwde aanspraak de uitkering van het partnerpensioen op jaarbasis op 1 januari van het betreffende jaar minder bedraagt dan het op basis van artikel 66 bepaalde bedrag en de gewezen partner instemt met de uitruil. Artikel 60, achtste, negende en tiende lid, en artikel 79 zijn van overeenkomstige toepassing.

Artikel 12. Wijziging van de Wet verplichte beroepspensioenregeling

De Wet verplichte beroepspensioenregeling wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1, eerste lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. In de definitie van afkoop wordt "de artikelen 66, zesde lid, 129 of 214a, tweede lid" vervangen door "de artikelen 66, zesde lid, 129, 214a, tweede lid, of 214b, tweede lid".
2. In de definitie van bijzonder partnerpensioen wordt "artikel 68, eerste, tweede of derde lid" vervangen door "artikel 68, eerste lid".
3. In alfabetische volgorde worden de volgende begripsbepalingen ingevoegd:
 - *conversie*: conversie als bedoeld in artikel 4 van de Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021 en artikel 5 van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding;
 - *verevening*: verevening als bedoeld in artikel 5 van de Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021 en artikel 2 van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding.

B

In artikel 4a, eerste lid, en artikel 7, eerste en tweede lid, wordt "214a" vervangen door "214b".

C

Artikel 68 wordt als volgt gewijzigd:

1. Het eerste lid komt te luiden:
 1. Indien de partnerrelatie van een deelnemer, gewezen deelnemer of gepensioneerd eindigt door scheiding, verkrijgt de gewezen partner van de deelnemer, gewezen deelnemer of gepensioneerd aanspraak op de helft van het tijdens de huwelijkse periode door de deelnemer, gewezen deelnemer of gepensioneerd opgebouwde en behouden partnerpensioen, tenzij conversie wordt toegepast. Onder de huwelijkse periode wordt verstaan: de periode tussen de huwelijkssluiting, de registratie van een geregistreerd partnerschap of de aanvang van een partnerschap in de zin van de pensioenregeling en het tijdstip van de scheiding.
2. Het tweede lid komt te luiden:
 2. De aanspraak op partnerpensioen voor de gewezen partner wordt niet vastgesteld voor zover ten aanzien van het aan de gewezen partner toekomende partnerpensioen conversie is toegepast.
3. Het derde lid vervalt onder vernummering van het vierde tot en met zesde lid tot het derde tot en met vijfde lid.

4. In het derde lid (nieuw) wordt "Het eerste, tweede en derde lid" vervangen door "Het eerste lid" en vervalt de tweede zin.

5. In het vierde lid (nieuw) wordt "het eerste, tweede of derde lid" vervangen door "het eerste lid".

6. In het vijfde lid (nieuw) wordt "het eerste of tweede lid" vervangen door "het eerste lid" en wordt "het eerste en tweede lid" vervangen door "het eerste lid".

7. Er wordt een lid toegevoegd, luidende:

6. In afwijking van het eerste lid, verkrijgt de gewezen partner geen aanspraak op partnerpensioen, indien op basis van de opgebouwde aanspraak de uitkering van het partnerpensioen op jaarbasis op het tijdstip van de scheiding niet meer zal bedragen dan € 2,- per jaar en de pensioenuitvoerder dergelijke aanspraken niet vaststelt.

D

Artikel 71 komt te luiden:

Artikel 71. Overeenkomstige toepassing bij pensioenconversie

Op een pensioenaanspraak die of een pensioenrecht dat een tot verdeling gerechtigde echtgenoot of geregistreeerde partner door conversie verwerft is deze wet van overeenkomstige toepassing.

E

Artikel 72 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het opschrift wordt "hoger of eerder ingaand ouderdomspensioen" vervangen door "uitruil partnerpensioen in ouderdomspensioen".

2. Onder vernummering van het vierde tot en met elfde lid tot het achtste tot en met vijftiende lid worden vier leden ingevoegd, luidende:

4. De gewezen partner met een aanspraak op bijzonder partnerpensioen waarvan de uitkering op jaarbasis op het tijdstip van de scheiding of op 1 januari van het betreffende jaar na het jaar van de scheiding minder bedraagt dan het op basis van artikel 78, eerste lid, onderdeel a, bepaalde bedrag, heeft het recht om uiterlijk met ingang van de datum waarop het ouderdomspensioen ingaat of kan ingaan, in plaats van partnerpensioen te kiezen voor ouderdomspensioen.

5. De pensioenuitvoerder kan binnen zes maanden nadat een aanspraak op bijzonder partnerpensioen als bedoeld in het vierde lid is vastgesteld, de gewezen partner aanbieden dit bijzonder partnerpensioen uit te ruilen tegen ouderdomspensioen, tenzij de aanspraak op bijzonder partnerpensioen is vastgesteld op verzoek van de gewezen partner. Indien de gewezen partner niet binnen de door de pensioenuitvoerder gestelde termijn reageert op de geboden keuzemogelijkheid, gaat de pensioenuitvoerder over tot uitruil van het bijzonder partnerpensioen in ouderdomspensioen.

6. Een aanspraak op ouderdomspensioen als bedoeld in het vierde en vijfde lid wordt gelijkgesteld met een pensioenaanspraak die of een pensioenrecht dat een tot verdeling gerechtigde echtgenoot of geregistreeerde partner door conversie verwerft.

7. Bij een scheiding na de ingang van het ouderdomspensioen ruilt de pensioenuitvoerder binnen een jaar na de scheiding de aanspraak op partnerpensioen

die de gepensioneerde na de scheiding heeft behouden om in ouderdomspensioen voor de gepensioneerde.

3. In het achtste lid (nieuw) wordt "bij gebruikmaking van het keuzerecht" vervangen door "bij de uitruil".

4. In het negende lid (nieuw) wordt "het ouderdomspensioen, bedoeld in het eerste lid, dat wordt gekozen in plaats van het partnerpensioen, bedoeld in het eerste lid, ongeacht de datum waarop de keuze wordt gemaakt" vervangen door "het ouderdomspensioen dat wordt verkregen in plaats van het partnerpensioen, ongeacht de datum waarop het ouderdomspensioen wordt verkregen".

5. In het elfde lid (nieuw) wordt "Het vierde en vijfde lid zijn" vervangen door "Het achtste en negende lid zijn".

6. In het dertiende lid wordt "het zevende lid" vervangen door "het elfde lid" en wordt "het vierde en vijfde lid" vervangen door "het achtste en negende lid".

7. In het vijftiende lid wordt "het eerste tot en met vijfde lid" vervangen door "dit artikel".

F

In artikel 73, zesde lid, wordt "als bedoeld in artikel 2 van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding" vervangen door "jegens het uitvoeringsorgaan als bedoeld in artikel 2 van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding".

G

Artikel 76, eerste lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. In onderdeel b wordt "artikel 68, vijfde lid" vervangen door "artikel 68, vierde lid".

2. Onderdeel c komt te luiden:

c. conversie of verevening plaatsvindt;

H

In artikel 80, eerste lid, wordt "tenzij dit recht op afkoop in de beroepspensioenregeling en uitvoeringsovereenkomst is beperkt of uitgesloten" vervangen door "tenzij dit recht op afkoop in de beroepspensioenregeling en uitvoeringsovereenkomst is beperkt of uitgesloten of de gewezen partner gebruik maakt van het recht op uitruil, bedoeld in artikel 72, vierde lid".

I

Artikel 87 komt te luiden:

Artikel 87. Plicht tot waarde aanwending

1. De pensioenuitvoerder is verplicht om de waarde van de pensioenaanspraken of pensioenrechten van een deelnemer, gewezen deelnemer, gewezen partner of gepensioneerde aan te wenden naar aanleiding van de toepassing van de artikelen 72 tot en met 74 en 75b.

2. De pensioenuitvoerder brengt in het kader van de waardeoverdracht geen kosten in rekening bij de deelnemer, gewezen deelnemer, gewezen partner of gepensioneerde.

J

In de artikelen 93, eerste lid, onderdeel a, 94, eerste lid, onderdeel d, 95, tweede lid, onderdeel g, 96, onderdeel a en 97, onderdeel a, wordt "de tot verevening gerechtigde echtgenoot, bedoeld in artikel 2 van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding," vervangen door "de tot verevening gerechtigde echtgenoot".

K

Na artikel 214a wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 214b. Overgangsrecht Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021

1. Artikel 68, zoals dat luidt met ingang van het tijdstip van inwerkingtreding van de Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021, is van toepassing bij scheidingen vanaf dat tijdstip.

2. Ingeval van een scheiding voor het tijdstip van inwerkingtreding van de Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021 heeft de pensioenuitvoerder het recht om een aanspraak op bijzonder partnerpensioen van een gewezen partner te laten vervallen indien op basis van de opgebouwde aanspraak de uitkering van het partnerpensioen op jaarbasis op het tijdstip van de scheiding niet meer zou bedragen dan € 2,- per jaar. De pensioenuitvoerder die gebruik maakt van het recht, bedoeld in de eerste zin, informeert de gewezen partners hierover en neemt in het bestuursverslag informatie op over de totale waarde en de bestemming van de pensioenaanspraken die vervallen.

3. Artikel 72, vierde tot en met zevende lid, zoals dat luidt met ingang van het tijdstip van inwerkingtreding van de Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021, is van toepassing bij scheidingen vanaf dat tijdstip.

4. Indien een aanspraak op bijzonder partnerpensioen is ontstaan als gevolg van een scheiding voor het tijdstip van inwerkingtreding van de Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021 heeft de pensioenuitvoerder tot twee jaar na dat tijdstip het recht om een aanspraak op bijzonder partnerpensioen van een gewezen partner uit te ruilen in een aanspraak op ouderdomspensioen voor de gewezen partner indien op basis van de opgebouwde aanspraak de uitkering van het partnerpensioen op jaarbasis op 1 januari van het betreffende jaar minder bedraagt dan het op basis van artikel 78 bepaalde bedrag en de gewezen partner instemt met de uitruil. Artikel 72, achtste, negende en tiende lid, en artikel 87 zijn van overeenkomstige toepassing.

Artikel 13

Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 94, tweede lid, onderdeel b, wordt "Wet verevening pensioenrechten bij scheiding (Stb. 1994, 342)" vervangen door "Wet verevening pensioenrechten bij scheiding of de Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021".

B

In artikel 155 wordt "Wet verevening pensioenrechten bij scheiding recht op pensioenverevening" vervangen door "Wet verevening pensioenrechten bij scheiding of de Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021 recht op pensioenverdeling".

Artikel 14

Boek 10 van het Burgerlijk Wetboek wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 51 wordt "behoudens artikel 1 lid 7 van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding" vervangen door "behoudens artikel 1, lid 7, van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding of artikel 2, lid 2, van de Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021".

B

In artikel 85 wordt "behoudens het bepaalde in artikel 1 lid 7 van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding" vervangen door "behoudens artikel 1, lid 7, van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding of artikel 2, lid 2, van de Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021".

Artikel 15

In artikel 10 van Bijlage 2 van de Algemene wet bestuursrecht wordt in alfabetische volgorde ingevoegd "Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021".

Artikel 16

In de Wet inkomstenbelasting 2001 wordt artikel 3.135 als volgt gewijzigd:

1. In het vierde lid wordt "scheiding van tafel en bed of echtscheiding" vervangen door "scheiding van tafel en bed, echtscheiding of beëindiging van samenleving". Voorts wordt "echtgenoot of gewezen echtgenoot" telkens vervangen door "partner of gewezen partner".

2. In het zevende lid wordt "artikel 57, vijfde lid, van de Pensioenwet of artikel 68, vijfde lid, van de Wet verplichte beroepspensioenregeling" vervangen door "artikel 57, vierde lid, van de Pensioenwet of artikel 68, vierde lid, van de Wet verplichte beroepspensioenregeling".

Artikel 17

De Wet op de loonbelasting 1964 wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 18d wordt, onder vernummering van het zesde lid tot zevende lid, een lid ingevoegd, luidende:

6. In afwijking van het eerste lid, onderdeel d, is in geval van een scheiding als bedoeld in artikel 1 van de Pensioenwet of artikel 1, eerste lid, van de Wet verplichte beroepspensioenregeling na de ingangsdatum van het pensioen ruil van het

partnerpensioen tegen ouderdompensioen mogelijk, mits de ruil uiterlijk een jaar na de scheiding plaatsvindt op basis van algemeen aanvaarde actuariële grondslagen.

B

Artikel 19b wordt als volgt gewijzigd:

1. In het derde lid wordt "echtgenoot of gewezen echtgenoot onderscheidenlijk zijn partner of gewezen partner" telkens vervangen door "partner of gewezen partner".
2. In het vijfde lid wordt "artikel 57, vijfde lid, van de Pensioenwet" vervangen door "artikel 57, vierde lid, van de Pensioenwet of artikel 68, vierde lid, van de Wet verplichte beroepspensioenregeling".

HOOFDSTUK 4. Overgangsrecht en slotbepalingen

Artikel 18. Overgangsrecht

Deze wet is niet van toepassing op een scheiding die heeft plaatsgevonden voor het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet.

Artikel 19

Deze wet treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip.

Artikel 20

Deze wet wordt aangehaald als: Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,

De Minister voor Rechtsbescherming,

Memorie van toelichting

Algemeen

1. Inleiding

Bij een scheiding moeten over veel zaken afspraken worden gemaakt. Afspraken over kinderen, huisvesting en financiële middelen hebben de hoogste prioriteit. In veel gevallen ontbreekt het echter aan goede afspraken over het inkomen voor later, het pensioen. Maar pensioen is een vermogensbestandsdeel dat bij een scheiding ook als zodanig aan de orde moet komen.

De verdeling van pensioen bij scheiding heeft een wettelijke basis: de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding (Wvps). Naar aanleiding van een motie van het lid Van Weyenberg (D66) is de Wvps geëvalueerd.¹ Kort samengevat blijkt uit de evaluatie² dat de wet beperkt gebruikt wordt, te vaak nog onbekend is bij burgers en scheidingsprofessionals en dat de uitvoering voor verbetering vatbaar is. Door de huidige opzet van de wet hebben mensen er onvoldoende baat bij als zij niet zelf in actie komen.

Op 8 maart 2018 is de Tweede Kamer geïnformeerd over de uitkomst van de evaluatie.³ Uit de evaluatie blijkt dat de Wvps nog altijd een meerwaarde heeft, maar dat de opzet van de wet verbetering behoeft. Bovendien behoeft de wet vernieuwing om te kunnen voldoen aan de eisen van de huidige tijd. Er is een aantal wijzigingen voorgesteld dat hierin moet voorzien. Dit wetsvoorstel bevat de uitwerking van deze wijzigingsvoorstellen. De nieuwe regels zijn van toepassing op scheidingen vanaf de inwerkingtreding van dit wetsvoorstel. Voor de inzichtelijkheid is er daarom voor gekozen om een nieuwe wet op te stellen: de Wet pensioenverdeling bij scheiding 2021 (Wps 2021). Op deze manier is duidelijk welke wet op een scheiding van toepassing is. De nieuwe regels gelden niet voor scheidingen die vóór 1 januari 2021, zijnde de beoogde datum van inwerkingtreding van dit wetsvoorstel, zijn afgerond.

Leeswijzer

De knelpunten van de bestaande wet- en regelgeving voor verdeling van pensioen bij scheiding worden in hoofdstuk 2 nader uiteengezet. Mede aan de hand van de evaluatie van de wet en twee bijbehorende rapporten⁴ van SEO Economisch Onderzoek (hierna het SEO-rapport) en het Actuarieel Genootschap (hierna het AG-rapport) worden in dat hoofdstuk oplossingsrichtingen beschreven en geanalyseerd. Hoofdstuk 3 tot en met 6 bevatten een toelichting op de voorgestelde wijzigingen. In hoofdstuk 3 komt conversie als nieuwe standaardmethode voor verdelen aan de orde. Hoofdstuk 4 gaat over introduceren van een nieuw automatisme voor de pensioenuitvoerder: *nee, tenzij* wordt *ja, tenzij*. In hoofdstuk 5 wordt toegelicht waarom de periode waarover het bijzonder partnerpensioen wordt berekend wordt beperkt. Hoofdstuk 6 sluit de rij van toelichtingen met grenzen voor het verdelen van het ouderdompensioen en bijzonder partnerpensioen. In hoofdstuk 7 worden de financiële gevolgen beschreven, inclusief regeldruk. Hoofdstukken 8 en 9 gaan respectievelijk over het ontvangen advies en de consultatie van het wetsvoorstel, het overgangsrecht en de inwerkingtreding.

¹ Kamerstukken II 2015/16, 32043, nr. 336.

² Kamerstuk 2018D18478

³ Kamerstukken II 2017/18, 32043, nr. 393.

⁴ Bijlagen bij de evaluatie: SEO-rapport Kamerstuknr. 2018D18480, AG-rapport Kamerstuknr. 2018D18479.

2. Aanleiding en hoofdelementen van het wetsvoorstel

2.1 Hoe zit de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding in elkaar?

In de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding is geregeld dat ouderdomspensioen dat tijdens het huwelijk of geregistreerd partnerschap⁵ is opgebouwd, wordt verdeeld tussen beide partners ongeacht het huwelijksvermogensregime. Beide ex-partners hebben wederzijds recht op de helft van het tijdens de huwelijkse periode opgebouwde ouderdomspensioen. In de huwelijkse voorwaarden of het echtscheidingsconvenant kan worden afgesproken van pensioenverdeling af te zien. Ook kunnen de ex-partners ervoor kiezen om af te wijken van deze standaardverdeling door een andere periode van pensioenopbouw te nemen (korter of langer dan de huwelijkse periode) of een andere verdeling dan 50-50 af te spreken. Ex-partners kunnen er bij scheiding ook voor kiezen om het ouderdomspensioen (onvoorwaardelijk) te splitsen. Dit wordt conversie genoemd.

De standaard verdeelmethode is verevening. Bij verevening krijgt de verdelingsgerechtigde partner (de partner die niet zelf het ouderdomspensioen heeft opgebouwd) een voorwaardelijk recht op ouderdomspensioen, waarbij alle beslissingen van de verdelingsplichtige partner (de ex-partner die het ouderdomspensioen heeft opgebouwd) – bijvoorbeeld over de ingangsdatum van het pensioen - leidend zijn en uitbetaling afhankelijk is van het leven van de verdelingsplichtige partner. Op grond van de Pensioenwet⁶ wordt het opgebouwde partnerpensioen op de scheidingsdatum afgesplitst in een bijzonder partnerpensioen ten behoeve van de verdelingsgerechtigde partner.

Bijzonder partnerpensioen

Het bijzonder partnerpensioen is de partnerpensioenuitkering die iemand ontvangt als zijn/haar **ex**-partner overlijdt. Vanaf de scheidingsdatum komt nieuw op te bouwen partnerpensioen ten goede aan een nieuwe partner.

Bijzonder partnerpensioen kan alleen ontstaan als het partnerpensioen is gefinancierd op kapitaalbasis. Bij risicodekking is er na een scheiding geen partnerpensioendekking meer voor de ex-partner, en daarmee ook geen recht op een bijzonder partnerpensioen.

Bij conversie daarentegen ontstaat een eigen aanspraak op ouderdomspensioen voor de verdelingsgerechtigde partner en is deze niet langer afhankelijk van de verdelingsplichtige partner. Het opgebouwde partnerpensioen wordt meegenomen in de conversie, er ontstaat geen recht op bijzonder partnerpensioen.

De verdelingsgerechtigde partner kan een recht op uitbetaling van de verevende pensioenaanspraken jegens de pensioenuitvoerder⁷ krijgen als er binnen twee jaar na de scheiding via het daarvoor opgestelde formulier⁸ een mededeling van scheiding aan de

⁵ Voor de leesbaarheid wordt hierna enkel nog naar een scheiding na een huwelijk verwezen. Daar waar afwijkende afspraken gelden voor een geregistreerd partnerschap wordt dit expliciet benoemd. Hetzelfde geldt voor huwelijkse voorwaarden, daar waar afwijkende afspraken gelden voor partnerschapsvoorwaarden wordt dit expliciet benoemd.

⁶ Voor de leesbaarheid wordt hierna enkel nog naar de Pensioenwet verwezen. Daar waar afwijkende regels gelden voor de Wet verplichte beroepspensioenregeling wordt dit expliciet benoemd.

⁷ Pensioenuitvoerder is een herkenbare term uit de Pensioenwet en de Wet verplichte beroepspensioenregeling en wordt in de algemene toelichting als verzamelnaam gebruikt voor alle uitvoeringsorganen die de Wps 2021 uitvoeren.

⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/formulieren/2016/10/26/formulier-mededeling-van-scheiding-in-verband-met-verdeling-van-ouderdomspensioen>

pensioenuitvoerder wordt gedaan, inclusief eventueel afwijkende verdeelafspraken. Als deze melding niet of niet tijdig is gedaan, heeft de verdelingsgerechtigde partner op grond van de wet nog steeds recht op verevening van de pensioenaanspraken, maar zal hij of zij uitbetaling hiervan zelf met de verdelingsplichtige partner moeten regelen.

In de Wvps is om administratieve redenen tevens geregeld dat een ouderdomspensioen niet wordt verevend als de pensioenaanspraak voor de verdelingsgerechtigde partner onder de afkoopgrens⁹ uit zou komen.

2.2 Waarom knelt de bestaande wet?

Uit de evaluatie van de Wvps¹⁰ blijkt dat de wet goed werkt in die gevallen waarin ex-partners tijdens de scheiding een bewuste keuze maken over de verdeling van het opgebouwde ouderdomspensioen en dit snel aan de betrokken pensioenuitvoerder(s) laten weten. De praktijk blijkt weerbarstiger.

Beperkt gebruik van de wet

Uit de tussenstand van de evaluatie van de Wvps bleek dat er beperkt gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheden die de wet biedt.¹¹ Op grond van een aantal onderzoeken naar pensioenverevening bij scheiding¹² en na bredere navraag hierover bij pensioenuitvoerders, blijkt bij dertig tot vijftig procent van het aantal scheidingen pensioenverevening via de pensioenuitvoerders te zijn geregeld. Uit navraag bij pensioenuitvoerders blijkt dat in gemiddeld 3 van de 100 verdelingscasussen het ouderdomspensioen via conversie wordt gesplitst. Afwijkingen van de standaard 50-50 verdeling vinden, buiten het afzien van verdeling van het pensioen, nauwelijks plaats.

Uit onderzoek onder gescheiden vrouwen is gebleken dat een kleine dertig procent zegt dat er wederzijds afstand is gedaan van aanspraken op elkaars opgebouwde pensioen.¹³ Bij 36 procent van de gescheiden vrouwen was niet bekend dat voor het pensioen iets geregeld moest worden. Leeftijd lijkt ertoe te doen bij de keuze om het pensioen te verdelen of afstand te doen van het recht op een deel van het pensioen van de ander. Jongere vrouwen doen vaker afstand van het recht op elkaars pensioen en maken minder vaak gebruik van de mogelijkheid om pensioen te verdelen dan vrouwen rond de pensioenleeftijd.

Daar waar afspraken zijn gemaakt over de verdeling, of er juist vanaf wordt gezien, is duidelijk wat er over en weer verwacht mag worden. Zeker als de uitbetaling van het verdeelde pensioen via de pensioenuitvoerder loopt. Maar in die gevallen waar het mededelingsformulier niet is ingezonden, terwijl het wél de bedoeling was het pensioen te verdelen, moet de verdelingsgerechtigde partner het pensioen zelf bij de ex-partner claimen, soms jaren na dato. Dit is vaak geen prettige situatie.

⁹ In de Wvps is bepaald dat indien het deel van het ouderdomspensioen dat bestemd is voor de verdelingsgerechtigde lager is dan het afkoopbedrag uit artikel 66 van de Pensioenwet (€ 484,09 bruto per jaar, bedrag 2019), de verevening niet wordt uitgevoerd. Het gaat hier dus om pensioenaanspraken van maximaal ca. € 970,- per jaar die niet verevend worden.

¹⁰ Kamerstukken II 2017/18, 32043, nr. 393.

¹¹ Kamerstukken II 2016/17, 32043, nr. 368.

¹² TNS NIPO (juni 2016), *Pensioenverevening bij scheiding – Waarom kiezen deelnemers niet bewust?* (<https://www.wijzeringeldzaken.nl/platform-wijzeringeldzaken/publicaties/Kwalitatief-onderzoek-pensioenverevening.pdf>)

Stichting Pensioenregister (2017), *Doelgroepenonderzoek – Gescheiden vrouwen* (<http://communicatie.pensioenregister.nl/publicaties/>)

Wijzer in geldzaken (2016), *Pensioenmonitor 2016 en Aanvullend onderzoek over de verdeling van het pensioen na een scheiding* (<https://www.wijzeringeldzaken.nl/platform-wijzeringeldzaken/publicaties/wijzer-in-geldzaken-pensioenmonitor-2016.pdf>) en <https://www.wijzeringeldzaken.nl/platform-wijzeringeldzaken/publicaties/onderzoek-pensioenverdeling-2016.pdf>

¹³ Stichting Pensioenregister (2017), *Doelgroepenonderzoek – Gescheiden vrouwen*

Onbekendheid van de wet bij burgers en scheidingsprofessionals

Uit de evaluatie, gebaseerd op de pensioenuitvoeringspraktijk en onderzoek van de Stichting Pensioenregister¹⁴, blijkt dat de bekendheid met de wet bij zowel burgers als scheidingsprofessionals beter kan. Goede voorlichting en begeleiding tijdens de scheiding kan bijdragen aan het goed regelen van inkomen vanaf pensionering. Dat betekent onderling afspraken maken én deze afspraken doorgeven aan de pensioenuitvoerder(s).

Zowel op het vlak van afspraken maken als bij het doorgeven van de afspraken aan de pensioenuitvoerder(s) gaat het in de praktijk niet zoals beoogd. Bij scheidingsprofessionals is de kennis over het verdelen van pensioen bij een scheiding onvoldoende aanwezig. De voorlichting die ex-partners ontvangen over de mogelijkheden ten aanzien van de verdeling van pensioen laat hierdoor te wensen over. Als gevolg hiervan kunnen er ongunstige of ongewenste situaties optreden als er geen enkele afspraak is gemaakt of simpelweg de wettelijke standaard wordt gevolgd.

Ten aanzien van het melden van de scheiding is het mededelingsformulier¹⁵ het grootste knelpunt. De pensioenuitvoerder verevent het ouderdomspensioen niet automatisch. Zonder een mededeling van de scheiding via het daarvoor voorgeschreven mededelingsformulier en de inzending van eventueel gemaakte afspraken over de verdeling van het ouderdomspensioen, weet een pensioenuitvoerder niet welk pensioenbedrag er op pensioendatum aan wie moet worden uitbetaald. De praktijk wijst uit dat zowel de burger als de professional het formulier als te ingewikkeld en te lang ervaren.¹⁶ Daarnaast wordt het in bepaalde situaties overbodig of (privacy)gevoelig gevonden om bewijsstukken mee te moeten sturen.

Een tweede knelpunt bij het mededelingsformulier is de termijn waarbinnen het formulier moet worden opgestuurd. In de Wvps is vanwege administratieve redenen een termijn van twee jaar opgenomen waarbinnen het mededelingsformulier aan de pensioenuitvoerder(s) moet zijn gestuurd om een recht op uitbetaling jegens de pensioenuitvoerder(s) te krijgen. Navraag bij pensioenuitvoerders wijst uit dat de genoemde administratieve redenen nog steeds gelden, hoewel pensioenuitvoerders soms ook na die periode meewerken aan rechtstreekse uitbetaling aan de verdelingsgerechtigde. Voorwaarde die zij hierbij hanteren is dat beide ex-partners instemmen met de verevening. Een melding ná twee jaar komt bij de meeste uitgevraagde pensioenuitvoerders niet vaker dan tien keer per jaar voor, maar hierbij geldt logischerwijs dat hoe meer deelnemers in de pensioenregeling van de pensioenuitvoerder deelnemen, hoe vaker een melding na twee jaar wordt gedaan.

Relevante maatschappelijke ontwikkelingen

Sinds de inwerkingtreding van de Wvps in 1995 hebben diverse maatschappelijke ontwikkelingen plaatsgevonden die relevant zijn voor de beoordeling of de wet nog bestaansrecht heeft en zo ja, of aanpassingen wenselijk of noodzakelijk zijn.

o *Ontwikkelingen op pensioengebied*¹⁷

De afgelopen tien jaar is het aantal deelnemers in premiereregelingen licht gestegen, tot ongeveer tien procent van alle deelnemers. De verwachting is dat dit aantal flink zal

¹⁴ Stichting Pensioenregister (2017), *Doelgroepenonderzoek – Gescheiden vrouwen* Wijzer in geldzaken (2016), *Pensioenmonitor 2016* en *Aanvullend onderzoek over de verdeling van het pensioen na een scheiding*

¹⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/formulieren/2016/10/26/formulier-mededeling-van-scheiding-in-verband-met-verdeling-van-ouderdomspensioen>

¹⁶ Naar aanleiding van de resultaten van de evaluatie is het formulier in oktober 2017 reeds vereenvoudigd en ingekort.

¹⁷ Zie paragraaf 4.3 van de Evaluatie Wvps 2018 voor een uitgebreide toelichting op de ontwikkelingen in de pensioensfeer.

stijgen nu in het recent afgesloten pensioenakkoord is afgesproken dat wordt overgestapt op premiereregelingen¹⁸. In de praktijk blijkt verevening als standaard verdeelmethode in de Wvps moeilijk toepasbaar op premiereregelingen. De wet geeft onvoldoende handvatten.

Bij verevening van pensioen onder de Wvps is de verdelingsgerechtigde partner afhankelijk van de keuzes die zijn of haar ex-partner maakt. De stijging van de AOW-leeftijd heeft tot gevolg dat de impact van die afhankelijkheid van de keuzes van de verdelingsplichtige partner groter kan worden als er sprake is van een leeftijdsverschil; de AOW-leeftijd is immers niet meer voor iedereen hetzelfde. Verevend pensioen kan hierdoor nóg eerder of later uitgekeerd worden dan de verdelingsgerechtigde, gezien de eigen pensioendatum, zelf wenselijk vindt.

○ *Ongelijke inkomenspositie*¹⁹

Al bij de totstandkoming van de Wvps werd onderkend dat de Wvps overbodig zou worden als de loopbaan, en daarmee ook de pensioenopbouw, van gehuwden gelijkwaardig zou worden. Er is dan immers weinig noodzaak om het ouderdomspensioen wederzijds te verdelen. Hoewel de economische zelfstandigheid van vrouwen de afgelopen jaren is verbeterd, verrichten vrouwen veelal nog steeds minder uren betaald werk (of zijn er een tijdje tussen uit) en hebben gemiddeld een lager inkomen dan mannen. Hierdoor blijft ook de pensioenopbouw van vrouwen achter bij die van mannen. Uit de Pensioenaansprakenstatistiek 2015 van het CBS blijkt dat mannen vergeleken met vrouwen gemiddeld aanmerkelijk hogere bedragen aan opgebouwde en te bereiken pensioenaanspraken hebben. De te bereiken pensioenaanspraken van een man bedragen gemiddeld € 12.900, die van een vrouw gemiddeld € 8.600.²⁰

○ *Meer ongehuwd samenwonenden*²¹

De Wvps is van toepassing op gehuwden en geregistreerde partners, niet op ongehuwd samenwonende partners. In 1995 woonde bijna 16 procent van alle paren ongehuwd samen, inmiddels is 23 procent van de samenwonende paren niet getrouwd of als partner geregistreerd. Naar verwachting zal in 2060 één op de drie samenwonende paren niet getrouwd of geregistreerd partner zijn. Daarmee zal de Wvps in de toekomst in minder situaties van toepassing zijn. Daarmee is overigens niets gezegd over het nut en noodzaak van de wet voor gehuwden en geregistreerde partners. Die blijft onverminderd van kracht zolang partners verschillende financiële uitgangspunten qua pensioen hebben.

Conclusie evaluatie

In de Wvps komt een moeilijke situatie, scheiding, samen met een ingewikkeld onderwerp, pensioen. Door de opzet van de wet hebben mensen er onvoldoende baat bij als zij niet, of te laat, in actie komen. De regering is van mening dat de Wvps ruim twintig jaar na inwerkingtreding nog altijd een meerwaarde heeft, maar dat de opzet van de wet verbetering behoeft en bovendien is er vernieuwing nodig om te kunnen voldoen aan de eisen van de huidige tijd.

2.3 Hoofdelementen van het wetsvoorstel pensioenverdeling bij scheiding 2021

Om de geschetste knelpunten uit paragraaf 2.2 aan te pakken, wordt in dit wetsvoorstel ten opzichte van de bestaande situatie een aantal wijzigingen voorgesteld. Hoewel de voorgestelde wettelijke regels voor mannen en vrouwen dezelfde zijn, en de regels over en weer gelden, pakken de wijzigingen verschillend uit voor mannen en vrouwen. Dit

¹⁸ Sociaal-Economische Raad, Naar een nieuw pensioenstelsel, advies 19/05, Den Haag, juni 2019.

¹⁹ Zie paragraaf 4.2 van de Evaluatie Wvps 2018 voor een uitgebreide toelichting op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt van mannen en vrouwen.

²⁰ CBS, Pensioenaansprakenstatistiek 2015, Den Haag, september 2018.

²¹ Zie paragraaf 4.1 van de Evaluatie Wvps 2018 voor een uitgebreide toelichting op de ontwikkelingen in samenwonen, trouwen en scheiden.

wordt nader toegelicht aan het eind van deze paragraaf. Dit wetsvoorstel pensioenverdeling bij scheiding 2021 bestaat uit vier hoofdelementen:

1. Eigen keuzes en meer financieel inzicht; conversie als standaard

Al in de eerste evaluatie van de Wvps uit 2007 is onderzocht of verevening van de pensioenaanspraken wel de meest voor de hand liggende standaard wijze is van verdeling van pensioenaanspraken bij scheiding. Destijds zag het kabinet geen redenen om de standaard verdeling aan te passen.²² Men vond de standaard verevening beter dan conversie passen bij het gekozen uitgangspunt van de Wvps (het delen van de uitkering, in plaats van de vermogensrechtelijke benadering van het vaststellen, en vervolgens delen, van de contante waarde van de pensioenaanspraak). Het kabinet meende voorts dat terughoudendheid op zijn plaats is als het gaat om het veranderen van de hoofdregel, omdat dit tot verwarring kan leiden. Voorts wees de eerdere evaluatie ook toen reeds uit dat van de mogelijkheid tot conversie zeer weinig gebruik werd gemaakt, waardoor men vond dat sterke aarzeling gerechtvaardigd was ten aanzien van conversie als wettelijke standaard.

Zoals de onderzoekers destijds ook al aangaven, is het weinige gebruik van conversie voor een groot deel terug te voeren op onbekendheid met de wet. Uit de huidige evaluatie blijkt voorts ook dat mensen de neiging hebben te kiezen voor de standaardoptie, dus in het geval van de Wvps, voor verevening.²³

In de evaluatie uit 2018 is wederom onderzocht of verevening als standaard manier van verdelen van pensioen nog wel past bij de hedendaagse maatschappij, waarbij wat pensioen betreft inzicht in en handelingsperspectief bij de financiële situatie steeds relevanter wordt. Een alternatieve wijze van het verdelen van pensioen is conversie. Bij conversie wordt de pensioenband tussen de ex-partners definitief verbroken. De ex-partner krijgt een eigen aanspraak op ouderdomspensioen, die voor de uitbetaling niet langer afhankelijk is van het in leven zijn van de verdelingsplichtige partner. Dat betekent dat beide ex-partners beter in staat worden gesteld een eigen financiële planning te maken wat betreft de verdeelde pensioenaanspraak, omdat zij eigen keuzes kunnen maken. De tijd wordt nu, zo'n kleine vijftientig jaar na inwerkingtreding van de Wvps, rijp geacht voor conversie. Het verbreken van de afhankelijkheid tussen ex-partners op pensioengebied en het bieden van meer inzicht in de financiële situatie van zowel de verdelingsgerechtigde partner als de verdelingsplichtige partner geven voor de regering de doorslag om voor conversie te kiezen.

2. Meer gebruik van de wet; nee, tenzij wordt ja, tenzij

In de huidige systematiek van de Wvps moet de verdelingsgerechtigde partner en/of de verdelingsplichtige partner het recht op uitbetaling actief regelen bij de betrokken pensioenuitvoerder(s). Dit is een suboptimale situatie voor mensen die wel gebruik willen maken van hun recht in de wet maar geen actie ondernemen. De verdelingsgerechtigde partner verkrijgt namelijk niet automatisch de uitbetaling van het pensioendeel waar recht op bestaat. Indien er geen uitbetaling is geregeld via de pensioenuitvoerder(s) moet de verdelingsgerechtigde partner, na pensioendatum van de verdelingsplichtige partner, bij de verdelingsplichtige partner aankloppen.

Voor optimalisering van dit proces is gekeken naar de gedragseconomie. Uit onderzoek blijkt dat het veel verschil kan maken welke optie als 'default' (standaard) is vastgelegd. Met default wordt de uitkomst bedoeld als geen van de gewezen partners iets doet. De huidige suboptimale situatie kan vrij eenvoudig verbeterd worden door de verdeling en uitbetaling van het opgebouwde ouderdomspensioen automatisch goed te laten verlopen, ook als een betrokkene niets doet. Dit wetsvoorstel regelt dat een

²² Kamerstukken II 2008/09, 29481, nr. 19.

²³ Evaluatie Wet verevening pensioenrechten bij scheiding, bijlage bij Kamerstukken II 2017/18, 32043, nr. 393, blz. 27.

pensioenuitvoerder overgaat tot verdeling van het ouderdomspensioen door conversie, tenzij de ex-partners aangeven dat zij de verdeling niet willen (opt-out) of dat zij een afwijkende afspraak over de verdeling van het pensioen hebben gemaakt.

3. *Bijzonder partnerpensioen alleen over de huwelijkse periode*

Per 1 januari 2018 zijn de regels rondom de gemeenschap van goederen veranderd. Alleen het vermogen dat door echtgenoten gedurende het huwelijk is opgebouwd (en vermogen dat reeds voor aanvang van het huwelijk aan de echtgenoten gezamenlijk toebehoort), valt vanaf dat moment standaard in de gemeenschap. Het privévermogen van de echtgenoten vóór het huwelijk valt niet langer in de gemeenschap. Deze wijziging is niet relevant voor het ouderdomspensioen dat onder de Wvps valt. Voor de verdeling van het ouderdomspensioen wordt immers, ongeacht het huwelijksvermogensregime, al gekeken naar de huwelijkse periode.

Deze wijziging inzake de gemeenschap van goederen is wel aanleiding geweest om de periode waarover het bijzonder partnerpensioen wordt berekend te herzien. Op dit moment wordt het bijzonder partnerpensioen²⁴ op grond van de Pensioenwet berekend over de huwelijkse én voorhuwelijkse periode. In dit wetsvoorstel wordt geregeld dat voor de bepaling welk deel van het partnerpensioen verdeeld moet worden aansluiting wordt gezocht bij de nieuwe regels rondom de gemeenschap van goederen, en wordt de periode waarover het partnerpensioen wordt afgesplitst tot bijzonder partnerpensioen beperkt tot de huwelijkse periode.

4. *Verdelingsgrens en uitruilmogelijkheden*

In de Wvps is vanwege administratieve redenen geregeld dat ouderdomspensioen niet wordt verevend als het verevend ouderdomspensioen onder de afkoopgrens uit de Pensioenwet zou uitkomen. Ouderdomspensioenen ter hoogte van twee keer de afkoopgrens (ca. € 970,-) worden dus niet verevend. Om meer pensioen te verdelen en tevens rekening te houden met de uitvoeringspraktijk, wordt met dit wetsvoorstel de grens voor pensioenverdeling verlaagd naar één keer de afkoopgrens.

Verder wordt voor kleine bijzonder partnerpensioenen (maximaal € 484,09 per jaar, bedrag 2019) een recht op uitruil geïntroduceerd. De verdelingsgerechtigde partner krijgt het recht om een klein bijzonder partnerpensioen om te zetten in een eigen ouderdomspensioen. Ook wordt een grens geïntroduceerd voor hele kleine bijzonder partnerpensioenen. Conform de Wet waardeoverdracht klein pensioen²⁵ komt die grens op € 2,- per jaar te liggen. Hele kleine bijzonder partnerpensioenen worden vanaf 2021 niet meer vastgesteld en bestaande gevallen mogen vervallen. In hoofdstuk 6 wordt dit nader toegelicht.

In de praktijk zullen de hiervoor geschetste wijzigingen effect hebben op de gendergelijkheid tussen mannen en vrouwen. Wijzigingen 1, 2 en 4 zijn gemiddeld in het voordeel van de partner die het minste pensioen heeft opgebouwd tijdens de huwelijkse periode (in de praktijk veelal de vrouw, zie paragraaf 2.2). Pensioen wordt vaker en eenvoudiger verdeeld dan nu. Als effect hiervan worden ex-partners, wat pensioen betreft, vaker financieel onafhankelijk na een scheiding. De partner met gemiddeld een lagere levensverwachting (in de praktijk veelal de man) ondervindt gemiddeld genomen

²⁴ Sinds mei 1973 is in artikel 8a van de Pensioen- en Spaarfondsenwet (PSW) bepaald dat de gewezen echtgenoot het recht heeft op dat deel van de premievrije aanspraak op weduwe/weduwnaarspensioen dat de deelnemer gekregen zou hebben als op het tijdstip van scheiding de deelneming aan de pensioenregeling door ontslag zou zijn geëindigd. Bovenstaand artikel is per 1 januari 2007 opgegaan in artikel 57 van de Pensioenwet. De naam *bijzonder weduwe/weduwnaarspensioen* is veranderd in *bijzonder partnerpensioen*. Voor gehuwden bestaat dit recht vanaf 1973 voor gescheiden weduwen, vanaf 1987 voor gescheiden weduwnaars, vanaf 1998 voor geregistreerd partners, vanaf 2001 ook voor ex-partners van gelijk geslacht en vanaf 2008 ook voor ongehuwd samenwonenden.

²⁵ Stb. 2017, 505.

weinig nadeel van de overstap van verevening op conversie als verdeelmethode. De kans op vroegtijdig overlijden van de ex-partner is niet groot, en daarmee het terugkrijgen van het verevende pensioen ook niet. Wijziging 3 leidt ertoe dat de partner die het meeste partnerpensioen heeft opgebouwd tijdens de huwelijkse periode (in de praktijk veelal de man) hier na een scheiding meer van overhoudt dan nu het geval is.

3. Conversie als standaard

Na een scheiding kan het ouderdomspensioen op grond van de Wvps op twee manieren verdeeld worden: verevening (voorwaardelijke verdeling bij pensioeningang) of conversie (onvoorwaardelijke verdeling op moment van scheiding). Onder de Wvps is verevenen de standaard. Met het wetsvoorstel Wps 2021 wordt verdeling door middel van conversie de standaard manier van verdelen. Voor de volledigheid wordt opgemerkt dat, zowel bij verevening als bij conversie, het ouderdomspensioen van beide ex-partners wederzijds verdeeld wordt. Partner A heeft recht op een deel van het tijdens de huwelijkse periode opgebouwde ouderdomspensioen van partner B, en vice versa. Niet enkel het opgebouwde ouderdomspensioen van de *meest* verdienende partner wordt verdeeld.

3.1 Voor- en nadelen van conversie

Het belangrijkste voordeel van conversie is dat de levenslange afhankelijkheid tussen ex-partners wat pensioen betreft, definitief wordt verbroken. De life-events 'met pensioen gaan' en 'overlijden' van de verdelingsplichtige partner zijn voor de verdelingsgerechtigde partner bij conversie niet langer relevant. De ex-partner is niet meer afhankelijk van het in leven zijn van de verdelingsplichtige partner en van de keuzes die hij/zij maakt met betrekking tot het ouderdomspensioen. De verdelingsgerechtigde partner krijgt bij conversie een zelfstandige aanspraak op ouderdomspensioen en kan daar zelfstandig keuzes voor maken, dus zelf bepalen wat de pensioeningangsdatum wordt, of hij/zij een vast of variabel pensioen wil, wel of geen hoog-laag constructie, etc. De verdelingsgerechtigde partner kan er sinds 1 maart 2018 bijvoorbeeld voor kiezen om het geconverteerde ouderdomspensioen naar een eigen pensioenregeling over te dragen indien de pensioenregeling daarin voorziet.²⁶ Kortweg komt het erop neer dat de verdelingsgerechtigde partner dezelfde rechten en plichten krijgt als een gewone gewezen deelnemer ('slaper') bij de pensioenuitvoerder. Bij verevening is het niet mogelijk dat de verdelingsgerechtigde partner dergelijke keuzes zelf kan maken, ook niet wat betreft de pensioeningangsdatum. Als dat wel zou kunnen, dan is de facto sprake van conversie.

Een bijkomend voordeel van conversie ten opzichte van verevening is dat de communicatie richting ex-partners eenvoudiger en eenduidiger is. Bij verevening van een ouderdomspensioen krijgt een verdelingsgerechtigde partner een *voorwaardelijk* recht op een deel van het ouderdomspensioen. Dit recht is niet op zijn of haar leven gebaseerd, en hierover ontvangt de verdelingsgerechtigde partner geen pensioenoverzichten. Daarnaast is op Mijnpensioenoverzicht.nl voor de verdelingsplichtige partner niet of nauwelijks te zien wat het gevolg van een verevening is. Hooguit kan de verdelingsplichtige partner zien dat een deel van het pensioen zal worden uitbetaald aan de ex-partner bij pensioeningang. De verdelingsplichtige partner ziet dan dus een te rooskleurig beeld, terwijl de verdelingsgerechtigde partner eigenlijk niet goed weet wat hij of zij later uitgekeerd zal krijgen omdat dit niet zichtbaar is op Mijnpensioenoverzicht.nl. Het is belangrijk dat beide ex-partners goed inzicht hebben in het pensioen dat zij naar verwachting later zullen ontvangen.

²⁶ Kamerstukken II 2016/17, 34765, nr. 3, pag. 15.

Conversie vergroot dus het handelingsperspectief van beide ex-partners. Zeker als er een (groot) leeftijdsverschil bestaat tussen de ex-partners is het van belang zelf regie te kunnen voeren op het pensioen. Zonder zeggenschap over het uit te keren pensioen komt het pensioen naar alle waarschijnlijkheid bij verevening óf te vroeg óf te laat tot uitkering.

Maar er zijn meer verschillen tussen verevening en conversie. Het grootste verschil betreft de gevolgen voor het verdeelde ouderdomspensioen als de verdelingsgerechtigde partner eerder overlijdt dan de verdelingsplichtige partner. Bij verevening vloeit het verdeelde ouderdomspensioen weer naar het ouderdomspensioen van de verdelingsplichtige partner. In diezelfde situatie heeft conversie een ander gevolg, het geconverteerde ouderdomspensioen van de verdelingsgerechtigde partner wordt niet langer uitgekeerd en vloeit niet terug naar de verdelingsplichtige partner. Dit volgt uit het feit dat de verdelingsgerechtigde partner een eigen pensioenaanspraak heeft gekregen. Als daarentegen de verdelingsplichtige partner eerst zou overlijden, behoudt de verdelingsgerechtigde partner na conversie recht op het geconverteerde deel van het ouderdomspensioen. Bij verevening zou dat in dezelfde situatie niet het geval zijn; het verevende deel van het ouderdomspensioen voor de verdelingsgerechtigde partner komt in dat geval niet tot uitkering of de reeds lopende pensioenuitkering stopt.

Er zijn ook gevolgen voor het bijzonder partnerpensioen als conversie de standaard manier van verdelen wordt. Bij conversie komt er namelijk geen recht op bijzonder partnerpensioen tot stand. Het tijdens de huwelijkse periode opgebouwde partnerpensioen wordt meegenomen in de conversie ten behoeve van de eigen aanspraak op ouderdomspensioen voor de verdelingsgerechtigde partner. Na het overlijden van de verdelingsplichtige partner komt er dan geen bijzonder partnerpensioen tot uitkering voor de verdelingsgerechtigde partner.

Bij verevening van het ouderdomspensioen ontstaat er een voorwaardelijk recht op ouderdomspensioen en wordt op de scheidingsdatum het opgebouwde partnerpensioen afgesplitst ten behoeve van de verdelingsgerechtigde partner. Als in dit geval de verdelingsplichtige partner overlijdt, komt er een zogenoemd bijzonder partnerpensioen tot uitkering. In onderstaande tabel staan de gevolgen van verevening en conversie bij overlijden en pensionering schematisch weergegeven.

Tabel 1: Gevolgen van verevening en conversie bij overlijden en pensionering

	Verevening	Conversie
Verdelingsplichtige partner gaat met pensioen	Verdelingsplichtige partner maakt keuzes over o.a. ingang en hoogte van pensioen. Deze keuzes gelden ook voor de verdelingsgerechtigde partner.	Verdelingsplichtige partner en verdelingsgerechtigde partner maken los van elkaar keuzes over o.a. ingang en hoogte van pensioen.
Verdelingsplichtige partner overlijdt voordat verdelingsgerechtigde partner overlijdt	Voor pensioendatum: Eventueel komt er een bijzonder partnerpensioen voor de verdelingsgerechtigde partner tot uitkering. Na pensioendatum: De uitbetaling van het ouderdomspensioen stopt voor de verdelingsgerechtigde partner. Eventueel komt er een bijzonder partnerpensioen voor de verdelingsgerechtigde partner tot uitkering.	Voor pensioendatum: Er zijn geen gevolgen voor het ouderdomspensioen van de verdelingsgerechtigde partner. Er komt geen bijzonder partnerpensioen tot uitkering, dit is meegenomen in de conversie. Na pensioendatum: Er zijn geen gevolgen voor het ouderdomspensioen van de verdelingsgerechtigde partner. Er komt geen bijzonder partnerpensioen tot uitkering, dit is meegenomen in de conversie.

Verdelingsgerechtigde partner overlijdt voordat verdelingsplichtige partner overlijdt	Het verevende ouderdomspensioen voor de verdelingsgerechtigde partner vloeit terug naar de verdelingsplichtige partner. Onder de voorwaarde dat de pensioenregeling hierin voorziet, geldt dit ook voor het bijzonder partnerpensioen.	Indien het ouderdomspensioen voor de verdelingsgerechtigde partner al is ingegaan, stopt de uitbetaling. Er zijn geen gevolgen voor het ouderdomspensioen van de verdelingsplichtige partner, dit wordt niet verhoogd.

De voordelen van conversie ten opzichte van verevening geven voor de regering de doorslag om van conversie de standaardmethode van verdelen te maken. Het is belangrijk dat beide ex-partners regie krijgen over hun eigen pensioen en dat er op het gebied van pensioen na scheiding geen (wederzijdse) levenslange afhankelijkheid meer is.

3.2 Gevolgen aanpassen standaard verdelingsmethode

Bij het wijzigen van de standaard verdelingsmethode zijn de volgende onderwerpen relevant:

1. een standaard is niet in elke situatie de beste uitkomst, daarom blijven er afwijkingsmogelijkheden bestaan;
2. weigeringsgrond pensioenuitvoerders bij aannemelijk misbruik;
3. de verdeling van het ouderdomspensioen en partnerpensioen;
4. de gevolgen van het vervallen van alimentatie bij overlijden;
5. pensioenverweer, en
6. communicatie.

Het aanpassen van de standaardmethode heeft ook gevolgen voor de uitvoering bij pensioenuitvoerders. Dit komt in hoofdstuk 7 bij regeldruk aan bod.

1. *Conversie standaard, afwijkingen blijven mogelijk*

In de praktijk wordt er op dit moment weinig gebruik gemaakt van afwijkingsmogelijkheden (zie ook paragraaf 2.2 onderdeel *Beperkt gebruik van de wet*). Buiten het afzien van verevening worden er nauwelijks afwijkende afspraken gemaakt. Daar waar maatwerk nodig is, bijvoorbeeld bij het verrekenen van verschillende vermogensbestandsdelen bij een scheiding, is het echter wenselijk dat deze afwijkingsmogelijkheden blijven bestaan en gebruikt kunnen worden om tot een goede (vermogens)verdeling te komen. De regering ziet daarom geen aanleiding om deze afwijkingsmogelijkheden af te schaffen.

Onder de Wvps hebben beide ex-partners wederzijds recht op de helft van het tijdens de huwelijkse periode opgebouwde ouderdomspensioen. De nieuwe standaard verdelingsmethode wordt conversie, waarbij zowel het tijdens de huwelijkse periode opgebouwde ouderdomspensioen als het tijdens de huwelijkse periode opgebouwde partnerpensioen 50/50 wordt verdeeld. Verevening is na inwerkingtreding van het wetsvoorstel alleen mogelijk voor enkele uitzonderingssituaties, zoals benoemd in artikel 5, eerste lid, van het wetsvoorstel. Uiteraard worden afspraken die gemaakt zijn onder de Wvps geëerbiedigd, dat wil zeggen dat bij scheidingen die voor inwerkingtreding van dit wetsvoorstel hebben plaatsgevonden verevening nog mogelijk is onder de voorwaarden die gelden onder de Wvps.

Er zijn situaties denkbaar waarbij door scheidende partners waarde wordt gehecht aan een mogelijke uitkering van bijzonder partnerpensioen na overlijden van de verdelingsplichtige partner. De verdelingsgerechtigde partner krijgt met dit wetsvoorstel

daarom een eenzijdig keuzerecht om zijn of haar deel van het partnerpensioen buiten de conversie te houden, waardoor er alsnog een recht op bijzonder partnerpensioen ontstaat voor de verdelingsgerechtigde partner. Indien de verdelingsgerechtigde partner van deze mogelijkheid gebruik wil maken, dient hij of zij de pensioenuitvoerder hierover voor het aflopen van de reactieperiode te informeren (zie hiervoor hoofdstuk 4). De pensioenuitvoerder is verplicht om hieraan mee te werken. Overigens lijkt deze keuzemogelijk minder relevant als de verdelingsgerechtigde partner inmiddels gepensioneerd is. Het geconverteerde ouderdompensioen voor verdelingsgerechtigde partner komt dan immers direct tot uitkering.

Ook voor scheidingen van tafel en bed wordt conversie de standaard wijze van verdelen. Waarbij wordt opgemerkt dat in deze situaties alleen het ouderdompensioen wordt geconverteerd. Bij een scheiding van tafel en bed blijven ex-partners volgens de wet met elkaar getrouwd, waardoor het partnerpensioen op grond van de Pensioenwet beschikbaar blijft voor de ex-partner.²⁷ Indien een huwelijk na een scheiding van tafel en bed wordt ontbonden blijven de afspraken die in het ter gelegenheid van de scheiding van tafel en bed gesloten echtscheidingsconvenant zijn gemaakt, met betrekking tot het ouderdompensioen, gelden. Het bijzonder partnerpensioen wordt dan na de ontbinding van het huwelijk afgesplitst.

Het blijft ook mogelijk om in de huwelijkse voorwaarden of in het echtscheidingsconvenant af te spreken om van pensioenverdeling af te zien. Ex-partners behouden tevens het recht om een andere verdeling dan 50-50 af te spreken en/of over een andere periode het ouderdompensioen en het partnerpensioen te verdelen (korter of langer dan de huwelijkse periode).²⁸ Ex-partners kunnen bijvoorbeeld afspreken dat er wel voorhuwelijkse partnerpensioen wordt verdeeld, maar geen voorhuwelijks ouderdompensioen of vice versa. In het wetsvoorstel wordt geen wettelijk mededelingsformulier voorgeschreven om dergelijke afwijkingen bij de betreffende pensioenuitvoerders(s) te melden.

2. Weigeringsgrond pensioenuitvoerders

In de Wvps is geregeld dat pensioenuitvoerders moeten instemmen met een conversie.²⁹ Er is niet opgenomen op welke gronden een pensioenuitvoerder kan weigeren om mee te werken aan een conversie. In de memorie van toelichting bij het oorspronkelijke wetsvoorstel³⁰ is volstaan met de opmerking dat de pensioenuitvoerder van zijn bevoegdheid om al dan niet toestemming te verlenen een redelijk gebruik moet maken. Tijdens een mondeling overleg gaf de toenmalige Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid aan dat de meest voor de hand liggende redenen voor weigering gelegen kunnen zijn in administratieve kosten en de wijziging van het risico.³¹ Met dit wetsvoorstel Wps 2021 vervalt voor conversie het instemmingsrecht van de pensioenuitvoerder. Pensioenuitvoerders zijn na inwerkingtreding van de wet verplicht mee te werken aan een conversie. Wel geldt er een weigeringsgrond voor de pensioenuitvoerder indien er bij afwijkende afspraken meer (ouderdoms)pensioen wordt toebedeeld aan de verdelingsgerechtigde partner dan in de standaardverdeling en misbruik aannemelijk is.³² Op deze manier is een balans gevonden tussen uitvoerbaarheid (pensioenuitvoerders hoeven niet bij alle afwijkende afspraken waar meer pensioen wordt toebedeeld aan de verdelingsgerechtigde partner expliciet in te

²⁷ Bij scheiding van tafel en bed blijven ex-partners volgens de wet met elkaar getrouwd, maar gelden bepaalde rechten en plichten die verbonden zijn aan het huwelijk niet meer. De gemeenschap wordt verdeeld, ex-partners hebben geen gezamenlijke bezittingen meer en zijn niet meer aansprakelijk voor schulden die de ander na de scheiding van tafel en bed aangaat.

²⁸ Afzien van verdeling of een afwijkende afspraak is fiscaal gezien geen schenking.

²⁹ Artikel 5, eerste lid, van de Wvps.

³⁰ Kamerstukken II 1992/93, 21893, nr. 3, blz. 13.

³¹ Kamerstukken II 1992/93, 21893, nr. 13, blz. 11.

³² Het is hierbij niet de bedoeling dat de pensioenuitvoerder steeds wanneer het risico wijzigt, weigert de afspraak uit de overeenkomst uit te voeren.

stemmen), redelijkheid (het is niet mogelijk om, zoals nu het geval is, in het pensioenreglement op te nemen dat een afwijkende verdeelmethode überhaupt niet wordt uitgevoerd) en het voorkomen van misbruik. Er kunnen over het gebruik van de weigeringsgrond nadere regels gesteld worden in lagere regelgeving. Indien de pensioenuitvoerder (gemotiveerd) weigert de afwijkende afspraken uit te voeren, geldt het recht op de wettelijke standaardverdeling (50/50 via conversie).

In de Pensioenwet is geregeld dat pensioenuitvoerders instemmingsrecht hebben als ex-partners afwijkende afspraken maken over het bijzonder partnerpensioen.³³ Pensioenuitvoerders moeten bereid zijn een uit de afwijking voortvloeiend risico te dekken dan wel het niveau van de uitkering aan te passen. Anders dan bij conversie van het ouderdomspensioen verschuift het risico bij bijzonder partnerpensioen niet, de risicodekking blijft zien op het leven van de (gewezen) deelnemer. Hooguit wijzigt de hoogte van de bijzonder partnerpensioenaanspraak vanwege de nieuwe verdeling (de helft van het tijdens het huwelijk opgebouwde partnerpensioen in plaats van het tot de scheiding opgebouwde partnerpensioen). Omdat pensioenuitvoerders bij de nieuwe verdeling sowieso een berekening voor het bijzonder partnerpensioen moeten maken, wordt voorgesteld het instemmingsrecht voor pensioenuitvoerders bij afwijkende afspraken over het bijzonder partnerpensioen in de Pensioenwet af te schaffen. Als uit een afwijkende afspraak tussen ex-partners blijkt dat de verdelingsgerechtigde partner meer partnerpensioen toebedeeld krijgt dan in de standaard situatie, dus meer dan de helft van het in de huwelijkse periode opgebouwde partnerpensioen, en dit partnerpensioen wordt omgezet in ouderdomspensioen geldt er wel een weigeringsgrond voor de pensioenuitvoerder als misbruik aannemelijk is.

3. Verdeling ouderdomspensioen en partnerpensioen

Bij de evaluatie van de Wvps is opgemerkt dat mensen het niet altijd eerlijk vinden hoe bij scheiding het pensioen wordt verdeeld. Het ouderdomspensioen opgebouwd in de huwelijkse periode wordt door twee gedeeld, en de waarde van het gehele partnerpensioen, inclusief de voorhuwelijkse periode, wordt afgesplitst ten behoeve van de verdelingsgerechtigde partner. De verdelingsgerechtigde partner krijgt hierdoor (veel) meer dan de helft van het totaal te verdelen pensioen.

Dit wetsvoorstel lost dit op door de periode waarover het recht op partnerpensioen wordt toegekend allereerst te beperken tot de huwelijkse periode, in plaats van het gehele partnerpensioen tot het moment van scheiding. Zie hiervoor hoofdstuk 5. De verdeling van het pensioen kan nog evenwichtiger door ook het partnerpensioen over de huwelijkse periode door twee te delen. Op die manier wordt de waarde van het totaal opgebouwde pensioen over de huwelijkse periode over beide ex-partners verdeeld. Omdat er geen recht op bijzonder partnerpensioen ontstaat na een conversie, is er geen reden om het gehele kapitaal voor partnerpensioen aan de verdelingsgerechtigde ex-partner toe te wijzen. De waarde van dit partnerpensioen wordt immers voor de verdelingsgerechtigde ex-partner omgezet in een ouderdomspensioen. Het partnerpensioen over de voorhuwelijkse periode en de helft van het partnerpensioen opgebouwd tijdens de huwelijkse periode blijven beschikbaar voor een nieuwe partner van de verdelingsplichtige partner, of het partnerpensioen kan worden uitgeruild voor een hoger ouderdomspensioen voor de verdelingsplichtige partner³⁴.

De regering acht deze verdeling veel evenwichtiger dan de wijze waarop het kapitaal onder de Wvps werd verdeeld. Scheidende partners hebben de mogelijkheid om een afwijkende verdeling af te spreken. Daarnaast heeft de verdelingsgerechtigde partner het eenzijdige keuzerecht om zijn of haar deel van het partnerpensioen buiten de conversie te houden. Dit kan aan de orde zijn als er belang wordt gehecht aan het ontstaan van een recht op een bijzonder partnerpensioen, bijvoorbeeld in het geval er

³³ Artikel 57 van de Pensioenwet.

³⁴ Dit geldt voor partnerpensioen dat na 1 januari 2002 is opgebouwd.

alimentatiebetaling plaatsvindt na de scheiding. Hierbij wordt nog opgemerkt dat de verdelingsgerechtigde partner ook nog recht kan hebben op bijzonder partnerpensioen over de periode dat hij/zij voldeed aan de partnerdefinitie in de betreffende pensioenregeling vóór het huwelijk.

4. Alimentatie

Of er na het overlijden van de alimentatieplichtige voor de achterblijvende ex-partner recht bestaat op bijzonder partnerpensioen is afhankelijk van de financiering van het partnerpensioen. De lengte van de alimentatieperiode heeft geen invloed op wel of niet ontstaan van een recht op bijzonder partnerpensioen.³⁵ Indien voorafgaand aan de scheiding het partnerpensioen werd gefinancierd op risicobasis, ontstaat er op de scheidingsdatum geen recht op bijzonder partnerpensioen. Dit kan alleen aan de orde zijn bij financiering van partnerpensioen op kapitaalbasis.

Na een scheiding kan een deel van het inkomen van de minstverdienende ex-partner uit partneralimentatie bestaan. In 2013 ontving ongeveer 16% van de gescheiden vrouwen partneralimentatie. In 1% van de gevallen was er in 2013 sprake van partneralimentatie voor de man.³⁶ De alimentatiebedragen kunnen flink uiteenlopen, afhankelijk van de behoefte aan alimentatie en de draagkracht van de alimentatieplichtige. De rechter bepaalt uiteindelijk de hoogte van de alimentatie. Ongeveer één op de drie vrouwen die alimentatie ontving kreeg per maand in 2013 400 euro of minder, bijna één op de vijf vrouwen kreeg 1600 euro of meer per maand. Gemiddeld ging het in 2013 om een bedrag van ongeveer 980 euro per maand.³⁷

Als er op het moment van overlijden sprake is van een partneralimentatiebijdrage, kan dit tot een tijdelijke inkomensterugval leiden. Door het overlijden vervalt de alimentatiebijdrage en er komt geen bijzonder partnerpensioen tot uitkering. Ten behoeve van de evaluatie heeft het AG, vanuit een actuariel oogpunt, gekeken naar de specifieke situatie van het wegvallen van alimentatie in combinatie met conversie.³⁸ Als de verdelingsplichtige partner kinder- en/of partneralimentatie betaalde, stopt deze betaling bij het overlijden. Er komt in geval van conversie dan dus geen bijzonder partnerpensioen tot uitkering. Wel kan er sprake zijn van andere inkomensbronnen die de verdelingsgerechtigde partner mogelijk kan benutten om op dat moment in inkomen te voorzien. Indien de verdelingsgerechtigde ex-partner aan de voorwaarden voldoet, kan er recht ontstaan op een nabestaandenuitkering Anw³⁹. Een andere vervangende inkomstenbron kan wezenpensioen zijn. Veel, zo niet alle pensioenregelingen bevatten een wezenpensioenuitkering bij overlijden van een ouder. Wezenpensioen wordt bij een scheiding niet aangetast, het volledige pensioen wordt uitgekeerd. Als derde kan het, afhankelijk van de leeftijd van de achterblijvende ex-partner en de mogelijkheden in een pensioenregeling ook een optie zijn om het eigen geconverteerde ouderdomspensioen te vervroegen. Hoe ouder de verdelingsgerechtigde ex-partner is, hoe minder het ouderdomspensioen vervroegd hoeft te worden en hoe hoger de jaarlijkse pensioenuitkering is. Jongere nabestaanden ontvangen na vervroeging een veel lagere pensioenuitkering, het pensioen wordt immers over een (veel) langere periode uitgekeerd. Hierbij moet worden aangetekend dat ook een bijzonder partnerpensioen

³⁵ Er is beperkt verband met de aanhangige initiatiefwetgeving op het terrein van alimentatie. Op het terrein van partneralimentatie wordt voorgesteld de periode van partneralimentatie te verkorten (Kamerstukken II 2014/15, 34231, nrs. 1-10). Met betrekking tot kinderalimentatie wordt voorgesteld de berekeningssystematiek wettelijk te verankeren en de berekeningsmethoden te vereenvoudigen (Kamerstukken II 2014/15, 34154, nrs. 1-8).

³⁶ CBS Statline, Maandelijkse partneralimentatie aan vrouw, 2001 – 2013, d.d. 24 oktober 2014.

³⁷ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2014/44/minder-vrouwen-krijgen-alimentatie-bedragen-nemen-iets-af>

³⁸ Kamerstuknummer 2018D18479.

³⁹ De nabestaandenuitkering Anw is net zo hoog als de partneralimentatie die de overleden (alimentatieplichtige) ex-partner moest betalen. Als de partneralimentatie hoger is dan het maximumbedrag aan Anw, krijgt de achtergebleven ex-partner de maximale nabestaandenuitkering Anw.

voor een jongere nabestaande na een scheiding (heel) beperkt zou zijn. Het bijzonder partnerpensioen groeit na een scheiding niet verder aan. Het bijzonder partnerpensioen voor een jongere nabestaande is daarmee ook nu al een beperkte inkomensbron na overlijden van de ex-partner. Daarnaast bestaan er speciale alimentatieverzekeringen, die bij het overlijden van de verdelingsplichtige partner de inkomensbron uit alimentatie verzekert. Dergelijke verzekeringen zijn exact aan te passen aan de afgesproken te betalen alimentatie.

Het AG concludeert dat een aanzienlijke inkomensachteruitgang als gevolg van het wegvallen van alimentatie én het ontbreken van een bijzonder partnerpensioen zich naar verwachting maar in een zeer beperkt aantal situaties zal voordoen. Het AG doelt hierbij niet op de inkomensachteruitgang vanwege het wegvallen van de alimentatie, die kan in sommige gevallen fors zijn, maar op de mogelijkheid om het inkomensgat te kunnen opvangen met bijzonder partnerpensioen. In een zeer beperkt aantal situaties is het bijzonder partnerpensioen zodanig hoog dat het de inkomensachteruitgang kan opvangen. Er wordt bij het bepalen van de hoogte van het bijzonder partnerpensioen niet naar de pensioendatum gekeken, maar naar de scheidingsdatum.⁴⁰ De vraag is of een bijzonder partnerpensioen een inkomensgat kan opvangen als gevolg van het overlijden van de ex-partner tijdens de alimentatieperiode. Bij jonge stellen lijkt dat niet tot nauwelijks mogelijk, omdat het bijzonder partnerpensioen (zeer) beperkt in omvang is. In die gevallen is het ook niet problematisch dat het bijzonder partnerpensioen bij de scheiding is geconverteerd tot een (hoger) ouderdompensioen. Hoe ouder de stellen zijn die gaan scheiden, hoe meer pensioenkapitaal er te verdelen zal zijn. Er zijn dan meer mogelijkheden om het geconverteerde ouderdompensioen te vervroegen, om zo een inkomensgat na het overlijden van de ex-partner (tijdens de alimentatieperiode) te overbruggen.

Om voor deze specifieke situaties een verdere oplossing te bieden is in het voorliggende wetsvoorstel een eenzijdig recht voor de verdelingsgerechtigde partner opgenomen om alleen het ouderdompensioen te converteren en de helft van het tijdens het huwelijk opgebouwde partnerpensioen te laten afsplitsen tot bijzonder partnerpensioen.

5. Pensioenverweer

Ten gevolge van een echtscheiding kan een vooruitzicht op een partnerpensioen na overlijden van de echtgenoot op wiens verzoek de echtscheiding is aangevraagd sterk verminderen of zelfs verloren gaan. De andere echtgenoot kan in dat geval een pensioenverweer voeren. In een pensioenverweer kan verzocht worden de echtscheiding pas uit te spreken, als er voor het 'partnerpensioen-gat' een billijke voorziening is getroffen. De echtgenoot aan wie in overwegende mate de scheiding te wijten is, kan zo'n pensioenverweer niet voeren. Als de betreffende echtgenoot redelijkerwijs zelf voor voldoende voorzieningen kan zorgen, maakt een pensioenverweer geen kans.⁴¹

Bij conversie wordt het partnerpensioen omgezet in een eigen aanspraak op ouderdompensioen. De verdelingsgerechtigde partner ontvangt in de standaard situatie bij het overlijden van de verdelingsplichtige partner na conversie geen bijzonder partnerpensioen. Als gevolg van de standaard conversie gaat dus het vooruitzicht op een (bijzonder) partnerpensioen verloren, daarvoor in de plaats krijgt de verdelingsgerechtigde partner een eigen aanspraak op ouderdompensioen. Wil men een aanspraak op bijzonder partnerpensioen behouden, waarmee een bestaand vooruitzicht op bijzonder partnerpensioen blijft bestaan na scheiding, kan de verdelingsgerechtigde partner gebruik maken van het eenzijdig keuzerecht om zijn of haar deel van het partnerpensioen buiten de conversie te houden. De hoogte van dit bijzonder partnerpensioen is echter altijd lager dan het vooruitzicht op een partnerpensioen

⁴⁰ Artikel 57 van de Pensioenwet.

⁴¹ Artikel 1:153 juncto 1:180 BW.

zonder scheiding. Het feit dat conversie de standaardwijze van verdelen wordt, doet hieraan niets af.

Ook wanneer bij scheiding conversie de standaardwijze van verdelen is, bestaat er voor de andere echtgenoot de mogelijkheid om pensioenverweer in te roepen. De rechter zal in dat geval moeten beoordelen of de betreffende echtgenoot redelijkerwijs zelf voor voldoende voorzieningen kan zorgen, of dat de echtgenoot een andere partnerpensioenvoorziening moet treffen voor zijn ex-echtgenoot.

6. *Communicatie*

In de Pensioenwet is vastgelegd dat bij scheiding de ex-partner die als gevolg van de scheiding recht krijgt op een bijzonder partnerpensioen geïnformeerd wordt over de hoogte van het bijzonder partnerpensioen en overige informatie die specifiek voor de ex-partner van belang is. Tevens ontvangt de ex-partner eens per vijf jaar informatie over het bijzonder partnerpensioen. Deze artikelen wijzigen niet als gevolg van dit wetsvoorstel.

De communicatieverplichtingen na een scheiding worden voor pensioenuitvoerders⁴² als volgt uitgebreid. Nadat de pensioenuitvoerder een melding van scheiding via de basisregistratie personen (BRP) heeft ontvangen, is de pensioenuitvoerder verplicht om zowel de deelnemer als de ex-partner te informeren over de gevolgen van de scheiding voor het ouderdompensioen en het partnerpensioen. Voor het geconverteerde ouderdompensioen gelden dezelfde periodieke communicatievoorschriften als voor een gewezen deelnemer. Het informeren moet voldoen aan de normen correct, duidelijk en evenwichtig, en de informatie moet tijdig verstrekt of beschikbaar gesteld worden. Deze normen worden nader uitgewerkt in lagere regelgeving.

De informatievoorziening op Mijnpensioenoverzicht.nl wordt verbeterd. Met de Wet pensioencommunicatie⁴³ is het doel van het pensioenregister op een aantal punten uitgebreid. De uitbreidingen zagen op functionaliteiten ten behoeve van verbetering van het overzicht (*hoeveel krijg ik per maand?*), inzicht (*is dat voldoende voor mij?*) en handelingsperspectief (*wat kan ik doen?*). Bij het verbeteren van het inzicht gaat het onder andere over de gevolgen van belangrijke gebeurtenissen in het leven (zogenaamde life events) op het pensioeninkomen. Tot op heden is de nadere uitwerking van belangrijke gebeurtenissen in het leven beperkt gebleven tot gevolgen van enkele gebeurtenissen voor het nabestaandenpensioen. In de toelichting bij het Besluit tot wijziging van het Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling in verband met de Wet pensioencommunicatie⁴⁴ is aangegeven dat het toenmalige kabinet verwachtte dat in de toekomst de gevolgen van meer belangrijke gebeurtenissen zichtbaar kunnen worden gemaakt in het pensioenregister. Hier wordt nu een eerste stap mee gezet door voor ouderdompensioen en partnerpensioen officieel voor te schrijven dat inzicht moet worden geboden in de gevolgen van de echtscheiding. Dit zal worden geregeld in lagere regelgeving. Het betreft geen rekentool voor 'wat-als-situaties', maar een weergave van de feitelijke situatie na het verwerken van de scheidingsafspraken door de pensioenuitvoerder.

Bij het pensioenregister is er technisch al voorzien in de mogelijkheid om de gevolgen van een scheiding te tonen voor de verdelingsplichtige partner. Pensioenuitvoerders zijn niet verplicht bedragen mee te sturen, er kan ook gekozen worden voor een algemene tekst over mogelijke effecten van een scheiding. Het is onduidelijk hoeveel pensioenuitvoerders voor de algemene tekst kiezen en hoeveel uitvoerders de bedragen

⁴² Pensioenuitvoerder is een herkenbare term uit de Pensioenwet en de Wet verplichte beroepspensioenregeling. De Wvps en het wetsvoorstel pensioenverdeling bij scheiding 2021 zien op meer wetten. De communicatieverplichtingen gelden ook voor de uitvoeringsorganen van deze wetten.

⁴³ Stb. 2015, 193.

⁴⁴ Stb. 2015, 259.

doorgeven. Het pensioenregister is geen grote database, maar haalt de relevante gegevens op het moment van inloggen op bij de betrokken pensioenuitvoerders. In lagere regelgeving zal worden geregeld dat alle pensioenuitvoerders inzicht moeten bieden in de gevolgen van een echtscheiding op de hoogte van het ouderdomspensioen en het partnerpensioen door middel van bedragen, ongeacht of er verevend of geconverteerd is. De verdelingsplichtige partner ziet daardoor dat het ouderdomspensioen lager is geworden na de scheiding, en de verdelingsgerechtigde partner ziet dat hij/zij later meer ouderdomspensioen zal ontvangen. Voor beide partners is dit behulpzaam bij hun financiële planning. Dit geldt ook voor mensen die onder de huidige Wvps zijn gescheiden. Daarom worden deze nieuwe communicatieverplichtingen ook op hen van toepassing. Dit betekent een flinke inhaalslag voor pensioenuitvoerders. Het is niet reëel te verwachten dat dit in een beperkte periode zal zijn geregeld. Daarom zal er een gefaseerde inwerkingtreding gaan gelden voor scheidingen van vóór 2021. Dit zal in lagere regelgeving nader worden uitgewerkt.

3.3 Uniforme reken- en verdeelregels

Bij de inwerkingtreding van de Wvps achtte de toenmalige Staatssecretaris van SZW het niet noodzakelijk om voor de verdeling van pensioenen (bij scheidingen na 1 mei 1995) wettelijke reken- en verdeelregels (hierna rekenregels) voor te schrijven. De Staatssecretaris van SZW stelde zich op het standpunt dat rekenregels alleen noodzakelijk zouden zijn in die situatie, waarin bepaalde gegevens ontbreken. Na inwerkingtreding van de wet zouden die gegevens niet meer kunnen ontbreken, omdat pensioenuitvoerders gehouden zijn om alle gegevens die nodig zijn voor pensioenverevening te bewaren.⁴⁵ Dit blijkt in de praktijk niet altijd het geval te zijn. Daarom wordt dit nu alsnog geregeld. Pensioenuitvoerders hebben in de evaluatie aangegeven dat de Wvps voldoende handvatten biedt bij de verdeling van pensioen dat in een uitkeringsovereenkomst is opgebouwd. De Wvps biedt bij premieregelingen echter onvoldoende handvatten. Daarnaast kent de Wvps geen rekenregels voor de conversie van pensioenaanspraken.

Aan het Actuarieel Genootschap (AG) is gevraagd welke rekenregels (actuarieel gezien) van toepassing zouden moeten zijn bij conversie en bij premieregelingen. In de evaluatie heeft het AG hierover gerapporteerd.⁴⁶ De rekenregels zullen in lagere regelgeving worden vastgelegd. Hierna wordt al wel enig inzicht geboden in de voorgenomen regels.

Rekenregels conversie

Na inwerkingtreding van dit wetsvoorstel wordt conversie de standaard verdeelmethode. De huidige Wvps heeft geen rekenregels vastgelegd voor de conversie van pensioenaanspraken. De regering acht het wenselijk dat er ten behoeve van een uniforme uitvoering van conversie één rekenmethodiek wordt voorgeschreven. Deze rekenmethodiek wordt in lagere regelgeving vastgelegd. Conform het rapport van het AG wordt voorgeschreven dat er bij een conversie moet worden uitgegaan van de waarde van de tijdens het huwelijk opgebouwde aanspraken op ouderdomspensioen en partnerpensioen (dit is de zogenoemde waardebepaling). De totale waarde van de pensioenaanspraken (zowel ouderdomspensioen als partnerpensioen) wordt vervolgens gehalveerd. Een helft wordt toebedeeld aan de verdelingsgerechtigde partner. Hiermee wordt een eigen aanspraak op ouderdomspensioen ingekocht op zijn of haar leven. Door de waardebepaling voor te schrijven wordt in geval van een uitkeringsovereenkomst de verdeling van de tijdens de huwelijkse periode opgebouwde pensioenaanspraken losgelaten (de zogenoemde aansprakenbepaling).

⁴⁵ Handelingen TK, 1 juni 1993, 73 - 5309 en 2 juni 1993, 74 - 5358.

⁴⁶ Koninklijk Actuarieel Genootschap, Evaluatie Wet verevening pensioenrechten bij scheiding, Utrecht, 18 december 2017.

Rekenregels premiereregelingen

Ten behoeve van de evaluatie van de Wvps heeft het AG gekeken welke uniforme rekenregels, actuariael gezien het best passen bij verdeling van het ouderdomspensioen in premiereregelingen. Het AG heeft de volgende methode als actuariael meest juiste methode aangemerkt: een berekening van het actuele spaarsaldo verminderd met de participaties bij aanvang van het huwelijk tegen de actuele koers. In de praktijk blijkt dat niet alle pensioenuitvoerders van premiereregelingen met participaties werken. Het is van belang dat in de voorgeschreven methode een balans zit tussen aan de ene kant een zo eerlijk mogelijke verdeelmethode voor beide ex-partners (bijvoorbeeld in situaties van deeltijdwerk, en rekening houdend met de overstap op degressieve pensioenopbouw zoals afgesproken in het recent afgesloten pensioenakkoord) en aan de andere kant een uitvoerbare methode voor pensioenuitvoerders. Mogelijk moet daarnaast een alternatief geboden worden voor de berekening van het te verdelen pensioenkapitaal als er gegevens ontbreken in de administratie van de pensioenuitvoerder.

4. Automatische verdeling - 'nee, tenzij' wordt 'ja, tenzij'

In de Wvps komt een moeilijke situatie, scheiding, samen met een ingewikkeld onderwerp, pensioen. Uit de evaluatie is gebleken dat in de wet het recht op pensioenverdeling goed is vastgelegd, maar de werking van de wet in de praktijk beter kan. Door de opzet van de wet hebben mensen als zij niet of te laat in actie komen onvoldoende baat bij de wet. In de huidige systematiek moet de verdelingsgerechtigde partner het recht op uitbetaling van het verdeelde pensioen actief regelen bij de betrokken pensioenuitvoerder(s). Het pensioendeel waar recht op bestaat wordt niet automatisch uitbetaald. Voor optimalisering van dit proces kan mede naar de gedragseconomie gekeken worden.

Doenvermogen

De Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) heeft in 2017 het rapport *Weten is nog geen doen: Een realistisch perspectief op redzaamheid*⁴⁷ gepubliceerd. De WRR constateert dat de overheid in toenemende mate een beroep doet op de redzaamheid van mensen, terwijl de menselijke vermogens daartoe begrensd zijn. Kennis en intelligentie alleen zijn niet genoeg voor redzaamheid. Ook mensen met een goede opleiding en een goed inkomen kunnen in moeilijkheden komen omdat ze even niet opletten of zaken voor zich uitschuiven. Dat geldt zeker op het moment dat het leven tegenzit, zoals bij een scheiding. Door een realistischer ontwerp van beleid kan de overheid de redzaamheid van burgers versterken. Het kabinet is het daarmee eens, en heeft dan ook positief gereageerd op het betreffende rapport van de WRR en de aanbevelingen over de toepassing van inzichten uit de gedragswetenschappen in beleid.⁴⁸

In het rapport beveelt de WRR aan om bij voorgenomen beleid en regelgeving vooraf te toetsen of de regeling 'doenlijk' is voor burgers. In uitvoeringstoetsen moet niet alleen het perspectief van uitvoeringsorganisaties worden betrokken, maar ook het perspectief van de burgers. Zij moeten de wet niet alleen kennen maar ook 'kunnen'. De kernvraag in deze toets luidt: gaat de regeling uit van realistische assumpties over de mentale belastbaarheid van burgers? "De overheid kan inspelen op de beperkte niet-cognitieve vermogens van burgers door de keuzearchitectuur aan te passen. Dat kan met behulp van simpele labels, aanvinken van standaard-opties (*defaults*), opt-out stelsels, 'ongewenste' keuzes beperkt mogelijk maken, of geschaalde vrijheden." In de volgende paragrafen is invulling gegeven aan deze aanbevelingen.

⁴⁷ <https://www.wrr.nl/publicaties/rapporten/2017/04/24/weten-is-nog-geen-doen>

⁴⁸ Kamerstukken II 2017/18, 34775 VI, nr. 88.

Automatische verdeling

Op het moment dat een echtscheidingsbeschikking wordt ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand ontvangen pensioenuitvoerders hiervan een bericht. Zij hebben een aansluiting op de BRP. Na deze melding komen pensioenuitvoerders nu in actie om uitvoering te geven aan de wettelijke verplichting om de ex-partner te informeren over het afgescheiden partnerpensioen (bijzonder partnerpensioen).⁴⁹ Er zijn pensioenuitvoerders die op dit moment de ex-partner ook informeren over het wettelijk recht op het verdelen van het ouderdomspensioen en welke handelingen hiervoor nodig zijn. Maar dit gebeurt echter lang niet altijd. Dit wetsvoorstel regelt dat een pensioenuitvoerder op het moment waarop er een melding van scheiding bij hem binnenkomt, de (gewezen) deelnemer en de ex-partner informeert over de automatische verdeling van het ouderdomspensioen (via conversie), de actie die nodig is bij afzien van verdeling of afwijkende afspraken (andere periode dan de huwelijkse periode, een andere verdeling dan 50-50, of alleen ouderdomspensioen converteren), de gevolgen voor het partnerpensioen en de reactieperiode.

Net als onder de huidige wetgeving geldt dat (afwijkende) afspraken over pensioenverdeling bij scheiding (in een convenant) of bij huwelijkse voorwaarden worden overeengekomen. Ten behoeve van de uitvoering van de gemaakte afspraken, is het wenselijk dat passages over pensioenverdeling in huwelijkse voorwaarden en echtscheidingsconvenanten zo duidelijk mogelijk worden geformuleerd zodat deze uitvoerbaar zijn. De pensioensector en de scheidingsprofessionals kunnen in onderling overleg dergelijke uniforme voorbeeldteksten opstellen en verspreiden onder hun leden.

Het is mogelijk om een 'kale' scheiding in te schrijven, dat wil zeggen een scheiding zonder afspraken in een convenant of huwelijkse voorwaarden. Het ligt in de lijn der verwachting dat de betrokken advocaat de ex-partners informeert over de verdeling van pensioen, die ook uitgevoerd wordt bij een 'kale' scheiding. In dat geval geldt dus ook dat de pensioenuitvoerder na de reactieperiode tot conversie overgaat. Als hierna alsnog afspraken worden gemaakt over pensioenverdeling, dan moeten ex-partners de uitbetaling onderling regelen. Conversie is in principe onomkeerbaar.

De reactieperiode

In het wetsvoorstel is gekozen voor een reactietermijn van zes maanden. Deze termijn wordt voldoende geacht om de pensioenuitvoerder(s) te informeren over eventuele afwijkende afspraken over de verdeling van pensioen. Deze termijn is uitdrukkelijk niet bedoeld om pas dan over mogelijke afspraken te gaan nadenken. Deze moeten tijdens de scheiding worden gemaakt. Het betreft dus een administratieve periode.

De reactieperiode gaat in als de scheiding is ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand bij de gemeente. Ten aanzien van de duur van de reactieperiode is een afweging gemaakt tussen het belang van de ex-partners om hun afwijkende afspraken tijdig aan de betreffende pensioenuitvoerder(s) door te kunnen geven en het belang van een relatief korte reactieperiode aangezien er zich gedurende de reactieperiode bepaalde (life) events kunnen voordoen die relevant (kunnen) zijn voor de conversie. Voor situaties waarin de vermogensrechtelijke afwikkeling na echtscheidingsdatum plaatsvindt regelt dit wetsvoorstel dat de reactieperiode met maximaal zes maanden verlengd kan worden. De ex-partners dienen de verlenging binnen de reactietermijn van zes maanden aan te vragen bij de pensioenuitvoerder.

Alleen de keuze voor afzien van pensioenverdeling en afwijkende afspraken over pensioenverdeling hoeven te worden doorgegeven, in alle andere gevallen wordt er volgens de standaard 50-50 geconverteerd. Pensioenuitvoerders kunnen vanzelfsprekend vóór het verstrijken van de reactieperiode rappelleren als informatie uitblijft, alvorens zij overgaan tot het converteren van het pensioen. Na afloop van de

⁴⁹ Artikel 41 Pensioenwet.

reactieperiode gaat de pensioenuitvoerder over tot conversie, of handelt (zoveel eerder) naar de ingestuurde afwijkende afspraken (afzien van verdeling, andere periode, en/of andere verdeling dan 50-50, of alleen ouderdomspensioen converteren). De pensioenuitvoerder informeert hierna de (gewezen) deelnemer en de ex-partner.

Onder de huidige wet geldt een reactietermijn van twee jaar waarbinnen het mededelingsformulier van een scheiding moet zijn opgestuurd aan de pensioenuitvoerder om een uitbetalingsrecht jegens die pensioenuitvoerder te krijgen. Bij een verevening vindt de verdeling pas op pensioendatum plaats, het is immers een voorwaardelijk recht op ouderdomspensioen. Een wat langere termijn om het formulier op te sturen is dan begrijpelijk. Van belang is wel dat de pensioenstand op de datum van de scheiding bekend is bij de pensioenuitvoerder. Hoe meer tijd verstreken is, hoe lastiger dit in de administratie terug te zoeken is, zeker als er sprake is van een beschikbare premieregeling. In dit wetsvoorstel wordt geregeld dat de reactietermijn zes maanden is, ingaand op het moment van inschrijving van de scheiding in de registers van de burgerlijke stand bij de gemeente.

Bij conversie wordt het pensioen direct na afloop van de reactieperiode verdeeld, met terugwerkende kracht tot de datum van inschrijving van de scheiding. Omdat hierna beide ex-partners een eigen pensioenaanspraak hebben, is het van belang dat dit sneller gebeurt dan pas na uiterlijk twee jaar. Vanaf de scheidingdatum moet rekening worden gehouden met de mogelijk verschillende regimes voor de beide aanspraken: de deelnemer kan een actieve deelnemer zijn en ontvangt dan jaarlijks een UPO en krijgt indexatie volgens de regels voor actieven; het geconverteerde ouderdomspensioen voor de ex-partner wordt een 'slapersaanspraak' en wordt conform de wettelijke voorschriften voor slapers behandeld, zoals recht voor de pensioenuitvoerder op waardeoverdracht klein pensioen, individueel recht op waardeoverdracht. Indien de deelnemer ook een slaper is, geldt dezelfde behandeling.

Events gedurende de reactieperiode

De rechtsgevolgen van de scheiding gelden vanaf het moment van inschrijving van de scheiding in de registers van de burgerlijke stand bij de gemeente. In de reactieperiode die daarop volgt, moet gehandeld worden naar de afspraken die in het kader van de scheiding over de verdeling van pensioen zijn gemaakt, ook als ze nog niet aan de pensioenuitvoerder zijn doorgegeven. Immers de afspraken die bij de scheiding gemaakt zijn in het kader van pensioen, zijn leidend.

o Overlijden van een van beide ex-partners gedurende de reactieperiode

De pensioenuitvoerder moet bij het overlijden tijdens de reactieperiode handelen op basis van de officiële stukken die in het kader van de scheiding zijn opgesteld. Als de pensioenuitvoerder op het moment van overlijden nog geen afwijkende afspraken heeft ontvangen van beide ex-partners, neemt de pensioenuitvoerder proactief contact op met de langstlevende ex-partner om de eventuele afwijkende afspraken alsnog te ontvangen.

Als er in het kader van de scheiding afwijkende afspraken zijn gemaakt over de verdeling van het pensioen, moet de pensioenuitvoerder uitvoering geven aan deze afwijkende afspraken. Als er geen afwijkende afspraken gemaakt zijn, moet de pensioenuitvoerder na afloop van de reactieperiode overgaan tot conversie van de tijdens het huwelijk opgebouwde pensioenaanspraak.

Indien er sprake is van een partnerpensioen op risicobasis, dan vervalt op het moment van inschrijving van de scheiding de dekking van het partnerpensioen ten behoeve van de ex-partner. Tijdens de reactieperiode is er in dat geval ook geen dekking van partnerpensioen ten behoeve van de ex-partner. Partnerpensioen op kapitaalbasis wordt (over de huwelijkse periode) meegenomen in de conversie, vanaf de scheidingsdatum ontstaat hiermee geen recht op bijzonder partnerpensioen voor de verdelingsgerechtigde

partner tenzij deze van het keuzerecht gebruik maakt om het partnerpensioen buiten de conversie te houden.

○ *Hertrouwen met ex-partner gedurende de reactieperiode*

Bij het hertrouwen met dezelfde partner blijven er na een conversie twee uitkeringsstromen bestaan. Beide partners behouden een eigen aanspraak op ouderdomspensioen, dan wel ouderdomspensioenuitkering, die voortkomt uit de eerdere scheiding. Er is vooralsnog geen reden om de situatie van hertrouwen met dezelfde partner anders te behandelen dan hertrouwen met een willekeurige andere partner, de Tweede Kamer is hierover eerder geïnformeerd.⁵⁰

○ *Individueel verzoek tot waardeoverdracht*

Tijdens de reactieperiode wordt een verzoek tot individuele waardeoverdracht van de verdelingsplichtige partner tijdelijk opgeschort. Hierdoor is duidelijk welke pensioenuitvoerder verantwoordelijk is voor de uitvoering van de verdeling van het pensioen na afloop van de reactieperiode. Na de verdeling van de pensioenaanspraken kan de pensioenuitvoerder gevolg geven aan het individueel verzoek tot waardeoverdracht van de verdelingsplichtige partner. De tijdelijke opschorting wordt in lagere regelgeving vastgelegd.

○ *Ontvangst van achterstallige informatie van werkgevers*

Pensioenuitvoerders ontvangen met enige regelmaat achterstallige informatie vanuit de werkgever over bijvoorbeeld het deeltijdpercentage of salarisgegevens van deelnemers. De pensioenuitvoerder zal na afloop van de reactieperiode de verdeling van het pensioen uitvoeren aan de hand van de op dat moment bij de pensioenuitvoerder bekende gegevens. De pensioenuitvoerder informeert de deelnemer en de ex-partner over de verdeling van het pensioen en over de gegevens waarop de verdeling is gebaseerd. De situatie kan zich voordoen dat de pensioenuitvoerder na afloop van de reactieperiode aanvullende informatie ontvangt van de werkgever over de betreffende deelnemer. Dit zal via nacalculatie worden verrekend, zowel de deelnemer als de ex-partner hebben geen invloed op deze informatieverstrekking via de werkgever.

Geen reactie, wel afwijkende afspraken

De situatie kan zich voordoen dat ex-partners zich pas na afloop van de reactietermijn realiseren dat ze afwijkende afspraken hadden gemaakt over de verdeling van pensioen, maar verzuimd hebben om deze afwijkende afspraken aan de betreffende pensioenuitvoerder(s) door te geven.

Een eenmaal uitgevoerde conversie van pensioenaanspraken kan niet meer worden teruggedraaid door de pensioenuitvoerder. Het ouderdomspensioen en het opgebouwde partnerpensioen zijn na samenvoeging in twee aanspraken gesplitst, gebaseerd op de verschillende levensverwachting van beide ex-partners. De levensverwachting verschilt tussen beide partners als de leeftijden op het moment van scheiden verschillen en als er sprake is van verschillend geslacht (vrouwen leven gemiddeld langer dan mannen). Als na uitvoering van de conversie blijkt dat er toch afwijkende afspraken zijn gemaakt, zijn ex-partners zelf verantwoordelijk voor de juiste uitvoering daarvan. Pensioenuitvoerders kunnen dan niet meer worden aangesproken voor de uitvoering van de door ex-partners gemaakte afwijkende afspraken. Het staat pensioenuitvoerders uiteraard vrij om hier alsnog aan mee te werken. Dit geldt ook voor het maken van berekeningen. Pensioenuitvoerders kunnen besluiten hier dan kosten voor in rekening brengen. Deze situatie is vergelijkbaar met de huidige situatie waarin ex-partners verzuimen om het mededelingsformulier tijdig naar de pensioenuitvoerder toe te sturen. De pensioenuitvoerder is in dat geval ook niet meer verplicht om mee te werken aan de uitbetaling van het verevende pensioen.

⁵⁰ Kamerstukken II 2017/18, 32043, nr. 411.

Afspraken uit het verleden

Bij het aangaan van of tijdens een huwelijk of geregistreerd partnerschap voorafgaand aan inwerkingtreding van voorliggend wetsvoorstel kunnen partners reeds afspraken zijn overeengekomen ten aanzien van (het uitsluiten van) verdeling van pensioen als het huwelijk of het geregistreerd partnerschap wordt beëindigd. De wijzigingen in dit wetsvoorstel hebben in principe geen gevolgen voor die eerder gemaakte afspraken over de verdeling van pensioen, tenzij is overeengekomen 'de standaard' uit de Wvps te volgen. In dat geval heeft het veranderen van de standaard verdeelmethode wel gevolgen omdat standaardverevening na de inwerkingtreding van de Wps niet meer mogelijk is. Ten tijde van de scheiding doen partners er vanzelfsprekend verstandig aan om na te gaan of dat wat eerder is afgesproken nog steeds wenselijk, mogelijk en voldoende duidelijk is, of dat eerdere afspraken aanpassing behoeven.

Scheiden na pensioeningang

Er is een licht stijgende trend waarneembaar bij het aantal scheidingen van gepensioneerden.

Tabel 2: Aantal mensen per leeftijdscategorie dat in het betreffende jaar is gaan scheiden⁵¹

Leeftijd	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
65 tot 70 jaar	1034	1251	1319	1465	1645	1586	1700
70 tot 75 jaar	450	454	556	513	576	649	723
75 tot 80 jaar	147	180	193	200	252	275	253
80 tot 85 jaar	65	75	66	86	114	82	89
85 tot 90 jaar	18	17	28	27	29	27	24
90 tot 95 jaar	2	6	4	3	7	3	9

In dit wetsvoorstel wijkt de verdeling van het pensioen dat is opgebouwd tijdens de huwelijkse periode bij een scheiding na pensioeningang niet af van de situatie van een scheiding vóór pensioeningang. Dit als gevolg van het gehanteerde uitgangspunt dat de wetgeving geen (financiële) prikkels introduceert om bepaalde keuzes te maken, bijvoorbeeld om op een bepaald moment te scheiden.

De overwegingen om pensioen automatisch te converteren, zijn ook na pensioeningang aan de orde, zij het iets beperkter dan vóór pensioeningang. Bij een scheiding na pensioeningangsdatum zal het pensioeninkomen zeker aan de orde komen bij afspraken over de verdeling van het vermogen e.d. Het is dan immers een maandelijks inkomstenbron waarvan het niet aannemelijk is dat deze over het hoofd zal worden gezien.

Toch kiest de regering ervoor om bij scheiding na pensioeningang het pensioen ook automatisch te laten converteren. Bij een scheiding na pensioeningang is het immers niet ondenkbaar dat bij leeftijdsverschil de jongste partner nog niet gepensioneerd is. Het zou dan onoverzichtelijk en bovendien niet logisch zijn om het pensioen van de nog niet gepensioneerde partner wel onder de automatische conversie te laten vallen en het pensioen van de reeds gepensioneerde partner niet. De jongere partner moet bovendien nog kunnen beslissen wanneer hij/zij het geconverteerde ouderdomspensioen wil laten ingaan. Bij een scheiding na pensionering is het handelingsperspectief van de jongere ex-partner een relevant argument om het pensioen ook bij een scheiding na pensioeningang te verdelen volgens de standaard verdeelmethode (automatisch via conversie, tenzij). De nog niet gepensioneerde verdelingsgerechtigde partner kan de

⁵¹ CBS Statline, Huwelijksontbinding; personen, aantallen verhoudingscijfers, d.d. 19 december 2017.

waarde van het geconverteerde ouderdomspensioen overdragen naar de eigen pensioenregeling, mits hier nog actief wordt opgebouwd. Indien de pensioensituatie complex is, bijvoorbeeld als de gepensioneerde partner op pensioeningang met het pensioenkapitaal geshopt heeft bij een andere pensioenuitvoerder, dan kan de pensioenuitvoerder natuurlijk om advies worden gevraagd over de mogelijkheden.

Bij een scheiding na pensioeningang wordt een extra uitruilmogelijkheid voorgesteld. In een dergelijke situatie heeft de verdelingsgerechtigde partner recht op de helft van het partnerpensioen dat is opgebouwd tijdens de huwelijkse periode. De gepensioneerde verdelingsplichtige houdt de andere helft plus de voorhuwelijkse opbouw. Hij/zij heeft zelf niks meer aan dit partnerpensioen. Het kan niet meer worden uitgeruild in hoger eigen ouderdomspensioen (dat kon tot uiterlijk de pensioeningangsdatum) en het kan ook niet meer fungeren als partnerpensioen voor een nieuwe partner. Na pensioeningang kan er namelijk geen nieuwe partner in de zin van de pensioenregeling meer ontstaan. Het partnerpensioen zal dan bij het overlijden vervallen aan het collectief (bij pensioenfonds) of aan de uitvoerder (bij verzekeraars). Pensioenuitvoerders hebben aangegeven deze 'scheidingswinst' niet te willen ontvangen. Daarom wordt voorgesteld dat pensioenuitvoerders bij een conversie na pensioeningang het resterende partnerpensioen automatisch uitruilen voor hoger ouderdomspensioen voor de verdelingsplichtige partner. Op deze manier wordt het hele partnerpensioen verdeeld en vindt er geen 'scheidingswinst' voor pensioenuitvoerders plaats.

Het kan zijn dat bij pensioeningang het partnerpensioen al is uitgeruild tegen hoger ouderdomspensioen. In die gevallen geldt deze extra uitruilmogelijkheid logischerwijs niet. In het voorstel wordt deze uitruilmogelijkheid ook geïntroduceerd voor ongehuwd samenwonenden. Pensioenuitvoerders ontvangen geen automatische melding van einde samenwonen, ongehuwd samenwonenden moeten daarom zelf een aanvraag voor de afsplitsing van het bijzonder partnerpensioen doen (recht voor de verdelingsgerechtigde partner) als voor de uitruil (recht voor de verdelingsplichtige partner). De uitruil moet binnen een jaar na beëindiging van de partnerrelatie in de zin van de pensioenregeling plaatsvinden.

Scheidingen die niet automatisch via de basisregistratie personen komen

Een pensioenuitvoerder krijgt een melding zodra de scheiding in de registers van de burgerlijke stand van de gemeente is ingeschreven. De pensioenuitvoerder krijgt een melding zodra de scheiding die in de registers van de burgerlijke stand moet worden ingeschreven ook in de BRP is verwerkt. Niet alle scheidingen worden echter ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand, waardoor de melding niet bij de pensioenuitvoerder terecht komt. Dit geldt bijvoorbeeld voor een scheiding van tafel en bed.⁵² Er wordt geregeld dat de reactietermijn voor het melden van scheiding van tafel en bed zes maanden na de scheidingsdatum is. Na de melding bij de pensioenuitvoerder, zal de pensioenuitvoerder overgaan tot conversie van het tijdens de huwelijkse periode opgebouwde ouderdomspensioen. Bij deze melding kunnen afwijkende afspraken over pensioenverdeling worden doorgegeven.

Niet alle scheidingen die in het buitenland plaatsvinden worden in Nederland in de registers van de burgerlijke stand ingeschreven. Dit is niet verplicht. Voor ingezetenen geldt echter wel de verplichting om de buitenlandse scheiding te laten registeren in de BRP. Een buitenlands scheiding moet binnen zes maanden nadat de scheiding in het buitenland tot stand is gekomen worden ingeschreven in de BRP. Als de scheidende partners de buitenlandse scheiding binnen de daarvoor gestelde termijn van zes maanden inschrijven, wordt zowel het tijdens de huwelijkse periode opgebouwde ouderdomspensioen als het partnerpensioen geconverteerd. Als de melding van de

⁵² Een scheiding van tafel en bed wordt ingeschreven in het huwelijksgoederenregister, er volgt hierna geen melding via het BRP.

scheiding niet of te laat wordt gedaan bij de burgerlijke stand geldt dat er recht bestaat op 50/50 verevening met een recht op uitbetaling jegens de ex-partner.

Niet in alle situaties kunnen gegevens uit de BRP aan pensioenuitvoerders worden verstrekt.⁵³ Veruit de meeste pensioenuitvoerders komen vanwege het gewichtig maatschappelijke belang in aanmerking voor systematische verstrekking vanuit de BRP. Er zijn enkele uitzonderingsgevallen: DGA's met pensioen in eigen beheer (DGA komt niet in aanmerking voor gegevensverstrekking uit de BRP), DGA's die hun pensioenvoorziening hebben ondergebracht bij een verzekeraar (verzekeraars komen voor dergelijke pensioenen niet in aanmerking voor gegevensverstrekking uit de BRP) en werknemers wier (Nederlandse) pensioenregeling in het buitenland wordt uitgevoerd (buitenlandse uitvoerders komen niet automatisch in aanmerking voor systematische gegevensverstrekking uit de BRP, hiertoe dienen ze eerst een autorisatie aanvraag in te dienen bij de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties). In die gevallen waarbij een pensioenuitvoerder niet in aanmerking komt voor systematische gegevensverstrekking uit de BRP is geregeld dat pensioenuitvoerders binnen zes maanden overgaan tot conversie nadat zij op de hoogte zijn gesteld van de scheiding.

Daar waar geen uitbetalingsrecht jegens een pensioenuitvoerder kan worden verkregen, dit is bijvoorbeeld niet altijd het geval als er sprake is van een buitenlandse pensioenuitvoerder, geldt in ieder geval een recht op uitbetaling jegens de ex-partner.

Kosten

In de Wvps is geregeld dat pensioenuitvoerders bevoegd zijn om kosten van een verevening voor de helft aan beide ex-partners in rekening te brengen, dan wel in mindering te brengen op de aan hen uit te betalen bedragen.⁵⁴ In dit wetsvoorstel wordt geregeld dat pensioenuitvoerders ook voor conversie kosten in rekening kunnen brengen, dan wel in mindering kunnen brengen op de uit te betalen bedragen. In lagere regelgeving zullen de kosten worden gemaximeerd.

Gegevensbescherming

Gezien de aard van dit voorstel is een gegevensbeschermingseffectbeoordeling uitgevoerd. Met behulp hiervan is de noodzaak onderzocht van de voorgenomen verwerking van persoonsgegevens en zijn op gestructureerde wijze de gevolgen en risico's van de maatregel(en)/het systeem voor gegevensbescherming in kaart gebracht. Hierbij is in het bijzonder aandacht besteed aan de beginselen van transparantie, gegevensminimalisering, doelbinding, het vereiste van een goede beveiliging en de rechten van de betrokkenen. De gegevensbeschermingseffectbeoordeling wordt in de wetgevingskalender gepubliceerd.

In dit wetsvoorstel is een betere benutting van het wettelijk recht op pensioenverdeling het uitgangspunt. Een betere benutting wordt enerzijds bereikt door betere voorlichting door scheidingsprofessionals en anderzijds door aanpassing van het automatisme bij pensioenuitvoerders: nee, tenzij een mededelingsformulier wordt toegestuurd, wordt ja, tenzij afwijkende afspraken worden toegestuurd. Pensioenuitvoerders zijn op dit moment al aangesloten op de BRP en ontvangen daardoor een melding van scheiding. De handelingen die een pensioenuitvoerder nu uitvoert, worden uitgebreid. De pensioenuitvoerder beschikt nu ook al over bijna alle persoonsgegevens die nodig zijn om het pensioen te verdelen. Een pensioenuitvoerder weet alleen niet of, en zo ja welke afwijkende afspraken er zijn gemaakt over pensioenverdeling bij de scheiding. Ook op dit moment moet deze informatie al worden opgestuurd om de pensioenuitbetaling door de pensioenuitvoerder te regelen. De pensioenuitvoerder beschikt na inwerkingtreding van dit wetsvoorstel niet over meer persoonsgegevens dan nu.⁵⁵ Wel wordt het

⁵³ Artikel 39 van het Besluit basisregistratie personen en bijlage 4 van dit besluit.

⁵⁴ Artikel 6, eerste lid, van de Wvps.

⁵⁵ Hierbij is aangesloten bij de principes van 'privacy by design' en 'privacy by default' uit de Algemene verordening gegevensbescherming (art. 25 van de AVG).

eenvoudiger voor ex-partners om het pensioen te (laten) verdelen. De pensioenuitvoerder informeert de ex-partners bij elke stap. De gegevensverwerking past bij het doel waar de gegevens voor zijn verzameld, namelijk pensioenuitvoering. De rechten van de betrokkenen bij de privacyregelgeving worden niet beperkt.

5. Bijzonder partnerpensioen alleen over de huwelijkse periode

De periode waarover het bijzonder partnerpensioen op basis van de Pensioenwet wordt berekend en de periode waarover de verdeling van het ouderdomspensioen bij scheiding op grond van de Wvps wordt berekend zijn niet aan elkaar gelijk. Het bijzonder partnerpensioen wordt over de voorhuwelijkse én huwelijkse periode opgebouwd, het te verdelen ouderdomspensioen wordt alleen over de huwelijkse periode opgebouwd. Per 1 januari 2018 is het wettelijk stelsel inzake de gemeenschap van goederen veranderd. Alleen het vermogen dat door echtgenoten gedurende het huwelijk is opgebouwd (en vermogen dat al voor aanvang van het huwelijk aan de echtgenoten gezamenlijk toebehoort) valt standaard in de wettelijke gemeenschap. Het privévermogen van de echtgenoten vóór het huwelijk valt niet langer in de gemeenschap. Deze wijziging is niet relevant voor het ouderdomspensioen dat onder de Wvps valt, maar geeft voor de regering wel aanleiding om de periode waarover het bijzonder partnerpensioen wordt berekend, te herzien.

Bijzonder partnerpensioen voor ongehuwd samenwonenden

Er geldt een plicht tot gelijke behandeling van ongehuwde en niet-geregistreerde partners ten opzichte van gehuwden en geregistreerde partners met betrekking tot het bijzonder partnerpensioen. In artikel 5, zesde lid, van de Algemene wet gelijke behandeling is dit vastgelegd. Sociale partners hoeven geen partnerpensioen aan te bieden aan samenwonenden. De Tweede Kamer heeft deze lijn ondersteund bij de behandeling van het wetsvoorstel Recht van keuze voor ouderdomspensioen in plaats van nabestaandenpensioen en gelijke behandeling van mannen en vrouwen (Stb. 2000, 625.).

Bij de behandeling van de Pensioen- en spaarfondswet (PSW) in de Tweede Kamer is een motie van de leden Schimmel (D66) en Van Zijl (PvdA) aangenomen die de regering verzoekt waar mogelijk ongehuwd samenwonende partners gelijk te behandelen met gehuwden of geregistreerde partners (Kamerstukken II 1999/2000, 26711, nr. 25). Bij de behandeling van het wetsvoorstel voor de Pensioenwet in de Tweede Kamer is invulling gegeven aan deze motie. Indien werkgevers en werknemers in een pensioenovereenkomst overeenkomen dat ook niet-geregistreerde samenwonenden in aanmerking kunnen komen voor een partnerpensioen, gelden voor hen dezelfde rechten en plichten als voor gehuwden en geregistreerde partners. In de PSW bestond dit recht alleen voor gehuwden en geregistreerde partners. Tot en met 31 december 2007 had de meeverzekerde partner bij beëindiging van de samenwoning wettelijk geen recht op bijzonder partnerpensioen. Met ingang van 1 januari 2008 is de definitie van scheiding in de Pensioenwet gewijzigd. Sinds de verruiming van de definitie van scheiding is artikel 57 van de Pensioenwet ook van toepassing op ongehuwd samenwonenden. Dit betekent dat samenwonende partners, indien zij voldoen aan de partnerdefinitie in de pensioenregeling, bij beëindiging van de samenleving aanspraak kunnen maken op een deel van het opgebouwde bijzonder partnerpensioen.

Dit wetsvoorstel regelt dat het bijzonder partnerpensioen wordt beperkt tot de huwelijkse periode.⁵⁶ Het partnerpensioen over de voorhuwelijkse periode blijft beschikbaar voor een nieuwe partner van de verdelingsplichtige partner, of kan gebruikt worden om op de pensioeningangsdatum uit te ruilen voor een hoger ouderdomspensioen voor de verdelingsplichtige partner. Voor de verdelingsgerechtigde partner betekent een verkorting van de periode dat het bijzonder partnerpensioen lager wordt in vergelijking tot de huidige situatie. Indien beide ex-partners partnerpensioen hebben opgebouwd, gelden de voor- en nadelen over en weer. Ex-partners kunnen bij

⁵⁶ Voor ongehuwd samenwonenden geldt de 'samenwoonperiode' op grond van de pensioenregeling.

de scheiding een andere verdeling van het partnerpensioen overeenkomen of een andere periode laten meetellen. Bijvoorbeeld de periode waarin men als ongehuwd samenwonenden al partners was, maar nog niet gehuwd.

Pensioenuitvoerders ontvangen geen bericht via de BRP bij het beëindigen van een (ongehuwde) samenwoningrelatie. Zij splitsen in die situaties het partnerpensioen dus niet vanzelf af. Dit gebeurt alleen als een ongehuwd samenwonende bij de pensioenuitvoerder aan de bel trekt. De pensioenuitvoerder kan bij de aanvraag tot afsplitsing van het BPP nagaan op welk moment de samenwoningrelatie is gestart. Op dit moment is dat niet relevant, omdat het gehele partnerpensioen wordt afgesplitst. Na inwerkingtreding van dit wetsvoorstel wordt alleen de helft van het partnerpensioen dat tijdens de samenwoningperiode is opgebouwd, afgesplitst. Sociale partners kunnen in de pensioenregeling opnemen dat bij onenigheid tussen de ex-partners over de termijn van samenwonen de gegevens in de BRP leidend is.

6. Verdelingsgrens en uitruilmogelijkheden

Verdelingsgrens naar beneden, meer pensioenen worden verdeeld

In de Wvps is bepaald dat indien het deel van het ouderdompensioen dat bestemd is voor de verdelingsgerechtigde partner lager is dan het afkoopbedrag⁵⁷ (€ 484,09 per jaar in 2019), de verevening niet wordt uitgevoerd. Het gaat hier dus om aanspraken van – onverdeeld – maximaal ca. € 970,- per jaar die niet verevend worden, ter voorkoming van veel kleine pensioenen in de administratie. Dat zijn flink wat pensioenen die, om administratieve redenen, niet verdeeld worden. Deze regel stamt uit 1995. De regering ziet aanleiding om deze grens te herzien. In het licht van de Wet waardeoverdracht klein pensioen zijn de oorspronkelijke administratieve overwegingen voor de grens niet meer doorslaggevend. De verwachting is dat heel veel kleine pensioenen via automatische waardeoverdracht zullen uitgroeien tot grotere pensioenaanspraken. Kleine geconverteerde ouderdompensioenen vallen ook onder het regime van automatische waardeoverdracht. Het daadwerkelijke effect van de Wet waardeoverdracht klein pensioen kan nog niet met zekerheid bepaald worden, de komende jaren zullen moeten uitwijzen of automatische waardeoverdracht in de praktijk goed gaat lopen. Een tweede argument om de grens te herzien, heeft te maken met de voorgestelde aanpassing van de standaard verdeelmethode in conversie. De verdelingsgerechtigde partner kan een (klein) geconverteerd ouderdompensioen overdragen naar de eigen huidige pensioenuitvoerder, om zodoende pensioenaanspraken bij elkaar te brengen. Dit kan ook een opschonend effect hebben in de betreffende pensioenadministraties.

Het schrappen van de grens heeft consequenties voor pensioenuitvoerders. Ten behoeve van de evaluatie heeft SEO Onderzoek onderzocht wat het effect voor pensioenuitvoerders zou zijn als de grens uit de wet zou worden gehaald. Uit het SEO-rapport blijkt dat het lastig is om een goede inschatting te maken van het aantal extra pensioenverdelingen dat zich zal voordoen als de grens zou worden geschrapt. SEO geeft een schatting die uiteenloopt van 4.000 tot 15.000 extra pensioenverdelingen per jaar.

Om de administratieve lasten voor pensioenuitvoerders toch te beperken, is het helemaal schrappen van de grens niet wenselijk. Kleine pensioenen van bijvoorbeeld € 75,- per jaar zouden zonder het hanteren van een grens dan bij scheiding ook voor verdeling in aanmerking komen. In dit wetsvoorstel wordt daarom de grens verlaagd. Het ouderdompensioen dat in de huwelijkse periode is opgebouwd en gelijk of lager is dan de afkoopgrens wordt niet verdeeld. Dat betekent dat pensioenaanspraken tussen € 484,09 en € 968,18,- per jaar (beide bedragen 2019) na inwerkingtreding van dit

⁵⁷ Artikel 66 Pensioenwet.

wetsvoorstel wel voor verdeling in aanmerking komen. Pensioenuitvoerders hoeven hierbij enkel naar de hoogte van het te verdelen ouderdomspensioen te kijken. Valt dat onder de afkoopgrens, dan hoeft de pensioenuitvoerder het opgebouwde ouderdomspensioen niet te verdelen. Wel wordt in dat geval het opgebouwde partnerpensioen afgesplitst naar bijzonder partnerpensioen.

Bedraagt het tijdens het huwelijk opgebouwde ouderdomspensioen meer dan de afkoopgrens, dan komt het ouderdomspensioen voor verdeling in aanmerking en wordt het (in de standaard situatie) samen met het in de huwelijkse periode opgebouwde partnerpensioen geconverteerd. Gevolg is wel dat hiermee tot een ouderdomspensioen van ongeveer € 970 twee kleine ouderdomspensioenen worden gecreëerd. Indien een pensioenuitvoerder geen gebruik maakt van zijn recht op automatische waardeoverdracht conform de Wet waardeoverdracht klein pensioen, betekent dit dat de pensioenuitvoerder meer kleine pensioenen zal moeten administreren. Voor de kleine geconverteerde aanspraken gelden dezelfde regels voor afkoop en waardeoverdracht als een reguliere slapersaanspraak ouderdomspensioen.

Pensioenuitvoerders krijgen door het verlagen van de verdelingsgrens te maken met meer verdelingen. Met behulp van de Pensioenaansprakenstatistiek 2015 van het CBS⁵⁸ is berekend dat de combinatie van het automatisch tot verdeling overgaan en het verlagen van de verdelingsgrens tot ongeveer 7.500 extra te verdelen pensioenaanspraken per jaar leiden. De aantallen afgesplitste bijzonder partnerpensioenen wijzigen niet door het verlagen van de verdelingsgrens, in de huidige situatie wordt het bijzonder partnerpensioen ook afgesplitst als het ouderdomspensioen op grond van de verdelingsgrens niet wordt verdeeld. Wel zal het aantal kleine pensioenen naar verwachting toenemen, de schatting loopt uiteen van 7.500 tot 15.000 extra kleine pensioenen per jaar. Deze kleine pensioenen vallen onder de regels van automatische waardeoverdracht en kunnen worden overgedragen als er een nieuwe pensioenuitvoerder beschikbaar is.

Kleine en hele kleine bijzonder partnerpensioenen

De Wet waardeoverdracht klein pensioen is niet van toepassing op bijzonder partnerpensioen. Een klein bijzonder partnerpensioen (maximaal € 484,09 per jaar, bedrag 2019) is een recht voor de verdelingsgerechtigde partner en wordt niet mee overgedragen als het ouderdomspensioen van de verdelingsplichtige partner wordt overgedragen. Een klein bijzonder partnerpensioen kan worden afgekocht⁵⁹, maar dit is net als bij afkoop van kleine ouderdomspensioenen niet altijd succesvol. Daarom wordt in dit wetsvoorstel geregeld dat een pensioenuitvoerder het recht krijgt om een klein bijzonder partnerpensioen uit te ruilen in een aanspraak op ouderdomspensioen als de verdelingsgerechtigde partner hier geen bezwaar tegen heeft, en het pensioen nog niet is ingegaan. Op deze manier is er op pensioengebied geen binding meer met de ex-partner en kan het ouderdomspensioen worden overgedragen aan de eigen pensioenuitvoerder. Dit geconverteerde ouderdomspensioen valt wél onder de Wet waardeoverdracht klein pensioen. Een pensioenuitvoerder kan de uitruil voor een nieuw klein bijzonder partnerpensioen doen binnen zes maanden nadat het pensioen is vastgesteld. Dit recht geldt niet als de verdelingsgerechtigde partner bewust heeft gekozen voor behoud van het bijzonder partnerpensioen (m.a.w. als deze gebruik heeft gemaakt van het keuzerecht om het partnerpensioen buiten de conversie te laten). Voor bestaande kleine bijzonder partnerpensioenen krijgen pensioenuitvoerders een termijn van twee jaar na inwerkingtreding voor de genoemde uitruil. De begunstigde van het klein bijzonder partnerpensioen moet hier expliciet mee instemmen.

Ook verdelingsgerechtigde partners krijgen het recht een klein bijzonder

⁵⁸ <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2018/39/pensioenaansprakenstatistiek-2015>

⁵⁹ Op grond van artikel 68 van de Pensioenwet hebben pensioenuitvoerders het recht om binnen 6 maanden na het ontvangen van de melding van scheiding een klein bijzonder partnerpensioen (eenzijdig) af te kopen. Hierna geldt instemmingsrecht van de verdelingsgerechtigde ex-partner.

partnerpensioen uit te ruilen naar een aanspraak op ouderdomspensioen. Dit kan tot uiterlijk de ingangsdatum van het ouderdomspensioen van de verdelingsgerechtigde partner. De wens van een verdelingsgerechtigde partner om uit te ruilen heeft voorrang op het eenzijdige afkooprecht van een pensioenuitvoerder. Een pensioenuitvoerder is verplicht deze uitruil uit te voeren.

Voor hele kleine bijzonder partnerpensioenen bestaat geen officiële grens. Met dit wetsvoorstel wordt dit geïntroduceerd op maximaal € 2,- per jaar, gelijk aan de grens voor hele kleine ouderdomspensioenen. De verhouding tussen de uitvoeringskosten en de hoogte van de aanspraak is bij deze hele kleine bijzonder partnerpensioenen fors uit evenwicht. Het is wettelijk mogelijk om deze kosten te beperken door deze kleine pensioenen af te kopen, maar in de praktijk biedt dit geen soelaas. Mensen reageren niet tot nauwelijks op afkoppelingen van beperkte bedragen. Daarom wordt voorgesteld dat *bestaande* hele kleine bijzonder partnerpensioenen mogen vervallen. Dit is een recht voor pensioenuitvoerders, geen plicht. Hierbij geldt de voorwaarde dat de betrokkene geïnformeerd wordt en mits dit in overeenstemming is met de evenwichtige belangenafweging⁶⁰. Tevens wordt geregeld dat uitvoerders in het bestuursverslag verantwoording afleggen over de grootte van de vrijval en de bestemming ervan. Aan het laten vervallen van de heel kleine bijzonder partnerpensioenaanspraken zijn geen fiscale gevolgen voor de deelnemer of gewezen deelnemer verbonden. Ter voorkoming van het ontstaan van *nieuwe* hele kleine bijzonder partnerpensioenen wordt geregeld dat zij niet worden afgesplitst, en dus niet ontstaan. Een heel klein bijzonder partnerpensioen blijft daardoor als partnerpensioen bij de verdelingsplichtige partner.

7. Regeldrukkosten

Dit wetsvoorstel heeft regeldrukeffecten voor bedrijven en burgers. Deze bestaan uit kennisnamekosten/inhoudelijke nalevingskosten/administratieve lasten. In het onderstaande zal eerst worden ingegaan op de regeldrukeffecten voor bedrijven en daarna de effecten voor burgers.

Gevolgen voor bedrijven

Dit wetsvoorstel bevat een aantal onderdelen die gevolgen hebben voor de pensioenuitvoering. Pensioenverdeling na scheiding vindt op dit moment deels handmatig plaats. Niet alle onderdelen van het verdelingsproces lenen zich voor automatisering. Over het algemeen geldt dat handmatige handelingen duurder zijn dan geautomatiseerde handelingen.

Pensioenuitvoerders voeren op dit moment heel weinig pensioenverdelingen via conversie uit. Een logische verklaring lijkt gevonden te kunnen worden in de *bias* dat mensen nauwelijks van de standaard verdeelmethode afwijken, en dus voor verevening 'kiezen'. Uit het SEO-rapport blijkt dat een standaard verevening tussen € 130,- en € 250,- kost. Het betreft de kosten voor het opvragen en controle van benodigde documenten, de beoordeling of Wvps van toepassing is, het maken van een berekening, het opsturen van een overzicht naar ex-partners, en de verwerking van verevening in de systemen.

De ondergrens van € 130,- is gerapporteerd door een grote pensioenuitvoerder die een uitkeringsovereenkomst uitvoert. De bovengrens van € 250,- is gerapporteerd door een kleine pensioenuitvoerder die een premieregeling uitvoert. Deze hogere kosten kunnen liggen aan het kleinere collectief, maar kan ook worden verklaard in die gevallen waarin het partnerpensioen is gefinancierd op opbouwbasis.⁶¹ In dat geval moet eerst de aanspraak op bijzonder partnerpensioen worden berekend, de aanspraak die er zou zijn

⁶⁰ Artikel 105 van de Pensioenwet en artikel 110b van de Wet verplichte beroepspensioenregeling.

⁶¹ In het geval van partnerpensioen op risicobasis is dit onderscheid in kosten tussen uitkeringsregelingen en premieregeling dus niet aan de orde.

in geval van een uitkeringsregeling. Vervolgens moet de aanspraak worden teruggerekend naar een kapitaal, en moeten de beleggingsfondsen worden gesplitst. Met pensioenverdeling via conversie kunnen deze stappen worden overgeslagen, bij conversie wordt immers de waarde van het tijdens de huwelijkse periode opgebouwde ouderdomspensioen en partnerpensioen verdeeld. Er hoeven geen aanspraken op bijzonder partnerpensioen te worden berekend en teruggerekend naar kapitaal. Conversie heeft in die zin een kostenverlagend effect bij premieregelingen.

Conversie is in beginsel wel duurder dan verevening. Bij conversie moet een actuariële berekening worden gemaakt, het pensioen wordt immers op twee levens berekend. Dit is bij verevening niet aan de orde, het pensioen blijft op het leven van de verdelingsplichtige partner berekend. De verwachting is dat pensioenuitvoerders het proces van conversie meer zullen automatiseren dan nu, en dat hierdoor de kosten per conversie zullen afnemen. Als aanname voor de kosten in tabel 3 is € 200,-⁶² genomen voor een conversie in de eerste jaren, structureel zullen de kosten per handeling lager zijn omdat pensioenuitvoerders voornemens zijn conversie-handelingen te automatiseren. In de structurele situatie wordt met € 150,- gerekend.

Door het introduceren van het automatisme van verdelen worden er straks meer pensioenen verdeeld. Van de jaarlijks 35.000 scheidingen zien ca. 10.000 stellen af van verdeling en sturen ca. 15.000 stellen het formulier ten behoeve van verevening op. Het automatisch verdelen leidt dus tot extra pensioenverdeling bij de overige ca. 10.000 stellen die nu niks doen. Het automatisch verdelen van het pensioen van deze 10.000 stellen leidt tot ca. 15.000 extra conversies.⁶³

De combinatie van conversie als standaard verdeelmethode in plaats van verevening en het automatisch verdelen, leidt tot extra regeldrukkosten (inhoudelijke nalevingskosten) van ca. € 4,3 miljoen per jaar.⁶⁴ Hierin zijn de kosten voor het converteren van een bijzonder partnerpensioen meegenomen. Er hoeft maar één keer een actuariële berekening gemaakt te worden ten behoeve van de pensioenverdeling. Wel zijn er extra inhoudelijke nalevingskosten voor het berekenen van het bijzonder partnerpensioen over de huwelijkse periode, waar dit nu niet berekend hoeft te worden. Als pensioenadministraties op orde zijn, hoeft dit geen ingewikkelde berekening te zijn. Dit kost naar verwachting € 15,- per berekening.

In hoofdstuk 6 is aangegeven dat de combinatie van het automatisch tot verdeling overgaan en het verlagen van de verdelingsgrens tot ongeveer 7.500 extra te verdelen pensioenaanspraken per jaar zal leiden. Dit leidt tot extra nalevingskosten van ca. € 1,5 miljoen per jaar (7.500*€200,-).

Er zijn geen noemenswaardige extra kosten voor pensioenuitvoerders aan de orde bij de uitruilmogelijkheid van partnerpensioen in ouderdomspensioen voor de verdelingsplichtige partners bij een scheiding na pensioeningang. Het betreft een zeer beperkte groep mensen die na pensioeningang uit elkaar gaan.

⁶² € 130 vereveningskosten + € 70,- uurtarief actuaaris.

⁶³ Uit de Pensioenaansprakenstatistiek 2015 (PAS 2015) van het CBS blijkt dat het gemiddelde aantal (actieve en niet-actieve) pensioenaanspraken 1,7 per persoon is (gepensioneerden vallen buiten deze selectie, zij scheiden ook, maar in veel lagere aantallen dan niet-gepensioneerden. Daarom worden zij hierna buiten beschouwing gelaten.). De 20.000 betrokken personen bij de 10.000 extra scheidingen hebben in totaal 34.000 pensioenpotjes. 44% hiervan betreft een pensioenaanspraak van € 1000,- en meer. 44% van 34.000 is ca. 15.000.

⁶⁴ 15.000 extra conversies door het *automatisch* verdelen leidt tot € 3 miljoen extra kosten (15.000*€200 per conversie). Bij de 15.000 extra conversies zijn 30.000 mensen betrokken, elk met gemiddeld 1,7 pensioenaanspraak. Van deze 51.000 pensioenaanspraken valt 44% boven € 1000,-. Van deze 22.500 pensioenaanspraken wordt 90% duurder (bij DB +€70,- per verdeling, totaal + € 1.417.500,-) en wordt 10% goedkoper (bij DC - € 50,- per verdeling, totaal - €112.500,-). Gecombineerd leidt dit tot 4,3 miljoen extra nalevingskosten per jaar.

Tabel 3: Structurele regeldrukkosten (inhoudelijke nalevingskosten) voor de totale pensioensector (in € miljoen)

	2021	2022	2023	2024	Struc
Conversie als standaard in combinatie met automatisch verdelen	+4,3	+4,3	+4,3	+4,3	+2,4
Verlagen verdeelgrens	+1,5	+1,5	+1,5	+1,5	+1,1
Extra aantal kleine pensioenen tbv waardeoverdracht (7.500-15.000 pj) ⁶⁵	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
BPP over huwelijkse periode berekenen ⁶⁶	+1,3	+1,3	+1,3	+1,3	+1,3
Keuzemogelijkheid uitruilen bestaande kleine BPP's in OP (350.000) ⁶⁷	+2	+2			-2,6
Keuzemogelijkheid uitruilen nieuwe kleine BPP's in OP (21.000 pj) ⁶⁸	+0,2	+0,2	+0,2	+0,2	+0,2
Vervallen bestaande hele kleine BPP's (60.000) ⁶⁹	-1,5	0	0	0	-0,5
Niet laten ontstaan van nieuwe hele kleine BPP's (3600 pj) ⁷⁰	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Totaal	+7,6	+9,1	+7,1	+7,1	+1,7

Er zijn incidentele regeldrukkosten aan de orde voor het aanpassen van de administratiesystemen bij pensioenuitvoerders. Deze worden geraamd op € 3,6 miljoen voor de totale sector.⁷¹

Na de verdeling worden geconverteerde ouderdomspensioenen in de administratie gelijk behandeld als 'gewone' ouderdomspensioenen. Uit het SEO-rapport blijkt dat er zowel pensioenuitvoerders zijn die ten opzichte van de huidige situatie met verevende pensioenen lagere administratiekosten verwachten (de administratie van twee individuele polissen is goedkoper dan de administratie van één verevend recht waar

⁶⁵ De budgettaire effecten zijn gebaseerd op de bedragen per handeling zoals aangenomen in tabel 3 in de memorie van toelichting bij de Wet waardeoverdracht klein pensioen, Kamerstukken II 2016/17, 34765, nr. 3.

⁶⁶ Pensioenuitvoerders geven aan de handelingen te gaan automatiseren. De aanname voor de kosten is daarom op een laag niveau ingeschat met € 15,-. De aanname is dat van de 35.000 jaarlijkse scheidingen er 25.000 leiden tot pensioenverdeling incl. bijzonder partnerpensioen. Bij 25.000 scheidingen zijn 50.000 mensen betrokken die gemiddeld 1,7 pensioenaanspraken hebben. De aanname is dat elke pensioenaanspraak een partnerpensioen op opbouwbasis bevat. Dit is een overschatting. Dit leidt tot 85.000 bijzonder partnerpensioenen * € 15,-.

⁶⁷ Na uitvraag bij de grootste pensioenfondsen is de inschatting dat er zo'n 350.000 kleine bijzonder partnerpensioenen in de administraties staan. De aanname is dat 75% van de bestaande kleine bijzonder partnerpensioenen wordt uitgeruild binnen 2 jaar na inwerkingtreding, en direct wordt meegenomen in automatische waardeoverdracht. Voor een uitruil wordt € 20,- gerekend (inschatting uit de sector lopen uiteen van € 12,-/ € 50,-). Pensioenuitvoerders hebben structureel voordeel van minder administratiekosten (€ 10,- per aanspraak).

⁶⁸ De aanname is dat er elk jaar 21.000 nieuwe kleine bijzonder partnerpensioenen ontstaan (6% van de bestaande administratie). Dit lijkt een overschatting, omdat veel meer kleine bijzonder partnerpensioenen dan nu worden meegenomen in een conversie.

⁶⁹ De budgettaire effecten zijn gebaseerd op de bedragen per handeling zoals aangenomen in tabel 4 in de memorie van toelichting bij de Wet waardeoverdracht klein pensioen, Kamerstukken II 2016/17, 34765, nr. 3. De 60.000 bestaande hele kleine bijzondere partnerpensioenen is een inschatting na uitvraag bij de grootste pensioenfondsen. Het structurele effect ziet op de administratiekosten.

⁷⁰ Idem. De 3600 nieuwe hele kleine bijzonder partnerpensioenen per jaar zijn gebaseerd op de gehanteerde 6% van de bestaande populatie zoals bij de wet waardeoverdracht klein pensioen is aangenomen.

⁷¹ In het SEO-rapport worden de initiële kosten voor de geschetste beleidsopties geschat op €1,75 – 1,85 miljoen. De administraties moeten worden aangepast op twee onderdelen: de standaard verdeelmethode conversie en het verlagen van de verdeelgrens (2*1,8 mln).

beide partners moeten worden geïnformeerd bij mutaties), en er zijn uitvoerders die hogere kosten verwachten (ingewikkeldere administratie). Omdat hier geen eenduidig beeld over bestaat, wordt hier nu uitgegaan van kostenstabilisatie.

Gevolgen voor burgers

Voor (gewezen) pensioendeelnemers en hun ex-partners zijn onderstaande kennisnamekosten aan de orde. Het betreft een zeer sterke vermindering ten opzichte van de huidige situatie. In de huidige situatie moeten ex-partners zelf in actie komen om de verdeling via betreffende pensioenuitvoerder(s) goed geregeld te krijgen. Zij moeten voor elke te verdelen pensioenpot een apart formulier invullen en opsturen. Dit formulier komt te vervallen, dit scheelt in totaal € 1,3 miljoen per jaar⁷². In de plaats hiervoor komt een (proactief) bericht van betreffende pensioenuitvoerder(s) dat de pensioenpot zal worden verdeeld, tenzij de ex-partners hier afwijkende afspraken over hebben gemaakt. Alleen in die situaties hoeven ex-partners in actie te komen. Het betreft de volgende eenmalige kennisnamekosten voor alleen de verdelingsgerechtigde partner:

- het kennisnemen van de mogelijkheid om het partnerpensioen buiten de conversie te houden;
- het kennisnemen van het besluit tot het laten vervallen van een heel klein bijzonder partnerpensioenaanspraak (eenmalig voor reeds bestaande hele kleine bijzonder partnerpensioenen);
- het kennisnemen van de mogelijkheid om een klein bijzonder partnerpensioen uit te mogen ruilen in een eigen ouderdomspensioenaanspraak;
- het kennisnemen van het recht voor de pensioenuitvoerder om een klein bijzonder partnerpensioen te mogen uitruilen in een aanspraak op ouderdomspensioen als de verdelingsgerechtigde partner hier geen bezwaar tegen maakt, en het pensioen nog niet is ingegaan.

Deze handelingen zijn niet belastend voor burgers en zullen in totaal ongeveer 15 minuten in beslag nemen. Het gaat dus om beperkte regeldruk. Net als nu kunnen er kosten voor verdeling in rekening worden gebracht bij de burger. Deze kosten worden in lagere regelgeving gemaximeerd.

8. Advies en consultatie

8.1 Toetsen en advies

Het wetsvoorstel is voor een toezichttoets voorgelegd aan De Nederlandsche Bank (DNB), de Autoriteit Financiële Markten (AFM) en de Autoriteit Persoonsgegevens (AP), voor een uitvoeringstoets aan de Belastingdienst, en voor advies aan het Adviescollege toetsing regeldruk (ATR).

Naar aanleiding van de toezichttoetsen van DNB en de AFM is het wetsvoorstel op een aantal punten aangepast en is de algemene toelichting verduidelijkt. Opmerkingen die zien op het opstellen van de rekenregels zullen bij de uitwerking hiervan worden betrokken. Hierna volgt een korte beschrijving van de belangrijkste wijzigingen:

In de memorie van toelichting is verduidelijkt dat er geen verschil bestaat in de regelgeving voor scheidingen vóór en na pensioeningang. Indien er zich complexe situaties voordoen, bijvoorbeeld bij specifieke producten bij verzekeraars, kan er door de ex-partners altijd advies worden ingewonnen bij de pensioenuitvoerder over de mogelijkheden.

⁷² Per jaar wordt er bij zo'n 10.000 van de 35.000 scheidingen afgezien van verdeling. Dit betekent dat bij de overige 25.000 scheidingen er gemiddeld 3,4 formulieren worden ingevuld (uitgangspunt is 100% naleving). Inclusief voorbereidingshandelingen als stukken opvragen, kost het invullen van een formulier één uur á € 15,-.

Het instemmingsrecht voor de pensioenuitvoerder bij afwijkende afspraken, waarbij er meer pensioen gaat naar de verdelingsgerechtigde partner dan bij de standaardverdeling, is omgevormd tot de mogelijkheid voor pensioenuitvoerders om in situaties van aannemelijk misbruik te weigeren de afwijkende afspraken uit te voeren. Er is getracht een balans te vinden tussen uitvoerbaarheid, redelijkheid en het kunnen voorkomen van misbruik. Er is toegevoegd dat bij lagere regelgeving regels gesteld kunnen worden.

De wettekst en de toelichting zijn zodanig aangepast dat het recht van de pensioenuitvoerder om een klein bijzonder partnerpensioen uit te ruilen in ouderdomspensioen niet geldt als de gewezen partner expliciet heeft gekozen voor behoud van het bijzonder partnerpensioen. DNB is daarnaast van mening dat een pensioenuitvoerder geen kosten in rekening mag brengen indien hij gebruik maakt van het recht op uitruil van een klein bijzonder partnerpensioen in ouderdomspensioen. De regering deelt deze mening, maar regelt niet expliciet dat er geen kosten in rekening mogen worden gebracht. Dit wordt namelijk voor geen enkele uitruilmogelijkheid in de Pensioenwet⁷³ geregeld. In de praktijk brengen pensioenuitvoerders hiervoor ook geen kosten in rekening. Er is geen aanleiding om aan te nemen dat zij dit nu wel zullen doen.

De AFM vraagt tenslotte aandacht voor correct overzicht en inzicht van de effecten van een scheiding voor deelnemers en ex-partners, met name als er verevend is op grond van de Wvps. Daarbij is het belangrijk dat bij een waardeoverdracht de juiste en volledige gegevens worden meegegeven. De regering deelt dit aandachtspunt met de AFM, en zal daarom in lagere regelgeving voorschrijven dat beide ex-partners op mijnpensioenoverzicht.nl inzicht en overzicht moeten hebben in de effecten van een verevening. Dit wordt verplicht voor vereveningen onder de Wvps. Daarnaast zal in lagere regelgeving worden vastgelegd dat alle informatie die van belang is voor de uitvoering van een scheiding wordt meegegeven bij een waardeoverdracht.⁷⁴

De toetsen van de AP en de Belastingdienst hebben geen aanleiding gegeven het wetsvoorstel aan te passen. Hoofdstuk 7 (regeldruk) is conform het advies van het ATR aangepast. In de paragraaf over regeldruk voor burgers is verduidelijkt dat het wetsvoorstel een grote verlichting voor burgers betekent.

8.2 Reacties op de internetconsultatie

Van 10 december 2018 tot 25 januari 2019 is het voorontwerp van wet voor consultatie op internet gepubliceerd. Op de internetconsultatie zijn in totaal 36 reacties ontvangen, waarvan er 30 openbaar zijn. Het overgrote deel van de reacties was positief over de voorgestelde hoofdlijnen van het wetsvoorstel. Er bleek brede steun voor modernisering van de bestaande verdeelregels. De regering is alle burgers en instellingen die hebben gereageerd erkentelijk voor de tijd en moeite die zij genomen hebben om hun visie op het wetsvoorstel naar voren te brengen.

Opmerkingen en suggesties die geen betrekking hebben op het wetsvoorstel zijn buiten beschouwing gelaten. Opmerkingen die zien op het opstellen van lagere regelgeving zullen bij de uitwerking hiervan worden betrokken.

Naar aanleiding van de internetconsultatie is dit wetsvoorstel op een aantal punten aangepast en is de algemene toelichting verduidelijkt. De belangrijkste wijzigingen:

Verevening als afwijking vervangen door keuzerecht bijzonder partnerpensioen

In het wetsvoorstel dat ter consultatie is opengesteld werd voorgesteld om conversie de nieuwe standaard verdeelmethode te maken, en verevening als afwijkende

⁷³ Artikelen 60-62 Pensioenwet.

⁷⁴ Aanpassing van artikel 18, eerste lid, van het Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling.

verdeelmethode in stand te laten. Deze afwijkende verdeelmethode zou in bepaalde situaties interessant kunnen zijn, bijvoorbeeld als er partneralimentatie aan de orde is en de alimentatieplichtige partner (tevens de verdelingsplichtige partner) komt te overlijden tijdens de alimentatieperiode. Bij een verevening kan er dan een bijzonder partnerpensioen tot uitkering komen, bij conversie gebeurt dit niet en heeft de verdelingsgerechtigde partner hieruit dus geen inkomens vervangende uitkering.

Er blijkt brede steun te bestaan voor een eenvoudiger en overzichtelijker alternatief. Zowel vanuit pensioenuitvoerders als vanuit scheidingsprofessionals is geopperd om in plaats van de afwijkende verdeelmethode verevening een keuzerecht te geven aan de verdelingsgerechtigde partner om het partnerpensioen buiten de conversie te laten. Het interessante van dit keuzerecht is dat de verdelingsgerechtigde partner het voordeel van conversie van het ouderdompensioen heeft (eigen financiële keuzes maken), en tegelijkertijd de mogelijkheid heeft het risico op vooroverlijden van de ex-partner (gedeeltelijk) te dekken. Pensioenverweer zal hierdoor minder snel aan de orde zijn dan bij conversie zonder dit keuzerecht. Het keuzerecht wordt als eenzijdig recht voor de verdelingsgerechtigde partner ingericht, wat gunstiger is ten opzichte van verevening waar de ex-partners gezamenlijk voor moeten kiezen. De wettekst en de algemene toelichting zijn overeenkomstig bovenstaande wijziging aangepast.

Extra uitruilmogelijkheid partnerpensioen bij een scheiding na pensioeningang

Vanuit de pensioenuitvoeringspraktijk is tijdens de consultatie gewezen op 'scheidingswinst' bij scheidingen ná pensioeningang. Voor deze scheidingen gelden dezelfde regels als voor scheidingen vóór pensioeningang. Na pensioeningang is er echter iets bijzonders aan de hand met het partnerpensioen. Bij pensioeningang heeft de (gewezen) deelnemer de mogelijkheid om partnerpensioen uit te ruilen in (hoger) ouderdompensioen. Indien een (gewezen) deelnemer dit niet heeft uitgeruild, is er bij een scheiding na dit tijdstip partnerpensioen te verdelen.

De verdelingsplichtige partner heeft bij een scheiding ná pensioeningang niks meer aan het overgebleven partnerpensioen. De uitruilmogelijkheid in ouderdompensioen is reeds gepasseerd en er kan geen nieuwe partner in de zin van de pensioenregeling meer ontstaan. Dit partnerpensioen zal nooit meer tot uitkering komen en zal bij het overlijden vervallen aan het collectief (bij pensioenfondsen) of de uitvoerder (bij verzekeraars). Pensioenuitvoerders hebben aangegeven deze 'scheidingswinst' niet te willen ontvangen. Zij stellen voor dat dit partnerpensioen op de scheidingsdatum (na pensioeningang) alsnog kan worden uitgeruild naar (hoger) ouderdompensioen voor de verdelingsplichtige partner. De wettekst en de algemene toelichting zijn overeenkomstig bovenstaande wijziging aangepast.

Uniforme reactietermijnen

Uit diverse reacties blijkt dat de verschillende reactietermijnen voor verschillende situaties voor verwarring zorgen. Aanvullend is opgemerkt dat de reactietermijn van twee maanden bij een scheiding na pensioeningang te kort is, net als de zes maandentermijn bij 'kale scheidingen', waarbij pas na het uitspreken van de scheiding afspraken worden gemaakt. De wettekst en de algemene toelichting zijn zodanig aangepast dat mensen voor deze laatste situatie een verlengingsmogelijkheid krijgen om afspraken door te geven, en alle reactietermijnen zijn op zes maanden gesteld.

Er zijn ook wijzigingssuggesties gedaan tijdens de internetconsultatie die de regering niet overneemt. De meeste genoemde punten komen hierna kort aan de orde.

Keuzerecht voor ongehuwd samenwonenden

In veel reacties is steun uitgesproken om ongehuwd samenwonenden het recht te geven vrijwillig gebruik te maken van de wet als zij hier samen voor kiezen. Ongehuwd samenwonenden kunnen dan via de pensioenuitvoerder het pensioen laten verdelen en uitkeren, een zogenaamde opt-in. Dit punt is ook in de evaluatie van de Wvps aan de

orde gekomen. In de brief van 8 maart 2018⁷⁵ heeft de regering aangegeven geen aanleiding te zien om een keuzerecht voor ongehuwd samenwonenden te introduceren, om het ouderdomspensioen gescheiden te laten uitbetalen door de pensioenuitvoerder als zij vrijwillig afspraken over pensioenverdeling hebben gemaakt bij beëindiging van hun relatie. Op basis van het SEO-rapport was de verwachting dat slechts een beperkt aantal ongehuwd samenwonenden van zo'n keuzerecht gebruik zou willen maken.

Hoewel nu uit de reacties blijkt dat er meer behoefte kan bestaan aan een dergelijk keuzerecht dan eerder gedacht, is de regering van mening dat het ontbreken van een uniforme partnerdefinitie leidt tot een gemankeerd keuzerecht. Alleen als beide partners voldoen aan de gestelde partnerdefinities in de betreffende pensioenregelingen, kunnen zij over en weer afspraken maken over pensioenverdeling. Een uniforme partnerdefinitie is voor de regering een voorwaarde voor het introduceren van dit keuzerecht voor ongehuwd samenwonenden.

Een verplicht pensioenplan

Veel reacties bevatten het advies om een verplicht pensioenplan te introduceren, naar analogie van een verplicht ouderschapsplan⁷⁶ bij een scheiding waar minderjarige kinderen aanwezig zijn. Als reden wordt genoemd dat pensioen een zodanig belangrijk vermogensbestandsdeel is dat elk scheidingsverzoek een passage over pensioenverdeling moet bevatten. Een verplicht plan zorgt ervoor dat mensen bewust afspraken maken over pensioenverdeling.

Hoewel de regering het belang deelt van goede (en bewuste) afspraken over pensioenverdeling bij een scheiding, gaat een verplicht pensioenplan naar analogie van een verplicht ouderschapsplan te ver. Een ouderschapsplan is een plan met afspraken dat bij het scheidingsverzoek moet worden gevoegd. Het ontbreken hiervan betekent dat de rechter de zaak aanhoudt totdat er een plan is. De regering is van mening dat ouderschap en pensioen geen vergelijkbare grootheden zijn bij een scheiding. Daarnaast geldt dat er een belangrijk verschil bestaat in de regelgeving. Bij een ouderschapsplan geldt geen basisafpraak als partijen niet tot overeenstemming komen over voorgeschreven punten, zoals de zorg- en opvoedingstaken voor de minderjarige kinderen. Voor pensioenverdeling geldt juist wél een wettelijke standaardregel, de verdeling van pensioen bij scheiding is juist geregeld in de Wvps en in onderliggende wetsvoorstel (voor scheidingen vanaf 2021). Als mensen (bewust of onbewust) geen afspraken maken, dan geldt de wettelijke verdeelstandaard. Een verplicht pensioenplan voegt niets toe aan deze situatie.

Een verplicht pensioenplan biedt ook geen oplossing voor de situatie waarin mensen vergeten om afwijkende afspraken door te geven aan de pensioenuitvoerder. De regering is van mening dat onder andere kennisvergroting bij scheidingsprofessionals, het gebruik van voorbeeld pensioenparagrafen in huwelijkse voorwaarden en scheidingsconvenanten en checklists bij een scheiding betere oplossingsrichtingen zijn om tot goede pensioenverdelingsafspraken te komen.

Alle verdeelregels voor pensioen in één wet

Pensioenuitvoerders en scheidingsprofessionals vinden het verwarrend dat ze bij een scheiding naar twee wetten moeten kijken⁷⁷, en stellen voor alle zaken rondom pensioen

⁷⁵ Kamerstukken II 2017/18, 32043, nr. 393.

⁷⁶ Artikel 815, tweede en derde lid, van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. In het ouderschapsplan moeten afspraken worden opgenomen over de verdeling van de zorg- en opvoedingstaken, de verplichting tot omgang, de kosten van de verzorging en opvoeding (kinderalimentatie), en de informatieverschaffing bij gewichtige aangelegenheden.

⁷⁷ In de Wvps en de voorliggende Wps 2021 is het wettelijke recht op verdeling van het ouderdomspensioen tijdens de huwelijkse periode geregeld. In de Pensioenwet (en de Wet verplichte beroepspensioenregeling) staan de regels voor pensioenopbouw en pensioenbewoud, waaronder het recht op bijzonder partnerpensioen bij een scheiding.

en scheiden in één wet te regelen. Dat is niet goed mogelijk. De Wvps en de voorliggende Wps 2021 zijn niet alleen van toepassing op pensioen op grond van de Pensioenwet, maar ook op grond van andere wetten. Pensioenverdeling is bijvoorbeeld ook voorgeschreven voor o.a. politieke ambtsdragers, militaire pensioenen en Indonesische pensioenen. In deze specifieke pensioenwetten staan andere of soms helemaal geen voorschriften voor (bijzonder) partnerpensioen. Indien de voorschriften voor het bijzonder partnerpensioen vanuit de Pensioenwet zouden worden overgeheveld naar de Wvps en Wps 2021, dan zouden deze voorschriften automatisch ook gaan gelden voor de hiervoor genoemde speciale pensioenwetten. Dat is niet wenselijk, en bovendien niet zonder financiële gevolgen.

Nut en noodzaak uitruil klein bijzonder partnerpensioen in ouderdomspensioen

In het wetsvoorstel is een uitruilmogelijkheid opgenomen voor zowel de verdelingsgerechtigde partner als de pensioenuitvoerder om een klein bijzonder partnerpensioen uit te ruilen in een aanspraak op ouderdomspensioen. Pensioenuitvoerders hebben diverse wijzigingen voorgesteld om de pensioenuitvoering eenvoudiger (en daarmee goedkoper) te maken. Er is onder andere voorgesteld om een grens te introduceren waarboven het bijzonder partnerpensioen pas wordt afgescheiden, en ongehuwd samenwonenden geen recht op bijzonder partnerpensioen van rechtswege meer geven maar alleen op verzoek. Daarnaast is voorgesteld om de uitruilmogelijkheid voor pensioenuitvoerders te vergemakkelijken door het instemmingsrecht voor de verdelingsgerechtigde partner te schrappen. Dit is niet overgenomen, wel wordt voorgesteld om hier een bezwaarrecht van te maken. Voor het overige geldt dat het bij deze voorstellen steeds gaat om het afwegen van de belangen van burgers en pensioenuitvoerders. De regering is ervan overtuigd dat er een goede balans is gevonden.

Fiscale aspecten

In de reacties op de internetconsultatie wordt voorts ingegaan op een aantal fiscale aspecten. Allereerst wordt opgemerkt dat ten opzichte van de internetconsultatieversie in dit wetsvoorstel ook wijzigingen in de Wet inkomstenbelasting 2001 en Wet op de loonbelasting 1964 zijn opgenomen. Deze wijzigingen bewerkstelligen dat de voorgestelde wijzigingen in de Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb) voor zover van toepassing ook doorwerken in de fiscale wet- en regelgeving. In dat kader wordt onder meer voorgesteld de extra uitruilmogelijkheid bij scheiding na de pensioeningangsdatum fiscaal te faciliteren.

In een aantal reacties op de internetconsultatie wordt de aanbeveling gedaan om pensioenverrekening te defiscaliseren. Hoewel pensioenverrekening in de praktijk tot vragen kan leiden, geeft het wetsvoorstel geen aanleiding de fiscale behandeling van pensioenverrekening aan te passen. Het defiscaliseren van de pensioenverrekening gaat de reikwijdte van dit wetsvoorstel te buiten. Daarnaast kennen we naast de verrekening van pensioenaanspraken (oudedagsvoorziening in de tweede pijler) ook de verrekening van lijfrenteaanspraken (vrijwillige oudedagsvoorziening in de derde pijler). Deze twee vormen van verrekening moeten in samenhang worden gezien en dat zou eerst een nader onderzoek vergen.

Tot slot wordt in een aantal reacties aandacht besteed aan de situatie van vooroverlijden van de verdelingsgerechtigde partner na pensioenconversie. Het geconverteerde ouderdomspensioen vloeit dan – in tegenstelling tot bij verevening – niet terug naar de verdelingsplichtige partner. Gevraagd wordt of er fiscale mogelijkheden komen om dit verlies aan ouderdomspensioen te compenseren. Bij pensioenconversie wordt de pensioenband tussen de ex-partners definitief verbroken. Dit betekent dat de verdelingsplichtige partner per definitie geen recht meer heeft op het geconverteerde ouderdomspensioen. Hierbij maakt het geen verschil of er al dan niet sprake is van vooroverlijden. Bovendien zal het bieden van een fiscale mogelijkheid ter compensatie leiden tot een verruiming van het fiscale kader voor de opbouw van

pensioenaanspraken. Er is geen aanleiding over te gaan tot deze verruiming, nu het een expliciet effect is van de keuze voor conversie.

9. Overgangsrecht en inwerkingtreding

De wijzigingen in dit wetsvoorstel zijn van toepassing op scheidingen vanaf inwerkingtreding van het wetsvoorstel. Scheidingen die worden afgerond voor inwerkingtreding van onderhavig wetsvoorstel vallen onder het regime van de Wvps. De Wvps blijft dus nog heel lang relevant, immers een verevening vindt pas plaats op pensioendatum en deze kan tientallen jaren na de scheidingdatum liggen. Omdat deze periode nog erg lang is, is ervoor gekozen om de Wvps niet in te trekken. De Wvps en de Wps 2021 kunnen niet tegelijkertijd op een casus van toepassing zijn. In verband met een redelijke implementatieperiode bij pensioenuitvoerders is de beoogde inwerkingtredingsdatum 1 januari 2021.

Met dit wetsvoorstel wordt geregeld dat pensioenuitvoerders kunnen besluiten om bestaande heel kleine bijzondere partnerpensioenen (de uitkering zou op jaarbasis niet meer bedragen dan € 2,- per jaar) te laten vervallen.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1. Begripsbepalingen

In artikel 1 zijn een aantal begripsbepalingen opgenomen die deels ongewijzigd uit de Wvps zijn overgenomen. Daarnaast zijn een aantal nieuwe begripsbepalingen toegevoegd. De begripsbepalingen zijn alfabetisch gerangschikt.

Het begrip huwelijkse periode is beschreven als de periode tussen de huwelijksluiting of registratie van een partnerschap en het tijdstip van scheiding. Het opgebouwde pensioen over deze periode wordt verdeeld.

Voor de toepassing van de Wps 2021 wordt onder overeenkomst verstaan: huwelijkse voorwaarden, voorwaarden van een geregistreerd partnerschap of een schriftelijk gesloten overeenkomst met het oog op de scheiding zoals een echtscheidingsconvenant.

Onder het begrip pensioen wordt nu zowel ouderdomspensioen als partnerpensioen verstaan. Dit in tegenstelling tot de Wvps waar het begrip pensioen uitsluitend ziet op ouderdomspensioen. De reden hiervoor is dat in dit wetsvoorstel conversie de hoofdregel wordt en dat zowel het ouderdomspensioen als het partnerpensioen in de conversie wordt betrokken. Partnerpensioen is pensioen ten behoeve van de echtgenoot wegens overlijden van de andere echtgenoot. Op grond van het tweede lid wordt onder echtgenoot mede verstaan: geregistreerde partner, eerdere echtgenoot of eerdere geregistreerde partner.

Onder het begrip scheiding wordt verstaan: echtscheiding, scheiding van tafel en bed dan wel beëindiging van een geregistreerd partnerschap anders dan door dood, vermissing of omzetting in een huwelijk. Deze begrippen zijn samengevoegd in het begrip scheiding omdat de gevolgen bij de toepassing van dit wetsvoorstel veelal hetzelfde zijn. Uitzondering hierop is de scheiding van tafel en bed waarbij alleen het ouderdomspensioen in de conversie wordt betrokken omdat de opbouw van partnerpensioen tijdens de scheiding van tafel en bed doorloopt.

Het uitvoeringsorgaan heeft de taak om zorg te dragen voor de feitelijke uitvoering van de pensioenverdeling. Het uitvoeringsorgaan informeert de echtgenoten, maakt de berekeningen en doet de betalingen. Het uitvoeringsorgaan zal meestal een pensioenuitvoerder zijn zoals een pensioenfonds of verzekeraar.

In het tweede lid wordt, net als in de Wvps, het begrip ouderdomspensioen uitgebreid met een herberekend arbeidsongeschiktheidspensioen op grond van de Kaderwet militaire pensioenen. Een herberekend arbeidsongeschiktheidspensioen komt tot uitbetaling vanaf de pensioenleeftijd en komt materieel overeen met een ouderdomspensioen.

In het derde lid is, net als in de Wvps, een uitzondering gemaakt voor tijdelijk pensioen waarbij geen recht bestaat op een premievrije aanspraak voor personen die voor het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd het dienstverband beëindigen. Daarbij gaat het om met regelingen voor vervroegde uittreding te vergelijken regelingen.

Artikel 2. Toepassingsbereik

Dit wetsvoorstel wordt net als de Wvps van toepassing bij pensioen gerelateerd aan arbeid. Het gaat daarbij om aan de arbeidsverhouding of beroepsuitoefening gekoppelde opbouw van pensioenaanspraken en pensioenrechten en aanspraken ter vervanging van arbeidsinkomen indien de arbeid is beëindigd wegens ouderdom. In artikel 2, eerste lid, is een opsomming gegeven van pensioenwetten of pensioenregelingen waarbij dit aan de orde is. In de Wvps zijn daarbij verschillende situaties onderscheiden: pensioen op grond van een toezegging door de werkgever (ten tijde van de Pensioen- en spaarfondsenwet), een pensioenovereenkomst, verplichtstelling, verplichte deelneming, pensioenovereenkomst tussen een natuurlijk persoon en degene die huishoudelijke diensten verricht, pensioenregeling in de sociale werkvoorziening en opbouw via het (voormalige) Fonds voorheffing pensioenen. Dit onderscheid is in dit voorstel niet overgenomen omdat de vormgeving van de deelname of wijze van opbouw er niet toe doet voor de vraag of er sprake is van pensioen dat voor verdeling in aanmerking komt. Alle genoemde situaties komen ook zonder nadere omschrijving voor verdeling in aanmerking. Hoewel het toepassingsbereik in dit wetsvoorstel dus anders is omschreven, is het pensioen dat voor verdeling in aanmerking komt gelijk aan dat op grond van de Wvps.

Aan het eerste lid is verder een onderdeel toegevoegd (onderdeel h) op grond waarvan regelingen die naar aard en strekking overeenkomen met de in de andere onderdelen genoemde, in aanmerking komen voor verdeling. Zoals in het voorgaande genoemd is de Wps 2021 van toepassing bij aan de arbeidsverhouding of beroepsuitoefening gekoppelde opbouw van pensioenaanspraken en pensioenrechten en aanspraken ter vervanging van arbeidsinkomen indien de arbeid is beëindigd wegens ouderdom. De wet is dus ook van toepassing op een niet in artikel 2 met name genoemde regeling die deze aard en strekking heeft. Het uitvoeringsorgaan zal beoordelen of daarvan sprake is, eventueel op aangeven van een van de echtgenoten. De in de Wvps opgenomen mogelijkheid om bij algemene maatregel van bestuur uitkeringen aan te kunnen merken als pensioen is daarom niet opgenomen in dit wetsvoorstel. Overigens is bij de Wvps geen gebruik gemaakt van deze mogelijkheid.

Op grond het tweede lid is het eerste lid van toepassing ook als buitenlands recht van toepassing is op het huwelijksvermogensregime van de echtgenoten. In die situatie vindt dus verdeling plaats van op grond van Nederlands recht opgebouwd pensioen.

Is Nederlands recht van toepassing op het huwelijksvermogensregime van de echtgenoten dan regelt het derde lid dat de wet ook van toepassing is op pensioen op grond van een pensioenregeling waarop buitenlands recht van toepassing is.

Artikel 3. Verdeling

In artikel 3 van het wetsvoorstel zijn een aantal uitgangspunten voor de verdeling van pensioen bij scheiding opgenomen.

In het eerste lid is opgenomen dat een echtgenoot bij scheiding recht heeft op verdeling van het pensioen dat de andere echtgenoot tijdens het huwelijk heeft opgebouwd, tenzij

de echtgenoten dit recht bij huwelijkse voorwaarden, voorwaarden van een geregistreerd partnerschap of een echtscheidingsconvenant hebben uitgesloten. Daarbij gaat het om wederzijds recht op verdeling van het ouderdomspensioen en partnerpensioen dat is opgebouwd tussen de huwelijkssluiting of de registratie van het partnerschap en het tijdstip van de scheiding.

Op grond van het tweede lid wordt het pensioen niet verdeeld indien het tijdens het huwelijk opgebouwde ouderdomspensioen op de pensioeningangsdatum zou leiden tot een uitkering die minder bedraagt dan het in artikel 66 van de Pensioenwet opgenomen afkoopbedrag voor kleine pensioenen. Dit bedrag, dat jaarlijks geïndexeerd wordt, bedraagt voor 2019 € 484,09.

Voor de vraag of het te verdelen ouderdomspensioen onder deze grens blijft wordt gekeken naar de opbouw tijdens de huwelijkse periode. Echtgenoten kunnen afwijkende afspraken hebben gemaakt over de periode van verdeling bijvoorbeeld door ook de voorhuwelijkse periode van samenwoning mee te tellen, maar dit is voor de toepassing van het tweede lid niet relevant. Als in deze situatie het pensioen niet op grond van de Wps 2021 wordt verdeeld is er wel aanspraak op bijzonder partnerpensioen.

In het derde lid is een regeling opgenomen over de informatieverstrekking over de verdeling aan de echtgenoten. Vrijwel alle scheidingen worden opgenomen in de BRP. Zodra de scheiding in de BRP is opgenomen informeert het uitvoeringsorgaan de echtgenoten over de verdeling en over de termijn waarbinnen zij eventuele afwijkende afspraken moeten doorgeven. Uitvoeringsorganen ontvangen een melding als een scheiding in de BRP is opgenomen.

Indien de scheiding niet in de BRP is opgenomen, dit is onder meer het geval bij scheiding van tafel en bed en bij scheidingen in het buitenland die niet op grond van artikel 2.8, tweede lid, van de Wet basisregistratie personen in de BRP worden opgenomen, kunnen de echtgenoten de scheiding melden bij het uitvoeringsorgaan. Zij ontvangen dan alsnog de informatie. Ook indien de scheiding wel is opgenomen in de BRP maar aan het uitvoeringsorgaan geen gegevens worden verstrekt uit de BRP wordt de informatie verstrekt nadat het uitvoeringsorgaan op de hoogte is van de scheiding.

In het vierde lid is geregeld dat het uitvoeringsorgaan de kosten voor de verdeling voor de helft aan ieder van de echtgenoten in rekening kan brengen of in mindering kan brengen op de te betalen uitkeringen. Dit komt overeen met artikel 6 van de Wvps.

In het vijfde lid is neergelegd dat de informatie die in het kader van de Wps 2021 wordt verstrekt correct, duidelijk en evenwichtig is en dat de informatie tijdig wordt verstrekt of beschikbaar gesteld. Deze normen voor informatieverstrekking komen overeen met de normen die gelden voor de informatieverstrekking op grond van de Pensioenwet en de Wvb. In lagere regelgeving zullen regels gesteld worden voor de informatieverstrekking waarbij ook regels worden gesteld voor de wijze waarop de informatie wordt verstrekt (schriftelijk of elektronisch).

Op grond van het zesde lid worden regels gesteld voor de berekening van het te verdelen pensioen en de verdeling van dit pensioen (onderdeel a). Daarbij zal het zowel gaan om regels voor de berekening van de periode waarover het pensioen wordt verdeeld, de berekening van het te verdelen pensioen over die periode als om regels voor de berekening van de waarde bij conversie en verevening van het pensioen. Verder worden regels gesteld over de gegevens die nodig kunnen zijn voor een eventuele berekening van te verdelen pensioen, die het uitvoeringsorgaan moet registreren (onderdeel b), die meegeleverd moeten worden bij waardeoverdracht (onderdeel c) en de informatieverstrekking aan de echtgenoten (onderdeel d). Tenslotte zullen regels worden gesteld over de kosten die in rekening kunnen worden gebracht (onderdeel e). Daarbij kan gedacht worden aan een maximum voor de kosten.

Artikel 4. Conversie

In artikel 4 is de nieuwe hoofdregel voor verdeling neergelegd: conversie. Indien de echtgenoten niet binnen zes maanden afwijkende afspraken doorgeven wordt het pensioen door conversie verdeeld.

Bij de conversie wordt, ingevolge het tweede lid, de helft van het tijdens de huwelijkse periode opgebouwde ouderdomspensioen en de helft van het tijdens deze periode opgebouwde partnerpensioen omgezet in een zelfstandige aanspraak op ouderdomspensioen voor de verdelingsgerechtigde partner. Deze regeling verschilt op twee punten van de huidige regeling als gekozen wordt voor conversie. Het partnerpensioen wordt verdeeld tussen de echtgenoten en niet alleen aan de verdelingsgerechtigde partner toebedeeld en alleen het partnerpensioen over de huwelijkse periode wordt verdeeld en niet ook het partnerpensioen over de voorhuwelijkse periode. Het deel van het partnerpensioen dat toekomt aan de verdelingsplichtige partner blijft voor deze als partnerpensioenaanspraak staan.

Op grond van het derde lid wordt op verzoek van de verdelingsgerechtigde partner het aan deze partner toekomende deel van het partnerpensioen niet geconverteerd in ouderdomspensioen. De verdelingsgerechtigde partner krijgt hiervoor dan een aanspraak op (bijzonder) partnerpensioen. Dit kan bijvoorbeeld wenselijk zijn als er sprake is van partneralimentatie. De verdelingsgerechtigde partner kan dit verzoek eenzijdig doen en het uitvoeringsorgaan is verplicht hieraan mee te werken. Er is ook niet vereist dat dit verzoek is opgenomen in de overeenkomst zoals bij afwijkende afspraken wel het geval is. Als ook de verdeling van het partnerpensioen wordt gewijzigd of de periode waarover het wordt berekend gelden de regels voor afwijkende afspraken wel.

In het vierde lid is geregeld dat bij een scheiding van tafel en bed alleen tot conversie wordt overgegaan als (een van) de echtgenoten de scheiding aan het uitvoeringsorgaan meldt binnen zes maanden na het tijdstip van de scheiding. Een scheiding van tafel en bed wordt niet opgenomen in de BRP. Het uitvoeringsorgaan ontvangt er dus geen automatische melding over. Vervolgens wordt bij een conversie na scheiding van tafel en bed alleen het ouderdomspensioen over de huwelijkse periode verdeeld. Omdat bij scheiding van tafel en bed het huwelijk niet eindigt loopt het partnerpensioen door. Als de scheiding van tafel en bed niet wordt gemeld is er recht op verevening van het ouderdomspensioen met recht op uitbetaling jegens de verdelingsplichtige partner. Bij de melding van de scheiding van tafel en bed zal een bewijsstuk van de scheiding overgelegd moeten worden. Niet vereist is dat daarbij sprake is van een overeenkomst waarbij afspraken over pensioenverdeling zijn gemaakt. Als geen afspraken over pensioenverdeling zijn gemaakt en de scheiding wordt gemeld, dan wordt het ouderdomspensioen verdeeld door conversie.

In het vijfde lid is geregeld dat een uitvoeringsorgaan waaraan geen gegevens worden verstrekt uit de BRP overgaat tot conversie nadat het uitvoeringsorgaan op de hoogte is van de scheiding bijvoorbeeld doordat de echtgenoten de scheiding hebben gemeld. De echtgenoten kunnen binnen zes maanden nadat het uitvoeringsorgaan op de hoogte is van de scheiding afwijkende afspraken doorgeven en de verdelingsgerechtigde echtgenoot kan in deze periode ook het verzoek tot het vaststellen van partnerpensioen doen. Op grond van artikel 3, derde lid, informeert het uitvoeringsorgaan de echtgenoten over de verdeling en het doorgeven van afwijkende afspraken nadat het uitvoeringsorgaan op de hoogte is van de scheiding zodat duidelijk is wanneer deze termijn loopt. Bij uitvoeringsorganen waaraan geen gegevens worden verstrekt uit de BRP kan het bijvoorbeeld gaan om buitenlandse instellingen of een uitvoeringsorgaan dat pensioen van een directeur-groootaandeelhouder uitvoert.

In het zesde lid is geregeld dat de termijn van zes maanden voor het doorgeven van afwijkende afspraken, het verzoek om het vaststellen van partnerpensioen en het melden van een scheiding van tafel en bed, op verzoek kan worden verlengd met maximaal zes maanden. Dit verzoek kan worden gedaan door een van de echtgenoten.

Als het gaat om verlenging van de termijn voor vaststelling van het partnerpensioen ten behoeve van de verdelingsgerechtigde partner kan het verzoek natuurlijk alleen worden gedaan door de verdelingsgerechtigde partner. Verlenging van de termijn kan bijvoorbeeld nodig zijn indien overleg over afwijkende afspraken nog niet is afgerond.

Op grond van het zevende lid informeert het uitvoeringsorgaan de echtgenoten over de conversie en de aan beide toekomende pensioenaanspraken.

Artikel 5. Verevening

In artikel 5 is de verevening van het te verdelen pensioen geregeld.

In het eerste lid staan een aantal situaties waarbij artikel 4 niet van toepassing is en er dus geen conversie plaatsvindt. Dat betreft scheidingen in het buitenland die niet of niet tijdig in de BRP zijn opgenomen. Daarbij is tijdig binnen zes maanden na het tijdstip waarop volgens nationaal recht de scheiding tot stand is gekomen. De datum van de scheiding staat in de BRP omdat een gemeente alleen een definitieve scheiding kan inschrijven. Omdat ook de datum van inschrijving in de BRP bekend is, zal duidelijk zijn of de inschrijving binnen zes maanden heeft plaatsgevonden. Voor deze termijn is gekozen omdat Nederlandse scheidingen ook binnen zes maanden nadat de beschikking in kracht van gewijsde is gegaan moeten zijn ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand om tot stand te komen. Via de burgerlijke stand vindt vermelding in de BRP plaats. Zonder termijn zou bij een scheiding in het buitenland die nog niet in de BRP is opgenomen niet duidelijk zijn of recht op conversie of verevening bestaat. Verder is er geen conversie bij een herberekend arbeidsongeschiktheidspensioen en bij de verdeling van pensioen op grond van een buitenlandse regeling. Het gaat hierbij om situaties waarbij conversie niet kan (herberekend arbeidsongeschiktheidspensioen) of niet voorgeschreven kan worden (uitvoering van een buitenlandse pensioenregeling).

Bij verevening heeft de verdelingsgerechtigde partner recht op uitbetaling van de helft van het tijdens de huwelijkse periode door de andere partner opgebouwde ouderdomspensioen. Daarnaast blijft er recht bestaan op partnerpensioen. Omdat conversie de hoofdregel voor verdeling wordt zal verevening veel minder vaak voorkomen dan nu. Er zal nog verevening zijn (in nieuwe gevallen) in de situaties genoemd in het eerste lid (niet in de BRP opgenomen scheidingen in het buitenland, een herberekend arbeidsongeschiktheidspensioen als ouderdomspensioen en buitenlandse pensioenregelingen) en na een scheiding van tafel en bed die niet binnen zes maanden wordt gemeld aan het uitvoeringsorgaan.

Voor de scheidingen in het buitenland die niet of niet tijdig in de BRP zijn opgenomen is in het derde lid bepaald dat het tijdstip van scheiding in die situatie is het tijdstip waarop de echtscheiding naar nationaal recht tot stand is gekomen. Voor scheidingen in Nederland is voor het tijdstip van scheiding aangesloten bij de inschrijving in de burgerlijke stand. Aangezien dat bij deze scheidingen in het buitenland niet of niet tijdig gedaan is, is voor een andere omschrijving gekozen.

Op grond van het vierde lid heeft bij verevening de verdelingsgerechtigde partner recht op uitbetaling door de verdelingsplichtige partner, tenzij sprake is van een herberekend arbeidsongeschiktheidspensioen. Verevening zal op grond van het onderhavig voorstel niet veel meer voorkomen en dan met name nog in situaties waarbij het (Nederlands) uitvoeringsorgaan niet is betrokken.

Op grond van het vijfde lid heeft de verdelingsgerechtigde partner bij een herberekend arbeidsongeschiktheidspensioen recht op uitbetaling van het pensioen door het uitvoeringsorgaan. In die situatie kunnen de partners binnen zes maanden na het tijdstip van de scheiding afwijkende afspraken doorgeven. Die afwijkende afspraken kunnen bijvoorbeeld inhouden dat van verevening wordt afgezien of dat verdeling plaatsvindt maar bijvoorbeeld over een andere periode dan de huwelijkse. De termijn van zes maanden om afwijkende afspraken door te geven kan op verzoek van een van de

echtgenoten door het uitvoeringsorgaan worden verlengd met maximaal zes maanden. In het vijfde lid is verder voor deze situatie geregeld dat het uitvoeringsorgaan de beide echtgenoten informeert over de verevening.

Indien het verevende ouderdomspensioen verhoogd of verlaagd wordt, dan wordt, op grond van het zesde lid, het deel dat toekomt aan de verdelingsgerechtigde partner evenredig verhoogd of verlaagd. Daarbij doet het er niet toe om welke reden het ouderdomspensioen wordt verhoogd of verlaagd. Dit kan zijn vanwege keuzes van de pensioengerechtigde zoals een eerdere of latere ingangsdatum van het pensioen of toepassing van een hoog/laag constructie of van gebeurtenissen buiten de pensioengerechtigde zoals indexatie of korting van het ouderdomspensioen. In de Wvps is hetzelfde geregeld in de artikelen 3 en 8.

Artikel 6. Bijzondere bepalingen voor verevening

Artikel 6 waarin bijzondere bepalingen staan voor verevening is vrijwel gelijk aan het huidige artikel 7 van de Wvps. In het artikel staan een aantal vermogensrechtelijke bepalingen voor de situatie dat er bij verevening een recht op uitbetaling jegens het uitvoeringsorgaan bestaat. Daarbij is hetgeen in artikel 7, eerste, tweede en vijfde lid, Wvps staat in dit wetsvoorstel samengevoegd in artikel 6, eerste lid. In de Wps 2021 zal deze situatie weinig voorkomen.

Op grond van het eerste lid wordt het deel van het pensioen dat niet aan de verdelingsplichtige partner wordt betaald geacht niet tot zijn pensioen te behoren in geval van beslag, inhouding, korting, voor bepalingen waarin is geregeld in welke gevallen en in hoeverre kan worden beschikt over pensioen of een aanspraak op pensioen en een volmacht tot invordering van pensioen. Alleen het deel van het pensioen dat aan de verdelingsplichtige partner zelf wordt betaald wordt dus door beslag getroffen. Crediteuren van een tot verevening verplichte echtgenoot kunnen dus alleen verhaal zoeken op dat deel van het pensioen dat aan hem wordt betaald.

In het tweede lid is voor verevening bepaald dat bij afkoop op redelijke wijze rekening wordt gehouden met de pensioenbelangen van de verdelingsgerechtigde partner. Het op redelijke wijze rekening houden met de pensioenbelangen van de verdelingsgerechtigde partner betekent in elk geval dat die afkoop niet mag leiden tot benadeling van de verdelingsgerechtigde partner.

Artikel 7. Afwijkende afspraken

In artikel 7 is een regeling opgenomen voor afwijkende afspraken die de echtgenoten kunnen maken. Allereerst is in het eerste lid geregeld dat de echtgenoten een gewaarmerkt afschrift of uittreksel van de overeenkomst (huwelijkse voorwaarden, voorwaarden voor een geregistreerd partnerschap of de schriftelijk gesloten overeenkomst met het oog op de scheiding) waarin het recht op verdeling is uitgesloten of andere afwijkende afspraken zijn opgenomen aan het uitvoeringsorgaan verstrekken. Indien de echtgenoten dit niet doen of niet tijdig doen kan de overeenkomst niet aan het uitvoeringsorgaan worden tegengeworpen. Niet tijdig is niet binnen de termijn die de wet daarvoor geeft: zes maanden die met maximaal zes maanden kan worden verlengd (artikel 4, eerste en vijfde lid, en artikel 5, vijfde lid).

Het uitvoeringsorgaan hoeft dus niet een doorgevoerde conversie te wijzigen of terug te draaien. Als de echtgenoten afwijkende afspraken hebben gemaakt die zij niet op de voorgeschreven wijze hebben doorgegeven, zullen zij dit onderling moeten regelen. Dit komt overeen met de regeling in artikel 2, tweede lid, van de Wvps.

In het tweede lid is limitatief bepaald welke afwijkende afspraken kunnen worden gemaakt. Naast uitsluiting van het recht op verdeling betreft dit: verdeling over een andere periode dan de huwelijkse periode (bijvoorbeeld ook de voorhuwelijkse periode) en verdeling van een ander deel dan de helft van de opbouw (in plaats van 50/50 bijvoorbeeld 75/25).

Andere afwijkende afspraken worden op grond van dit wetsvoorstel niet verwerkt. Zo kan bijvoorbeeld niet voor verevening in plaats van conversie worden gekozen. Als echtgenoten wel dergelijke andere afspraken hebben gemaakt moeten zij conversie uitsluiten en dit onderling regelen.

In het derde lid wordt geregeld dat het uitvoeringsorgaan kan weigeren een afwijkende afspraak uit te voeren indien deze inhoudt dat meer ouderdomspensioen wordt toebedeeld aan de verdelingsgerechtigde partner dan in de standaardverdeling en aannemelijk is dat sprake is van misbruik. Voor een andere verdeling van partnerpensioen waarbij meer dan de standaardverdeling aan de verdelingsgerechtigde partner wordt toegekend geldt dit indien dit partnerpensioen in de conversie wordt betrokken. Krijgt de verdelingsgerechtigde partner meer partnerpensioen toebedeeld, maar blijft dit buiten de conversie (het wordt als bijzonder partnerpensioen vastgesteld) kan het uitvoeringsorgaan niet weigeren de afspraak uit te voeren. Indien meer partnerpensioen wordt toebedeeld aan de verdelingsgerechtigde partner terwijl dit moet worden geconverteerd tot ouderdomspensioen voor de verdelingsgerechtigde partner dus wel. In artikel 5, eerste lid, van de Wvps is een algemeen instemmingsrecht voor het uitvoeringsorgaan opgenomen voor de keuze voor conversie. In de Wvps is conversie de afwijking van de hoofdregel voor verdeling verevening. In dit wetsvoorstel wordt conversie de hoofdregel en is de weigering om afwijkende afspraken uit te voeren beperkt tot de situatie dat, zowel bij conversie als verevening, het risico ten opzichte van de standaardverdeling meer wordt verlegd naar de verdelingsgerechtigde partner en aannemelijk is dat sprake is van misbruik.

Op grond van het vierde lid kunnen nadere regels worden gesteld over de in het derde lid geregelde weigering afwijkende afspraken uit te voeren. Daarbij zal eerst bekeken worden of behoefte bestaat aan dergelijke regels. Vooralsnog zullen dus geen regels worden gesteld.

Artikel 8. Directeur-grotaandeelhouder

Het pensioen van de directeur-grotaandeelhouder is geen pensioen in de zin van de Pensioenwet maar valt wel onder de werkingssfeer van de Wvps en onderhavig wetsvoorstel (artikel 2, eerste lid, onderdeel b) zodat de regels omtrent de verdeling van het ouderdomspensioen van toepassing zijn in geval een directeur-grotaandeelhouder gaat scheiden.

In artikel 8 is de regeling voor het bijzonder partnerpensioen voor de echtgenoot van de (gewezen) directeur-grotaandeelhouder opgenomen. Deze bepaling is overgenomen uit artikel 3a van de Wvps, waarbij het tweede en derde lid zijn samengevoegd zonder dat daarmee een inhoudelijke wijziging is beoogd. Nieuw is in deze bepaling dat de aanspraak op partnerpensioen van de echtgenoot betrekking heeft op de helft van het tijdens de huwelijkse periode opgebouwde partnerpensioen. Verder wordt ook voor de pensioenverdeling bij de directeur-grotaandeelhouder conversie de hoofdregel. Het partnerpensioen dat aan de echtgenoot toekomt wordt in de conversie betrokken. Er zal dan geen aanspraak op partnerpensioen voor deze echtgenoot ontstaan. De echtgenoot kan er wel voor kiezen om het partnerpensioen buiten de conversie te houden. Er ontstaat dan wel een aanspraak op partnerpensioen.

In het eerste lid is een afwijkende definitie van scheiding en tijdstip van scheiding opgenomen in de situatie van scheiding van tafel en bed die overeenkomt met de definitie in artikel 3a, eerste lid, Wvps.

Op grond van artikel 1, eerste lid, is de datum van inschrijving van de beschikking van de scheiding van tafel en bed bepalend. Voor het partnerpensioen van de directeur-grotaandeelhouder is dit echter de datum van ontbinding van het huwelijk na de scheiding van tafel en bed.

Deze afwijkende definitie is in de Wvps opgenomen omdat in de Pensioen- en spaarfondsenwet (PSW) deze afwijkende definitie gold en beoogd werd het regiem voor

de directeur-grootaandeelhouder materieel gelijk te houden aan het regiem dat gold onder de PSW. Voor de vaststelling van het bijzonder partnerpensioen is dus alleen de datum van ontbinding van het huwelijk relevant (en niet de datum van de eventuele daaraan voorafgaande scheiding van tafel en bed). Het is in het voordeel van de echtgenoot van de directeur-grootaandeelhouder, dat uitgegaan wordt van de ontbindingsdatum omdat dan de opbouw van bijzonder partnerpensioen langer duurt dan wanneer wordt uitgegaan van de datum van scheiding van tafel en bed.

In het tweede lid is geregeld dat de echtgenoot van de (gewezen) directeur-grootaandeelhouder bij scheiding recht krijgt op de helft van het tijdens de huwelijkse periode opgebouwde partnerpensioen. Hiervan is natuurlijk alleen sprake bij partnerpensioen op opbouwbasis.

In het derde lid is geregeld dat de aanspraak op partnerpensioen niet wordt vastgesteld voor zover dit partnerpensioen in de conversie is betrokken. Op grond van artikel 4, tweede lid, wordt het partnerpensioen en het ouderdompensioen dat aan de verdelingsgerechtigde partner toekomt geconverteerd in een eigen aanspraak op ouderdompensioen voor de verdelingsgerechtigde partner. Als dit gebeurt verkrijgt de voormalig echtgenoot van de directeur-grootaandeelhouder niet daarnaast een aanspraak op partnerpensioen (op grond van de Wps 2021). De verdelingsgerechtigde partner kan op grond van artikel 4, derde lid, ervoor kiezen om het partnerpensioen niet te laten converteren in ouderdompensioen maar om (voor dit deel) een aanspraak op dit partnerpensioen te krijgen.

Het vierde, vijfde en zesde lid zijn ongewijzigd ten opzichte van de Wvps. Op grond van het vierde lid kunnen de echtgenoten afwijkende afspraken maken bij overeenkomst. Het uitvoeringsorgaan verstrekt de echtgenoot op grond van het vijfde lid een bewijs van diens aanspraak en het zesde lid regelt dat de aanspraak van de echtgenoot niet zonder diens toestemming kan worden vermindert.

Artikel 9. Inlichtingen

In artikel 9 is de verplichting opgenomen voor echtgenoten, uitvoeringsorgaan en werkgever om elkaar over en weer de gegevens te verstrekken die noodzakelijk zijn voor de vaststelling van de rechten en verplichtingen die uit de wet voortvloeien. Dit komt overeen met artikel 9 van de Wvps.

Artikel 10. Wijziging Wet verevening pensioenrechten bij scheiding

In artikel 12 van de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding is het overgangsrecht voor die wet opgenomen. In het eerste lid is geregeld dat de Wvps niet van toepassing is bij scheidingen voor de datum van inwerkingtreding van de Wvps (1 mei 1995). Aan dit lid wordt toegevoegd dat de Wvps eveneens niet van toepassing is op scheidingen vanaf het tijdstip van inwerkingtreding van de Wps 2021. Op deze manier wordt het toepassingsbereik van de Wvps ook in deze wet duidelijk geregeld.

Artikel 11 en artikel 12. Wijziging Pensioenwet en wijziging Wvb

In de artikelen 11 en 12 is de wijziging van de Pensioenwet en de Wvb opgenomen.

Artikel 11, onderdeel A, en artikel 12, onderdeel A

In artikel 1 van de Pensioenwet en artikel 1, eerste lid, van de Wvb worden een aantal definities aangepast en toegevoegd.

Afkoop is gedefinieerd als iedere handeling waardoor pensioenaanspraken en pensioenrechten hun pensioenbestemming verliezen. Bij het vervallen van heel kleine aanspraken (de uitkering van ouderdompensioen bedraagt op jaarbasis niet meer dan € 2,-) die is geregeld in de Wet waardeoverdracht klein pensioen is overwogen dat daarbij geen sprake is van afkoop in de gebruikelijke zin en is de definitie van afkoop gewijzigd in die zin dat het vervallen van heel kleine aanspraken wordt uitgezonderd van

het begrip afkoop. In het voorgestelde artikel 220c, tweede lid, van de Pensioenwet en artikel 214b, tweede lid, van de Wvb wordt geregeld dat, in geval van een scheiding voor het tijdstip van inwerkingtreding van de Wps 2021, bestaande heel kleine aanspraken op bijzonder partnerpensioen kunnen vervallen. Voorgesteld wordt om ook daarvoor een uitzondering te maken op het begrip afkoop.

In artikel 57, zesde lid, van de Pensioenwet en artikel 68, zesde lid, van de Wvb is geregeld dat pensioenuitvoerders kunnen besluiten om vanaf de inwerkingtreding van de Wps 2021 een heel kleine aanspraak op bijzonder partnerpensioen niet te laten ontstaan. Als de pensioenuitvoerder van deze bevoegdheid gebruik maakt blijft het partnerpensioen beschikbaar voor de deelnemer. Om die reden is het voor deze situatie niet nodig een uitzondering te maken op het begrip afkoop omdat de pensioenbestemming behouden blijft.

De definitie van bijzonder partnerpensioen wordt aangepast vanwege de vernummering van de artikelen waarin het bijzonder partnerpensioen is geregeld.

Verder worden definities van de begrippen conversie en verevening toegevoegd door verwijzing naar de artikelen in de Wps 2021 en de Wvps waarin conversie en verevening worden geregeld.

Artikel 11, onderdeel B, en artikel 12, onderdeel D

Bij conversie zijn de Pensioenwet en de Wvb van overeenkomstige toepassing op de geconverteerde aanspraak van de gewezen partner. Een geconverteerde aanspraak op ouderdompensioen wordt daarbij veelal gezien als een slapersaanspraak waardoor bijvoorbeeld het uniform pensioenoverzicht van de gewezen deelnemer verstrekt wordt en voor kleine geconverteerde pensioenen automatische waardeoverdracht kan plaatsvinden. Ook kan een geconverteerde aanspraak op ouderdompensioen steeds door individuele waardeoverdracht op grond van artikel 71 van de Pensioenwet en artikel 82 van de Wvb worden overgedragen naar de pensioenregeling waar de gewezen partner actief pensioen opbouwt. Als de gewezen partner zelf ook actief pensioen opbouwt bij de uitvoerder van de verdelingsplichtige ex-partner wordt de geconverteerde aanspraak toegevoegd aan de aanspraken die de gewezen partner als deelnemer opbouwt. Als de conversie plaatsvindt na de pensioeningang en de gewezen partner zelf ook pensioengerechtigd is, zal na conversie meteen een pensioenrecht ontstaan en wordt de gewezen partner pensioengerechtigde. Door de nieuwe redactie van de artikelen 4 van de Pensioenwet en 71 van de Wvb wordt de toepasselijkheid van de Pensioenwet en de Wvb explicieter gemaakt.

In het huidige artikel 4 van de Pensioenwet en artikel 71 van de Wvb is verder geregeld welke artikelen van de betreffende wetten niet van overeenkomstige toepassing zijn of van overeenkomstige toepassing indien de pensioenregeling erin voorziet. Deze bepalingen zijn geschrapt. Zo is de uitzondering op de overeenkomstige toepassing voor artikel 61 van de Pensioenwet en artikel 73 van de Wvb geschrapt. Ook een geconverteerde aanspraak op ouderdompensioen kan dus worden uitgeruild voor partnerpensioen. Ook de beperkende artikelen over waardeoverdracht zijn geschrapt. Tenslotte is de uitzondering voor het artikel over de gelijke behandeling bij toeslagen geschrapt. Ook in dat opzicht dient een geconverteerde aanspraak van een gewezen partner die niet deelnemer of pensioengerechtigde is, dus behandeld te worden als een aanspraak van een gewezen deelnemer in de pensioenregeling.

Artikel 12, onderdeel B

In de artikelen 4a en 7 van de Wvb wordt een verwijzing aangepast.

Artikel 11, onderdeel C, en artikel 12, onderdeel C

In artikel 57 van de Pensioenwet en artikel 68 van de Wvb is het bijzonder partnerpensioen geregeld. De regeling wordt op een aantal punten aangepast. Allereerst wordt in het eerste lid het bijzonder partnerpensioen voor de gewezen partner van de

deelnemer, gewezen deelnemer of gepensioneerde beperkt tot (de helft van het partnerpensioen over) de huwelijkse periode. In de huidige regeling wordt ook het partnerpensioen over de voorhuwelijkse periode meegenomen in het bijzonder partnerpensioen. In aansluiting op de wijziging van het huwelijksvermogensregime (zie hoofdstuk 5 van het algemeen deel van de toelichting) wordt ook het bijzonder partnerpensioen alleen over de huwelijkse periode vastgesteld. Het opgebouwde partnerpensioen over de voorhuwelijkse periode blijft ter beschikking staan van de deelnemer of gewezen deelnemer. Het resterende partnerpensioen voor de gepensioneerde wordt omgezet in hoger ouderdompensioen. Zie hiervoor artikel 11, onderdeel D en artikel 12, onderdeel E.

De omschrijving van de huwelijkse periode komt overeen met de omschrijving daarvan in de Wps 2021. Het betreft de periode tussen het aangaan van het huwelijk, geregistreerd partnerschap en partnerschap in de zin van de pensioenregeling en het tijdstip van scheiding. Door de definitie van scheiding zal na een geregistreerd partnerschap dat direct wordt gevolgd door een huwelijk een bijzonder partnerpensioen worden vastgesteld waarbij beide periodes relevant zijn voor de vaststelling van het bijzonder partnerpensioen. Ook voor een partnerschap in de zin van de pensioenregeling dat direct wordt gevolgd door een huwelijk of geregistreerd partnerschap zal bijzonder partnerpensioen over beide periodes worden vastgesteld.

Bijzonder partnerpensioen kan alleen worden vastgesteld voor zover opgebouwd partnerpensioen is behouden. Indien het opgebouwde partnerpensioen al is uitgeruild voor ouderdompensioen, bijvoorbeeld bij de pensioeningang, kan er geen bijzonder partnerpensioen worden vastgesteld.

Ten tweede is in het tweede lid opgenomen dat geen bijzonder partnerpensioen wordt vastgesteld voor zover het partnerpensioen wordt verdeeld door conversie. Bij conversie wordt ook het opgebouwde partnerpensioen over de huwelijkse periode in de zin van de Wps 2021 verdeeld en geconverteerd in een zelfstandig ouderdompensioen voor de gewezen partner. Er is dan geen bijzonder partnerpensioen. Omdat conversie de hoofdregel wordt zullen er dus veel minder aanspraken op bijzonder partnerpensioen ontstaan dan in de huidige situatie.

De verdelingsgerechtigde partner kan er wel voor kiezen om het partnerpensioen niet in de conversie te betrekken. In dat geval wordt, ook bij conversie, een bijzonder partnerpensioen vastgesteld. Ook kunnen de partners ervoor kiezen dat dan meer partnerpensioen dan in de standaardverdeling aan de verdelingsgerechtigde partner wordt toegekend, bijvoorbeeld ook het partnerpensioen over de voorhuwelijkse periode. De bestaande regeling in het (huidige) vierde lid, op grond waarvan de pensioenuitvoerder moet instemmen met een afwijkende verdeling, vervalt. Ook op grond van de Wps 2021 is geen instemming van het uitvoeringsorgaan vereist voor een verdeling van het partnerpensioen waarbij meer aan de verdelingsgerechtigde partner wordt toegekend. De echtgenoten kunnen op deze manier afspreken dat er een met de huidige regeling vergelijkbaar bijzonder partnerpensioen ontstaat. Indien meer partnerpensioen wordt toebedeeld aan de verdelingsgerechtigde partner waarbij dit partnerpensioen in de conversie wordt betrokken (en dus tot een hoger ouderdompensioen leidt) kan op grond van de Wps 2021 het uitvoeringsorgaan weigeren de afspraak uit te voeren indien misbruik aannemelijk is. In die situatie wijzigt immers het risico.

Het voorstel om conversie de hoofdregel te maken bij scheiding na een huwelijk of geregistreerd partnerschap heeft geen gevolgen voor het bijzonder partnerpensioen na beëindiging van een partnerrelatie in de zin van de pensioenregeling. Ook zal na een periode van ongehuwd samenwonen (met een pensioenregeling die in die situatie voorziet in partnerpensioen) gevolgd door een huwelijk dat eindigt in een scheiding wel bijzonder partnerpensioen worden vastgesteld over de periode van ongehuwd samenwonen ook als het partnerpensioen over de periode van het huwelijk in de conversie wordt betrokken.

Als derde wijziging wordt in het zesde lid geregeld dat de gewezen partner geen aanspraak op (een heel klein) bijzonder partnerpensioen krijgt, indien de pensioenuitvoerder de bevoegdheid gebruikt om heel kleine bijzonder partnerpensioenen, waarvan de uitkering minder dan € 2,- per jaar zou bedragen, niet vast te stellen. Het opgebouwde partnerpensioen blijft dan beschikbaar voor de deelnemer.

In het overgangsrecht (artikel 220c van de Pensioenwet en artikel 214b van de Wvb) is geregeld dat de gewijzigde regeling voor bijzonder partnerpensioen van toepassing is bij scheidingen na het tijdstip van inwerkingtreding. Scheidingen van voor dat tijdstip worden dus op grond van de huidige wet behandeld.

Artikel 11, onderdeel D, en artikel 12, onderdeel E

In artikel 60 van de Pensioenwet en artikel 72 van de Wvb worden een aantal nieuwe vormen van uitruil van partnerpensioen in ouderdomspensioen opgenomen. Daarbij gaat het om de uitruil van een klein bijzonder partnerpensioen van een gewezen partner en de uitruil van partnerpensioen van de gepensioneerde dat resteert na een scheiding na de pensioeningang.

In het vierde en vijfde lid (nieuw) wordt geregeld dat een aanspraak op een klein bijzonder partnerpensioen (de uitkering bedraagt op jaarbasis per het tijdstip van de scheiding dan wel 1 januari van een op de scheiding volgend jaar waarin de uitruil zal plaatsvinden niet meer dan de grens voor afkoop en waardeoverdracht van kleine pensioenen: in 2019 € 484,09 per jaar) kan worden uitgeruild voor een ouderdomspensioen voor de gewezen partner. Het gaat daarbij om uitruil van de aanspraak: als het bijzonder partnerpensioen tot uitkering is gekomen omdat de voormalig echtgenoot is overleden kan uitruil niet meer plaatsvinden.

Op grond van het vierde lid heeft de gewezen partner zelf het recht een klein bijzonder partnerpensioen uit te ruilen tegen ouderdomspensioen uiterlijk met ingang van de datum waarop het ouderdomspensioen voor de gewezen partner ingaat of kan ingaan.

Op grond van het vijfde lid kan de pensioenuitvoerder de gewezen partner binnen zes maanden nadat de aanspraak is vastgesteld aanbieden het klein bijzonder partnerpensioen uit te ruilen tegen ouderdomspensioen. Indien de gewezen partner binnen de door de pensioenuitvoerder gegeven termijn niet reageert op het aanbod gaat de pensioenuitvoerder over tot uitruil. De pensioenuitvoerder heeft dit recht tot uitruil niet indien het bijzonder partnerpensioen op verzoek van de gewezen partner is vastgesteld. Bij conversie ontstaat bijzonder partnerpensioen alleen nog op expliciet verzoek van de gewezen partner en als daarvan sprake is ligt uitruil van dit partnerpensioen natuurlijk niet in de rede. De uitruil van een klein bijzonder partnerpensioen in ouderdomspensioen zal dus vrijwel alleen plaatsvinden bij een bijzonder partnerpensioen voor ongehuwd samenwonenden of indien de aanspraak op ouderdomspensioen te klein was voor conversie.

In het zesde lid is geregeld dat het ouderdomspensioen dat na de uitruil ontstaat wordt gelijkgesteld met een ouderdomspensioen dat de verdelingsgerechtigde partner na conversie krijgt. Artikel 4 van de Pensioenwet en artikel 71 van de Wvb zijn daarmee ook van toepassing.

In het zevende lid is geregeld dat bij een scheiding na de ingangsdatum van het ouderdomspensioen de aanspraak op partnerpensioen van de gepensioneerde, die resteert na de verdeling van het pensioen door de pensioenuitvoerder, wordt uitgeruild voor een hoger ouderdomspensioen voor de gepensioneerde. Wat voor de gepensioneerde kan resteren is het partnerpensioen over de voorhuwelijkse periode en de helft van het partnerpensioen over de huwelijkse periode. Dit kan natuurlijk minder

zijn als er voor de voorhuwelijkse periode een partnerpensioenregeling voor ongehuwd samenwonenden van toepassing is of meer als van verdeling wordt afgezien. Bij een scheiding na de ingang van het ouderdomspensioen kan de gepensioneerde zelf de aanspraak op partnerpensioen niet meer uitrusten en er kan ook geen nieuwe partner worden aangewezen. De aanspraak op partnerpensioen zou dus zonder waarde worden en daarom wordt voorgesteld dat de pensioenuitvoerder de aanspraak uitrustt voor ouderdomspensioen voor de gepensioneerde. Deze krijgt dan vanaf de scheiding een hoger ouderdomspensioen.

De overige leden worden vernummerd. In het (nieuwe) achtste en negende lid is de gelijke behandeling van mannen en vrouwen en de collectieve actuariële gelijkwaardigheid bij de uitruil van partnerpensioen in ouderdomspensioen geregeld. In het elfde, twaalfde en dertiende lid zijn hiervoor data opgenomen die ook van toepassing zullen zijn bij de toegevoegde vormen van uitruil.

Artikel 11, onderdeel E, en artikel 12, onderdeel F

Artikel 61 van de Pensioenwet en artikel 73 van de Wvb worden redactioneel aangepast. Verevening met een recht op uitbetaling jegens het uitvoeringsorgaan komt in de Wps 2021 alleen voor bij een herberekend arbeidsongeschiktheidspensioen op grond van de Kaderwet militaire pensioenen en dus niet bij pensioenuitvoerders in de zin van de Pensioenwet en de Wvb. Verevening op grond van de Wps 2021 wordt dus niet toegevoegd.

Artikel 11, onderdeel F, en artikel 12, onderdeel G

In artikel 64 van de Pensioenwet en artikel 76 van de Wvb is geregeld wanneer vervreemding van een pensioenaanspraak of recht toegestaan is. Aan dit artikel wordt conversie toegevoegd omdat in de Wps 2021, in tegenstelling tot in de Wvps, conversie en verevening als afzonderlijke vormen van pensioenverdeling worden genoemd. In artikel 1 van de Pensioenwet en artikel 1, eerste lid, van de Wvb worden conversie en verevening gedefinieerd.

Artikel 11, onderdeel G, en artikel 12, onderdeel H

Artikel 68 van de Pensioenwet en artikel 80 van de Wvb regelen de afkoop van een klein bijzonder partnerpensioen na de scheiding. Aan het eerste lid wordt toegevoegd dat eenzijdige afkoop door de pensioenuitvoerder niet kan indien de gewezen partner gebruik maakt van het recht het bijzonder partnerpensioen uit te ruilen voor ouderdomspensioen. Deze uitruil gaat dan voor.

Artikel 11, onderdeel H, en artikel 12, onderdeel I

Artikel 79 van de Pensioenwet en artikel 87 van de Wvb worden aangepast in verband met het introduceren van de mogelijkheid van uitruil van een aanspraak op een klein bijzonder partnerpensioen in ouderdomspensioen voor de gewezen partner en de uitruil van partnerpensioen in ouderdomspensioen voor de gepensioneerde bij een scheiding na de pensioeningang in de artikelen 60 van de Pensioenwet en 72 van de Wvb. Pensioenuitvoerders hebben de plicht de waarde aan te wenden indien deze uitruil plaatsvindt. In het tweede lid wordt geregeld dat geen kosten in rekening worden gebracht bij de gewezen partner en de gepensioneerde voor deze waardeoverdracht.

Artikel 11, onderdeel I, en artikel 12, onderdeel J

Een aantal artikelen in de Pensioenwet en de Wvb worden redactioneel aangepast.

Artikel 11, onderdeel J, en artikel 12, onderdeel K

In artikel 220c van de Pensioenwet en artikel 214b van de Wvb is overgangsrecht opgenomen.

In het eerste lid is bepaald dat de wijzigingen van artikel 57 van de Pensioenwet en artikel 68 van de Wvb alleen van toepassing zijn bij scheidingen vanaf de datum van inwerkingtreding van dit wetsvoorstel, naar verwachting 1 januari 2021.

In het tweede lid is een bepaling opgenomen op grond waarvan pensioenuitvoerders kunnen besluiten om bestaande aanspraken op heel kleine bijzondere partnerpensioenen (de uitkering zou ten tijde van de scheiding op jaarbasis niet meer bedragen dan € 2,- per jaar) te laten vervallen. Deze bepaling komt overeen met hetgeen in artikel 220b, tweede lid, van de Pensioenwet en artikel 214a, tweede lid, van de Wvb is geregeld voor het vervallen van heel kleine ouderdomspensioenen. Geregeld is dat de pensioenuitvoerders de gewezen partners informeren over het vervallen van de heel kleine partnerpensioenen en dat de uitvoerders in het bestuursverslag informatie opnemen over de waarde en bestemming van de vervallen aanspraken. Deze verplichtingen zijn natuurlijk alleen van toepassing indien de pensioenuitvoerder gebruik maakt van de bevoegdheid de aanspraken te laten vervallen.

In het derde lid is geregeld dat de regeling op grond waarvan een klein bijzonder partnerpensioen (de uitkering zou niet meer bedragen dan € 484,09 (2019) per jaar) kan worden uitgeruild voor een aanspraak op ouderdomspensioen voor de gewezen partner van toepassing is bij een scheiding vanaf de inwerkingtreding van de wet. De aanspraak op het bijzonder partnerpensioen is dan ontstaan als gevolg van een scheiding na, naar verwachting, 1 januari 2021. Ook de regeling voor uitruil van partnerpensioen in ouderdomspensioen bij een scheiding na de pensioeningang is van toepassing indien de scheiding plaatsvindt vanaf het tijdstip van inwerkingtreding van de wet.

In het vierde lid is een tijdelijke regeling opgenomen voor bestaande kleine bijzondere partnerpensioenen waarop de nieuwe uitruilmogelijkheden (op grond van het derde lid) niet van toepassing zijn. Voor deze bestaande kleine bijzondere partnerpensioenen, ontstaan als gevolg van een scheiding voor het tijdstip van inwerkingtreding van de wet, wordt in het vierde lid geregeld dat pensioenuitvoerders gedurende twee jaar vanaf het tijdstip van inwerkingtreding, het recht krijgen deze aanspraken op partnerpensioen uit te ruilen in aanspraken op ouderdomspensioen voor de gewezen partner indien de gewezen partner met de uitruil instemt. Omdat het bij deze uitruil om een vorm van waardeoverdracht gaat is geregeld dat artikel 79 van de Pensioenwet en artikel 87 van de Wvb van overeenkomstige toepassing zijn.

Artikel 13 en 14. Wijziging Boek 1 en Boek 10 Burgerlijk Wetboek

Aan de artikelen 94 en 155 van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek en de artikelen 51 en 85 van Boek 10 van het Burgerlijk Wetboek wordt de Wps 2021 toegevoegd.

Artikel 15. Wijziging Algemene wet bestuursrecht

Artikel 10 van Bijlage 2 van de Algemene wet bestuursrecht wordt redactioneel aangepast.

Artikel 16. Wijziging Wet inkomstenbelasting 2001

In artikel 3.135, vierde lid, van de Wet inkomstenbelasting 2001 (Wet IB 2001) wordt gesproken over scheiding van tafel en bed of echtscheiding. Voorgesteld wordt om de situatie van beëindiging van samenleving van twee fiscale partners aan genoemd vierde lid toe te voegen, zodat deze bepaling in lijn komt met artikel 19b, derde lid, van de Wet op de loonbelasting 1964 (Wet LB 1964). Met deze wijziging wordt beoogd uniformiteit in de fiscale behandeling van scheidingssituaties in relatie tot pensioenaanspraken aan te brengen. Voorts wordt voorgesteld om de term "echtgenoot of gewezen echtgenoot" telkens te vervangen door "partner of gewezen partner", omdat de bepaling niet alleen van toepassing is op (gewezen) echtgenoten, maar ook op andere fiscale partners.

De voorgestelde wijziging van de in artikel 3.135, zevende lid, Wet IB 2001 opgenomen verwijzing hangt samen met de voorgestelde vernummering van enkele leden van artikel 57 van de Pensioenwet en artikel 68 van de Wvb.

Artikel 17. Wijziging Wet op de loonbelasting 1964

Onderdeel A

Gehele of gedeeltelijke onderlinge ruil van partnerpensioen en ouderdompensioen is fiscaal toegestaan mits de ruil uiterlijk op pensioeningangsdatum plaatsvindt. In geval van een scheiding als bedoeld in artikel 1 van de Pensioenwet of artikel 1, eerste lid, van de Wvb (echtscheiding, ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed, beëindiging van een geregistreerd partnerschap anders dan door dood, vermissing of omzetting van een geregistreerd partnerschap in een huwelijk of beëindiging van een partnerrelatie in de zin van de pensioenovereenkomst) na de pensioeningangsdatum kan na de verdeling van de pensioenaanspraken de verdelingsplichtige partner nog aanspraken op partnerpensioen hebben. Voorgesteld wordt om in deze situatie toe te staan dat de betreffende aanspraken op partnerpensioen tot uiterlijk een jaar na de scheiding op basis van algemeen aanvaarde actuariële grondslagen kunnen worden geruild tegen ouderdompensioen van de verdelingsplichtige partner. Daartoe wordt, onder vernummering van het zesde lid tot zevende lid, een nieuw zesde lid ingevoegd in artikel 18d Wet LB 1964. Hiermee wordt aangesloten bij het voorgestelde artikel 60, zevende lid, van de Pensioenwet en het voorgestelde artikel 72, zevende lid, Wvb.

Onderdeel B

Sinds 1 januari 2011 wordt op grond van artikel 5a, eerste lid, onderdeel a, van de Algemene wet inzake rijksbelastingen ook de echtgenoot aangemerkt als 'partner'. In dat kader wordt voorgesteld van de gelegenheid gebruik te maken om in artikel 19b, derde lid, Wet LB 1964, waarin zowel wordt verwezen naar (gewezen) echtgenoten als naar (gewezen) partners, de zinsneden over echtgenoten en gewezen echtgenoten te schrappen, omdat deze door eerstgenoemd artikel overbodig zijn geworden. Het betreft derhalve uitsluitend een redactionele wijziging ten opzichte van de huidige tekst.

De voorgestelde wijziging van de in artikel 19b, vijfde lid, Wet LB 1964 opgenomen verwijzing hangt samen met de voorgestelde vernummering van enkele leden van artikel 57 van de Pensioenwet.

Artikel 18. Overgangsrecht

In artikel 18 is het overgangsrecht opgenomen. Onderhavig wetsvoorstel zal van toepassing zijn bij scheidingen vanaf het tijdstip van inwerkingtreding van de wet, naar verwachting 1 januari 2021. Op scheidingen voor die datum blijft de Wvps van toepassing.

Deze toelichting wordt ondertekend mede namens de Minister voor Rechtsbescherming.

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,